MONGOLSKE BAJKE

BISERI
8

MONGOLSKE NARODNE BAJKE

Preveo s ruskog:
Dragutin Mićović
Ilustracije:
Mihajlo Pisanjuk
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNJIGA
BEOGRAD 1961

CAREVIĆ I SEDAM ČAROBNJAKA

Živela u jednoj dalekoj zemlji sedmorica čarobnjaka. U njihovom susedstvu, na milju daleko, živela su i dva brata carevića. Stariji brat odluči da nauči čarobnjaštvo i uputi se sedmorici čarobnjaka na školovanje. Međutim, tamo provede sedam godina. i ne nauči ništa.

Jednom prilikom mlađi brat pođe da starijem bratu odnese nešto za jelo, i uz put zaviri kroz ključaonicu u sobu čarobnjaka i odmah nauči njihovu veštinu. Tada povede starijeg brata kući. Kod kuće, mlađi brat reče starijem:

— Eto, iako nisam učio čarobnjaštvo, ja sam ga već naučio. Ti treba da me poslušaš u jednome: pođi u štalu, tamo ćeš naći divnog konja; izvedi ga na pazar i prodaj. Samo, pazi, nemoj nikako da ga prodaš čarobnjacima.

Čim to reče, mlađi brat se pretvori u konja, No, stariji brat nije znao čarobnjaštvo i ne primeti da se to njegov brat pretvorio u konja. Stoga pođe u štalu i tamo, zaista, zateče izvanredno lepog konja.

,,Baš je srećan moj brat kad je dobavio ovako lepog konja“, pomisli stariji brat, uzjaha konja, a ovaj ga odnese pravo čarobnjacima.

— Hej, čarobnjaci, — zovnu ih stariji brat, kad stiže pred njihovu kuću. — Vi ste gospodari Ljudi.Hoćete li da kupite konja od koga nema ničeg bržeg na svetu? Taj prosto leti!

Čarobnjaci stanu da zagledaju konja sa svih strana i da se dogovaraju.

Najzad se reše da ga kupe, pa da ga ubiju, jer se niko više ne bi divio njihovim čarolijama pored ovakvog divnog konja. Stoga ponude

starijem bratu visoku cenu i kupe konja.

Zatvore čarobnjaci u podrum konja i počnu dobro da ga hrane. Kad je došlo vreme da ga ubiju, povedu ga da ga poslednji put napoje. Držeći ga čvrsto za rep, za grivu, za sapi i kolena da im ne bi pobegao dovedu ga do vode. Uz put je čarobni konj razmišljao šta da radi:

„Moj brat, jadnik, ništa nije znao, zato treba sam da se spasavam."

Kad su došli do reke, konj se zagnjuri u vodu i pretvori u ribu. Čarobnjaci se pretvore u štuke i počnu da jure za ribom. Videći da će ga stići, mlađi brat se pretvori u goluba, i vinu u nebo, ali se i čarobnjaci vinuše za njim, pretvorivši se u jastrebove. Leteći nebom i gledajući kako mu se jastrebovi primiču, carević je razmišljao šta da radi. Seti se starog mudraca Nagardžuna koji je živeo u pećini, i poleti njemu. Ali, prozrevši njegovu nameru, čarobnjaci se pretvoriše u sedmoricu Ljudi i počeše lagano da se primiču pećini.

Veliki mudrac Nagardžuna se začudi kad vide kako sedam jastrebova proganja jednog goluba. On prihvati uzdrhtalog goluba i zapita ga:

— Gde se ti to žuriš? I zašto si se uplašio?

Golub mu ispriča šta se dogodilo.

— Jastrebovi su leteli za mnom da me ubiju. Smiluj mi se i spasi mi glavu! — zamoli ga golub. Pretvoriću se u brojanice koje ćeš ti držati, a ako ti čarobnjaci potraže brojanice, ti ih daj, samo zadrži najveće zrno u ruci.

Tek što je golub izgovorio ove reči, na ulazu u pećinu se pojaviše sedmorica Ljudi i zatražiše od učitelja brojanice. Učitelj zadrža u ruci najveće zrno, a ostala baci na zemlju. Čim brojanice padoše na zemlju, pretvoriše se u crve. U isti čas i sedmorica Ljudi se pretvoriše u kokoške i pokljucaše crve. Kada su kokoške pojele crve učitelj baci najveće zrno svojih brojanica i ono se pretvori u čoveka. Čovek, onda, potuče sedam kokošaka i umesto njih pojavi se na zemlji sedam čovečjih leševa.

Videvši to, učitelj Nagardžuna se zamisli da li je dobro postupio što je ubio sedmoricu Ljudi, zbog jednog koji je bežao.

Carević mu onda reče:

— Ja sam ubio sedmoricu Ljudi i vidim da to tebe boli, zato mi reci šta da učinim da iskupim taj greh?

Učitelj mu onda ovako naredi:

— Ako hoćeš da skineš sa sebe taj greh i da postaneš srećan, treba da izvršiš ovo moje naređenje: pođi na Hladno groblje i donesi mi Čarobnog mrtvaca. Možeš li ga doneti, a da se ne uplašiš? Ako to uradiš, ja ću ga onda zaklati da nam pokaže moć kojom se može postići da svi Ljudi Džambudvipi žive po hiljadu godina.

Pošto je to saslušao, carević pristane, samo zatraži od učitelja da mu pokaže put.

— Evo tvoga puta, — reče mu Nagardžuna. Na milju odavde naići ćeš na tamnu klisuru punu mrtvaca. Kada im budeš prišao, svi će oni ustati na tebe, ali ih ti pospi brašnom i izgovori čarobne reči: ,,alahalasvaha". Iz gomile mrtvaca istrčaće čarobni mrtvac i uspuzaće se na drvo mango. Tada uzmi sekiru „Beli mesec“, koju ću ti dati i napravi se kao da ćeš saseći drvo. Tada će se mrtvac spustiti sam. Ti ga zaveži u šarenu vreću i donesi ovamo, samo pazi da ne izustiš ni glasa od sebe. I pošto si dosad bio samo carević, odsada treba da se zoveš carević Amugulang-Edlegči („Onaj koji uživa milost“).

Tako je carević dobio uputstva kuda da ide da bi došao do Čarobnog mrtvaca. Uz put je doživeo sve užase, i kada je Čarobni mrtvac izleteo iz gomile i uspuzao se na drvo mango, carević je izvadio sekiru i rekao:

— Dijamantska sekiro moja, „Beli meseče“, saseci drvo na kome je Čarobni mrtvac.

Čuvši to Čarobni mrtvac uzviknu:

— Ne seci drvo, sam ću da siđem!

Na te reči Čarobni mrtvac siđe sa drveta i carević ga dobro zaveza, stavi u vreću i podiže na rame, pazeći da ne progovori ni reči.

Pošto su tako ćuteći propešačili nekoliko đana, iznenađeni Čarobni mrtvac reče careviću Amugulangu-Edlegčiju:

— Eh, careviću, sunce moje, put je dalek i ako budemo išli ovako ćuteći, biće nam dosadno i činiće nam se da nikada nećemo stići. Zato ili pričaj ti bajke ili da pričam ja.

Carević mu ništa ne odgovori, jer je znao da ne sme da pusti ni glasa.

Tada Čarobni mrtvac opet reče:

— Ako hoćeš ti da pričaš, careviću, spusti glavu,. a ako hoćeš da ja pričam, onda je podigni.

Carević podiže glavu i Čarobni mrtvac poče da priča bajku.

BOGATAŠEV SIN

U davna vremena živeli su u jednom gradu šest mladića: jedan je bio bogatašev sin, drugi — lekarev, treći — umetnikov, četvrti — sin drvodelje, peti — kovačev sin i šesti — sin astrologa. Pobegnu svi oni od svojih roditelja i nađu se na razvođu reka. Odluče da svaki pođe jednim rukavcem, ali prethodno posadi svaki po jedno drvo života.

— Ako neko od nas nastrada i ne vrati se, njegovo će se drvo osušiti i mi ćemo to znati kada se vratimo — tako se dogovoriše.

Onda pođe svaki na svoju stranu, pošto ugovore kada će se i gde naći.

Bogatašev sin krene duž jedne reke i naiđe na majku sa ćerkom.

— Kuda si se uputio, junače? — zapita ga majka.

Mladić joj odgovori da je iz daleke zemlje i da je pošao da traži hranu.

— Kad je tako, onda je dobro što si naišao ovuda. Ja imam kćer-lepoticu, oženiću te njome i ja ću se starati o vašoj hrani.

Utom se pojavi i devojka, i majka reče da je to njena kći.

Devojka je bila nadzemaljske lepote i mladić se odmah zaljubi.

Devojka ga pozva u kuću i reče:

— Dobro je što si došao.

Dobro ga ugoste i mladić uzme devojku za ženu.

Na ušću te reke živeo je nekakav car, kome jednom podanici donesoše prsten koji je izgubila žena bogataševog sina. Prsten je

bio sav ukrašen dijamantima, i car naredi da mu dovedu ženu kojoj pripada.

Kad bogatašev sin dovede svoju ženu caru, ovaj, iznenađen njenom lepotom, reče:

— Ova žena je kao vila. Sve moje dosadašnje žene izgledaju mi prema njoj odvratne i prljave.

Onda zadrža ženu za sebe i obasu je velikom ljubavlju.

No, žena je i dalje volela bogataševog sina, iako je morala da se pokorava carevoj volji.

Ljubomoran na bogataševa sina, car naredi svojim podanicima da ga ubiju. Oni ga uhvate i odvedu do jedne duboke jame. Tu ga ubiju i rupu zatrpaju vodeničnim kamenom.

Dođe vreme da se drugovi okupe na ugovorenom mestu. Čim su stigli, opaziše da se bogataševo drvo osušilo i počeše da nagađaju šta se sa njim dogodilo. Tražili su ga unaokolo, ali ga nigde nisu mogli pronaći. Tada astrologov sin reče:

— Ja ću da pogledam u zvezde i da vidim šta je sa bogataševim sinom. — Pošto je izračunao, astrologov sin izjavi: — Bogatašev sin je ubijen i nalazi se u jednoj jami zatrpanoj vodeničnim kamenom.

Upute se onda prijatelji na to mesto i pronađu druga, ali nisu nikako mogli da razbiju vodenični kamen. Najzad je kovačev sin razbio kamen gvozdenim čekićem i izvukao ostatke bogataševog sina. Lekarev sin napravi lek koji sasuše u usta leša. Posle toga bogatašev sin ožive, kao da mu nije ništa ni bilo. On ispriča prijateljima sve šta mu se dogodilo. Saslušavši ga, prijatelji zaključe da bi tako lepu ženu trebalo ugrabiti od cara. Stolarev sin napravi drvenu pticu „herudu", koja je mogla pomoću poluga da leti uvis, nadole i u stranu. Umetnikov sin okiti drvenu pticu raznim ukrasima i oboji je. Onda staviše bogataševog sina unutra, i ptica se vine u nebo.

Kada je car iznad svoga dvorca ugledao pticu ,,herudu“, veoma se iznenadi i naredi da pozovu i caricu da je i ona vidi:

— Pogledaj, carice, kakva je ptica ,,heruda“, — reče. — Pođi da je nahraniš.

Carica uze sud sa raznovrsnom hranom i uputi se na vrh dvorca da nahrani pticu. Ptica se spusti na dvorac i tada iz nje kroz mala vratanca iziđe bogatašev sin. Carica se neobično iznenadi i obradova.

— Ja sam mislila da se više nećemo videti, — reče. Kako je dobro što smo se opet sastali.

Zatim zapita bogataševog sina kako je napravio pticu ,,herudu“ i on joj ispriča sve.

Bogatašev sin je tada zapita:

— Hoćeš li da ostaneš careva žena ili hoćeš da se vratiš svojoj istinskoj ljubavi?

— Nema boljeg prijatelja od prvog muža, — odgovori žena. — Idem s tobom.

Tada oboje odoše u pticu ,,herudu“ i vinuše se u nebo.

Car se mnogo ražalostio i nikako nije mogao sebi da oprosti što je pustio ženu da ona nahrani ,,herudu“. Njegovu žalost delili su i svi njegovi ljubimci i podanici.

Za to vreme bogatašev sin je leteo u ,,herudi“, i kada stiže iznad mesta gde su se nalazili njegovi prijatelji, spusti se na zemlju.

Kada je izveo caricu iz ptice, svi prijatelji osetiše zavist i želju da je dobiju.

Bogatašev sin im se obrati ovim rečima:

— Vi ste mi pomogli da povratim caricu; sada nas vi proglasite za muža i ženu.

Ali astrologov sin se nije složio, već reče:

— Kad niko nije znao gde se nalaziš, ja sam te otkrio na osnovu čitanja iz zvezda. Kao nagradu sada treba da dobijem caricu.

Onda se usprotivi kovačev sin:— lako si ti našao bogataševog sina pomoću zvezda, da nije bilo mene, vi ga ne biste mogli izvući ispod vodeničnog kamena. Caricu ću uzeti ja!

Ali tada se javi lekarev sin:— lako si ti pomogao da se izvuče njegovo telo, da nije bilo mene, ko bi ga oživeo? Ja sam mu dao lek i vratio ga u život; carica pripada meni.

— Ma da si ga ti oživeo svojim lekovima, da nije bilo mene da napravim drvenu pticu, mi ne bismo nikada dobili caricu. I zato ću da je uzmem ja — reče drvodeljin sin.

— A ne! — usprotivi se umetnikov sin. — Da ja nisam ukrasio pticu, ko bi se divio običnoj drvenoj ,,herudi“? Ja sam je tako ukrasio i obojio raznim bojama da je ona izgledala kao živa. Samo zahvaljujući tome mi smo dobili caricu. Ona je samo moja.

Tada počnu prijatelji da se prepiru i svađaju i pošto nisu mogli da se slože, izvuku mačeve i iseku caricu.

Carević Amugulang-Edlegči tada uzviknu:

— Jadnica! Kako mi je žao!

— Eh, progovorio si, nesrećni careviću! — reče Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem na ovom svetu. To reče i odlete.

CAREVIĆ I NJEGOV PRIJATELJ MINISTAR

Ponovo se carević vrati na Hladno groblje i kao i pre zaveza Čarobnog mrtvaca u vreću i baci ga sebi na leđa, pa se uputi natrag. I ponovo poče Čarobni mrtvac da priča sledeću bajku:

Jednom je u nekom gradu živeo jedan car. Njegova se carevina nalazila na izvoru nekoliko reka. No na tom mestu se nalazila baruština u kojoj su živele dve žabe koje ne samo da nisu dale da se ta močvara isuši nego su još Ljudi morali da ih hrane dajući im redovno po jednog čoveka, na koga bi pala kocka. Tako jednom padne kocka i na samog cara — da njega žabe pojedu. Car nije mogao da ne pristane, jer je on sam uveo takav zakon. Ali, kako u carskoj porodici nije bilo nikog do starog cara i njegovog sina, carevića, oni su se obojica mučili ne znajući ko će da pođe da ga žabe pojedu. Onda otac-car reče:

— Idem ja, jer sam star, a ti, sine moj, preuzmi carstvo i vladaj!

Carević ovako odgovori caru:

— Tvoje žene, oče, mogu da ti rode još dece,.. zato idem ja da me žabe pojedu.

I tako carević odluči da on pođe u smrt.

Posle toga pođe carević svome dobrom prijatelju:. još iz detinjstva, mladiću koji se zvao Hobdoginibin („Sin žednoga") i reče mu:

— Ja idem da me žabe pojedu, a ti mi pazi oca, da ne tuguje mnogo.

Mladić se veoma ražalosti i odgovori careviću:

— Mi smo se voleli i družili još iz detinjstva i zato žabama idem ja umesto tebe.

Carević se nije složio i tada obojica pođu žabama.

Kada su došli do crne močvare, začuju kako žabe razgovaraju i kako plava žaba kaže žutoj:

— Kada bi car i njegovi podanici znali da nas mogu ubiti jednim udarcem po glavi i da bi im iz usta potekli zlato i biseri samo ako bi posle toga pojeli naše meso, oni bi to i učinili.

Carević je čuo taj razgovor i razumeo ga, jer je on razumevao jezik svih živih bića na zemlji. Oba prijatelja onda dohvate po motku, udare žabe po glavi i pojedu njihovo meso. I, zaista, steknu moć da iz usta sipaju zlato i biser koliko žele.

Hobdoginibin predloži careviću da se vrate kući, ali mu carević reče:

— Ako se sada vratimo, svi će pomisliti da smo ustali iz mrtvih i svak će nam se čuditi, zato pođimo u neku daleku zemlju.

Upute se dva prijatelja jednom dolinom i naiđu na kuću u 'kojoj su majka i kći prodavale vino.

Carević i njegov prijatelj naruče vino i plate ga zlatom i biserom iz usta. Videvši to, majka i kći namisle da izvuku što više koristi i napiju dva prijatelja i onda počnu da izbacuju mnogo zlata i bisera i jedva se otrezniše.

Zatim prijatelji nastave put niz jednu reku i dođu do neke razvaline kraj koje su se svađala đavolčad.

Zašto se svađate? — zapitaše prijatelji.

— Našli smo ovu kapu i sad se svađamo ko će da je uzme, — odgovoriše đavolčići.

— A kakva je to kapa? — upita carević.

— Ko je stavi na glavu, postaje nevidljiv.

— Kad je tako, — reče im carević, — ne morate da se svađate i tučete. Dajte nama kapu i ko prvi dotrči do nas, taj neka je uzme.

Đavolčad pristanu i dadnu kapu, ali Hobdoginibin je stavi na glavu i postade nevidljiv, tako da su se đavolčići vratili kući plačući.

Prijatelji nastaviše put i na jednoj raskrsnici ugledaše veliku grupu đavola kako se oko nečega svađaju.

— Zbog čega se svađate? — zapita carević.

— Svađamo se zbog ovih malih čizama, — odgovoriše đavoli.

— A šta je u njima? — zapitaše prijatelji.

— Onaj ko ih navuče može da pođe gde god hoće i kako god hoće, jer ga one same nose.

— Pređite, onda, vi na jednu stranu, — rekoše prijatelji đavolima, — a nama dajte čizme, pa ko prvi stigne do nas, neka ih nosi.

Đavoli im dadoše čizme i carević navuče jednu, a njegov prijatelj drugu, i đok su đavoli prešli na drugu stranu, prijatelji su već bili daleko.

Kada su se đavoli vratili, svuda su ih tražili, ali ih nigde nisu mogli naći.

Carević i njegov drug navukoše svaki po jednu čizmu i carević zaželi da ih one odnesu tamo gde se vodi spor oko carskog prestola. Posle toga legnu da spavaju. Kada su se izjutra probudili, prijatelji videše da se nalaze iza nekog širokog stabla u jednoj nepoznatoj zemlji.

Toga dana održavao se veliki skup na kome je odlučeno da car postane onaj na koga padne kolač „dorma koji će baciti Gagajegeči (,,Tetkica“). Ali, kada kolač pade na debelo stablo, narod povika:

— Kako ćemo drvo da izaberemo za cara!

Onda jedan čovek reče da pogledaju ima li koga iza drveta. Kad priđoše drvetu, ugledaše carevića i njegovog prijatelja. Ali niko nije hteo da veruje da su oni tu već ranije bili; mislili su đa su oni tek dotrčali. Sutradan zakažu takmičenje šta će ko da izbaci iz usta. Svi su izbacivali samo ono što su juče pojeli i popili, a carević izbaci zlato i reče:

— Ja ću da budem car ove zemlje!

Hobdoginibin izbaci bisere i reče:

— A ja ću da budem ministar ove zemlje!

I tako carević stupi na carski presto u toj zemlji.

Raniji car imao je kćer neviđene lepote i nju carević uzme za ženu. Nedaleko od dvora nalazio se lep paviljon u koji je carica imala običaj da ide svaki dan.

Pošto je bio ministar, Hobdoginibin se pitao: „Zašto carica ide svaki dan u paviljon? Da nema nekoga unutra?“

Kada je jednom carica pošla u paviljon, Hobdoginibin stavi kapu nevidljivosti i pođe za njom.

Carica je otvorila vrata i popela se uza stepenice na gornji sprat i ušla u jednu sobu. Pošto je raspremila sobu, iznela je na sto raznovrsna jela i obukla lepe haljine, namirisane opojnim mirisima.

I ministar je bio u sobi, ali ga carica nije mogla videti, jer je imao na glavi kapu nevidljivosti.

Nije prošlo mnogo vremena, kada s neba dolete neka ptica neviđene lepote. Čim je spazi, carica ustade da je dočeka. Ptica se spusti na jedan blistavi kamen, koji se nalazio na vrhu paviljona i ispusti čarobni zvuk: ,,Dukduk“. Iz ptičjeg perja tada iziđe čarobnjak Damba-Dogar. Carica ga zagrli, sede na svileni jastuk i prinese mu razna jela. Čarobnjak je onda zapita:

— Kakav je tvoj muž, koga je izabrala za cara Gagajegeči?

— On je mlad, a ja još nisam uspela da upoznam njegove mane i vrline. Zato sutra dođi ranije da saznaš.

Posle toga carica skupi svoje haljine i vrati se caru-mužu.

Idući put kad carica pođe u paviljon, ministar se, takođe, uputi za njom. Toga dana čarobnjak reče carici:

— Sutra ću se pretvoriti u vrapca pa ću doći izjutra da vidim kakav ti je muž.

Carica pristade.

Sutradan, ministar saopšti caru:

— U paviljonu se nalazi čarobnjak izvanredne lepote Damba-Dogar; on se pretvorio u vrapca da bi mogao da vidi kakav si ti. Zato ti naloži veliku vatru, a ja ću ga naterati u nju. Tada ga ti poseci sabljom.

Uskoro dođe carica i sede pored cara. Utom nalete čarobnjak pretvoren u vrapca i stade na jednu grančicu. Čim je bacila pogled

na vrapca, carica prepozna čarobnjaka i mnogo se obradova. Ali, istog trenutka, ministar stavi kapu nevidljivosti na glavu i uhvati vrapca za rep. Odmah ga ubaci u vatru, a carević izvuče mač da ga poseče. Međutim, carica dohvati cara za ruku i ne dozvoli mu da udari vrapca.

Vrabac, pak, oprljenih krila polete na nebo. A carica, videvši to, povika: — Jadnik, siromah, — i pade u nesvest.

Kada je sutradan carica pošla u paviljon, ministar se opet uputi za njom. Ponovo je carica pripremala sve, kao i ranije, ali, iako je čekala dugo, čarobnjak se nije pojavljivao. Carica je bila tužna i neprestano je gledala u nebo. Najzad je stigao i čarobnjak, ali je sve njegovo telo bilo u krvi i opekotinama. Videvši to, carica poče da plače od bola.

Čarobnjak joj reče:

— Nemoj da plačeš. Dobila si dobrog muža, a ja ne mogu više da ti dolazim, jer sam zadobio po telu rane od vatre u koju su me bacili ministar i car.

— Ah, kako ću da živim bez tebe, — uzviknu carica.

Čarobnjak joj obeća da će je posećivati jedanput mesečno.

Carica otada postade privržena svome mužu-caru.

Ministar onda priđe caru i saopšti mu:

— Za mene više nema ovde posla, i zato odlazim.

To reče, navuče kapu nevidljivosti i ode. Stigavši do jednog hrama pogleda kroz otvor unutra i vide čuvara kako nešto radi. Čuvar je izvukao ispod pazuha statue Bude neku hartiju, raširio je i nacrtao na njoj magarca, zatim legao na hartiju, prevrnuo se po njoj i namah se pretvorio u magarca. Magarac je počeo da riče i juri kroz hram, a onda se ponovo prevrnuo po hartiji i opet postao čovek. Zatim je čuvar savio hartiju i stavio je na staro mesto, pod mišku Bude i otišao. Onda ministar uđe u hram i uzrne hartiju.

Posle toga, ministar se uputi onim ženama, majci i kćeri, koje su opile njega i cara i naterale ih da, na početku putovanja, izbace iz usta velike količine zlata i bisera.

— Došao sam, — slaga ih, — da vas nagradim za dobro koje ste mi ranije učinile, — i pruži im tri zlatnika.

— Kako dobijaš ti ovo zlato? — upitaše ga pohlepne žene.

— Zlato dobijam tako što se prvo prevrnem po ovoj hartiji, — reče ministar.

— Dozvoli, onda, i nama da se prevrnemo po toj hartiji! — zamoliše ga žene.

Ministar im dozvoli i žene se pretvoriše u magarice. Ministar ih onda povede caru i natera da prevoze kamenje i glinu za izgradnju novog dvorca. Dve godine su magarice prevozile kamenje i glinu za novi dvorac, pa im se po leđima stvorili takvi žuljevi i ogrebotine da je iz njih stalno tekla krv. Kad god bi ugledale cara, gorko su plakale.

Car onda reče ministru:

— Ove dve žene nemoj više da mučiš!

Tada ministar donese hartiju i one se prevrnu po njoj i odmah se pretvore u žene, ali sa gnojavim i krvavim ranama.

— Ah, jadnice, nesrećne li su! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, pa ti si opet progovorio — uzviknu Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem ovde. To reče i odlete.

VRAČ SA SVINJSKOM GLAVOM

Ponovo se uputi carević Amugulang-Edlegči, sa Čarobnim mrtvacem na leđima, natrag na put. I ponovo mu Čarobni mrtvac reče:

— Želiš li ti da pričaš bajku ili da pričam ja?

Carević je znao da ne sme da pusti ni glasa i stoga mu ne odgovori. Onda Čarobni mrtvac ponovo reče:

— Ako hoćeš ti da govoriš, onda sagni glavu, ako, pak, želiš da ja pričam, tada je podigni.

Carević podiže glavu i Čarobni mrtvac poče priču:

U davna vremena živeli su na reci Džirgalangtu (,,Blažena“) muž i žena. Čovek je bio slab muž: po ceo dan je ležao i samo tražio da nešto pojede. Jednom mu žena reče:

— Zašto ti, čoveče, samo ležiš? Zar ne vidiš da smo imanje tvoga oca gotovo pojeli? Ovako se više ne može živeti. Nego, ustaj i popni se na krov, nećeš li nešto ugledati.

Ustane muž i posluša ženu, pa se popne na krov od kuće. Otuda ugleda napuštenu kolibu pored koje su se otimali o nešto pas, lisica i vrana. Uputi se čovek tamo i nađe mešinu sa maslom. Uze maslo i donese ga kući. Kada je to videla, zapita ga žena odakle mu maslo. Muž joj odgovori da je poslušao nju i da

se popeo na krov odakle je primetio maslo u napuštenoj kolibi.

— Eto, vidiš, — reče žena, — da si ležao kod kuće, ne bi ništa našao. Odsada treba svakog dana da izlaziš, jer ćeš uvek ponešto naći.

— Kad je tako, — reče muž, — onda mi izvedi konja iz konjušnice, osedlaj ga, donesi mi belu kapu

i plašt i odreši psa. Žena sve pripremi i reče da može da krene. Muž natuče belu kapu i plašt, uze luk sa strelama, skoči na konja i uputi se sa psom tamo gde su ga oči vodile.

Tako je dospeo u nenaseljenu pustinju, gde nije bilo ni žive duše. Okrenuo se čovek unaokolo i ugledao lisicu u begu.

„Baš je mome prijatelju potrebna kapa od lisičine", pomisli čovek i pojuri da uhvati lisicu. Lisica pobeže u svoju jazbinu. Čovek sjaha i na konja natovari sve stvari koje je sobom nosio, priveza psa za konjske uzde, a sam priđe jazbini i baci kapu i ogrtač na otvor. Tako, potpuno go, stade da baca kamenje u jazbinu, a lisica se uplaši pa jurne na otvor i sa nabijenom kapom na glavi dade se u bekstvo. Za njom naže pas, i kako je bio privezan za konjske uzde povuče za sobom i konja sa stvarima. Začas se sve troje izgubiše preko jaruge. Čovek ostade potpuno nag.

Ne znajući šta da radi, čovek se uputi niz reku, i kada stiže do njenog ušća, nađe se u zemlji nekog velikog cara. Čovek se onda prikrade u carsku štalu i zavuče se sav u seno, da su mu se jedino oči videle.

Posle nekog vremena naiđe tuda careva kći, koja je bila neviđene lepote, da se prošeta i rashladi. Šetajući priđe mestu gde je bio čovek i zastade. Pri tome izgubi dragoceni dijamant, u Ikome je bila careva moć, i ode dalje. lako je čovek video šta je careva kći izgubila, nije smeo da izađe i uzme dragocenost. Uskoro, na zalasku sunca tuda naiđe krava i pokri balegom dragoceni kamen. Posle nje dođe sluga i prilepi balegu na zid.

Sutradan se proneo glas da je careva kći izgubila dragoceni dijamant, koji je imao tu moć da ispunjava svaku želju. Car je dobošarima prikupio sve svoje podanike i počeo da traži vračare, gatare i vidare, ne bi li mu oni otkrili gde je dijamant. Onaj čovek u senu izvukao je glavu iz njega primeti jedan podanik koji se slučajno tu zatekao.

— Ko si ti čoveče? Kakvo znanje znaš?

— Ja znam da gatam, — odgovori čovek.

— Onda pođi našem caru jer on okuplja sve gatare i vračare, pošto je izgubio najdražu dragocenost.

— Ja bih pošao ali nemam odela, — reče čovek.

Onda ovaj podanik ode i javi caru da je našao jednog vrača koji bi došao, ali je nag, nema odela.

Car naredi da se tome čoveku odnese odelo i da se dovede njemu. Sluge pođu, obuku čoveka i izvedu ga pred cara.

— Šta ti je potrebno za gatanje? — zapita ga car.

— Potrebna mi je svinjska glava, svila u šest boja i motka.

Kada je sve bilo pripremljeno, čovek natače svinjsku glavu na motku, obavi sve to svilom i sede. Tri dana je proučavao i gatao. Onda reče caru da naredi podanicima da svi prođu ispred njega da bi video ko je ukrao dijamant.

Podanici su sa strahom prolazili pored svinjske glave, kojom ih je čovek sve redom dodirivao govoreći:

— Ovaj nije, ovaj nije!

Svi su bili zadovoljni.

Onda je vrač objavio da se dijamant ne nalazi u čovečjim rukama.

Posle toga vrač je stao da njuška svinjskom glavom svuda oko dvorca, počevši od praga. Tako je u pratnji cara stigao do mesta gde je u balegi bio dijamant na zidu. Čovek udari po zidu i dijamant ispade. Svi su se zadivili, a car se mnogo obradovao što je pronašao svoj dijamant, te reče:

— Ti si zaista veliki i mudar vrač. Nagradiću te za to. Hajde uđi u moj dom.

Onda car dodeli čoveku titulu carskog vrača, i svi se obradovaše što su dobili tako sposobnog čoveka.

Kada se veselje završilo, car upita čoveka šta želi kao nagradu. Čovek se seti svoga konja i stvari na njemu, kao i psa koga mu je odvukla lisica i zatraži: osedlanog konja, luk i strele, belu kapu i beli plašt i psa.

„Čudan ovaj čovek“, pomisli car i njegove sluge pripremiše čoveku sve što je tražio i još mu natovariše dva slona sa maslom i mesom, i

on se uputi kući.

Kada ga je žena spazila, izađe da ga dočeka i reče radosno:

— Kad se muževi rađaju, neka svi budu ovakvi kao moj.

Te noći, dok su razgovarali o svemu, zapita žena muža da joj kaže otkuda mu toliko mesa i masla. Čovek joj ispriča sve kako je bilo i kako mu je to car dao kao nagradu.

— Ah, zašto se rađaju tako glupi muževi kao što si ti, budalo, — uzviknu žena. — Sutra ću ja da pođem caru da tražim nagradu.

Ujutru žena pripremi pismo i pođe caru.

Kad uđe u dvorac, ona pokaza pismo koje je, tobože, napisao vrač sa svinjskom glavom, i u kome je stajalo:

„Zato što sam cara spasao u nevolji, on mi je dao konja, psa i ostalo. A zato što sam mu našao dragoceni dijamant, neka me sam car nagradi po pravdi.“

Car prizna da je pismo pravedno napisano i pokloni vračevoj ženi ogromno bogatstvo. I tako su vrač i njegova žena počeli da žive mirno i u izobilju.

Posle toga desilo se i ovo.

U nekoj zemlji, samo drugoj, živela su sedmorica braće — carevića. Upute se jednom sva braća u šumu da se malo razonode. Tamo susretnu lepu devojku, koja je vodila za sobom bivola. Carevići je upitaju otkuda ide. Devojka im odgovori:

— Ja sam kći cara Cogana sa Zapada, ovde sam došla sa bivolom.

— Kad je tako, onda slušaj šta ćemo ti predložiti, — rekoše carevići. — Mi smo sedmorica braće i nemamo žene. Budi nam ti žena.

Devojka pristade i oni počeše da žive zajedno.

A ta devojka i njen bivo bili su u stvari jakši i to jakši-muškarac pretvoren u bivola i jakši-žena — u devojku izvanredne lepote.

Živeći sa carevićima, jakši su prožđirali svake godine po jednog brata, tako da je na kraju ostao samo jedan carević. A i on je bio slab, venuo je i bio na pragu smrti. Tada su se okupili činovnici i ministri da se dogovore šta da rade.

— I ranije smo lečili naše careviće raznim lekovima pa su nam umirali, — složiše se. — Zato ako i ovoga produžimo da lečimo lekovima, i on će nam umreti. Nego, čuli smo da iza dva prevoja živi neki čuveni vrač koga zovu „vrač sa svinjskom glavom", i koji pogađa sve što treba. Da ga mi pozovemo da nam on pregleda carevića.

Tako i učine. Odrede četiri doglavnika da pođu i dovedu „vrača sa svinjskom glavom". Kada dođoše njemu, vrač reče:

— Ja treba da pogledam u svoje vradžbine, i, šta bude da bude, ja ću noćas saznati šta je vašem careviću i ujutru ću vam dati odgovor.

Uveče muž ispriča ženi šta se traži od njega i žena ga posavetova:

— Kad god si ranije odlazio od kuće, uvek si dobro prolazio; zato i sada pođi tamo gde te zovu, jer ti je to bolje nego da sediš kod 'kuće.

Vrač se složi sa ženinim mišljenjem i odluči da pođe tamo.

Idućeg dana vrač reče poslanicima:

— Usnio sam san koji mi je nešto predskazao i zato idem sa vama.

To reče i uzjaha konja, zaveza kosu i kike i stavi šlem na glavu a u desnu ruku uze motku sa svinjskom glavom i parčadima svile, dok levom dohvati četke, i krenu na put.

Kada je prišao carskom dvoru muž i žena-jakši nisu izdržali i izađoše da ga vide. Vraču se mnogo dopade prelepa carica.

Posle toga vrač podiže sebi kolibu nedaleko od carskog dvora, stavi svinjsku glavu na ulaz i napravi se kao da vrši neki obred.

Carica izađe napolje i sede na kućni prag. Careviću odmah bude lakše i on poče ravnomernije da diše. Kad je to primetio, vrač se uplaši da carević ne umre i zadrhta od straha.

„Šta je to?“. — pomisli on. »Carević ne diše i ne govori ništa. Da ne umre.“ — Careviću, careviću! — povika. Ali, bolesnik ne pusti ni glasa.

Tada vrač zgrabi svoju svinjsku glavu i dade se u bekstvo.

Bežeći ugleda jedna otvorena vrata i ulete unutra. Tako se nađe u carskoj riznici.

„Razbojnici" — povika straža i držeći ga za lopova stade ga juriti. Bežeći i dalje vrač upadne u kuhinju, ali i tamo poviču:

— Lopov, evo lopova!

Vrač onda bežeći upadne u ostavu za hranu, ali ga i otud poteraju, i on jedva pobegne kroz vrata.

Bežeći tako dalje vrač umoran pade na mesto gde su ležali bivoli i udari svojom svinjskom glavom jednog bivola. Istog trenutka bivo se pretvori u vihor, koji odmah odlete u sobu gde se nalazila carica.

Vrač se uputi za vihorom i ču razgovor jakšija, muža i žene.

— Izgleda da je vrač sa svinjskom glavom znao da ja ležim u dvorištu i zato me je njome triput udario. Šta sad da radimo? — reče muž.

— I mene je izgleda prepoznao — reče carica. — Ne smem ni ja da se pojavljujem pred njim. .

— Ali ako ti ne pođeš k njemu, on će skupiti narod, pa će doći muškarci sa oružjem, a žene sa vatrom, i ako ti ne kažeš ko si, oni će te izbosti i spaliti, a to će isto učiniti i sa mnom.

Čuvši te reči vrač sa svinjskog glavom pomisli:

,,E, sad mi je lako.“

Dohvatio je svoju svinjsku glavu, ušao careviću i seo kraj njegove glave. Ponovo je posle toga prikačio svinjsku glavu na ulaz kolibe i pravio se kao da nešto vrača i onda pitao carevića kako se oseća. Carević mu odgovori da su mu, zahvaljujući vradžbinama, bolovi prestali, te je mogao da zaspi.

— Kad je tako, naredi svojim ministrima da okupe narod s tim da muškarci dođu sa oružjem, a žene sa vatrom, — reče vrač.

Carević odmah tako i učini.

Sutradan naredi vrač da se zapale dve velike vatre i da mu se dovede osedlan bivo. Kada mu dovedoše bivola, vrač ga uzjaha i prođe unaokolo pored okupljenog naroda držeći u ruci svinjsku glavu. Onda siđe i skide sedlo, a zatim udari bivola svinjskom glavom i izgovori ove reči:

— Pretvori se u svoj pravi lik:

Na te reči bivo se pretvori u strašnog jakšu, kome su grudi bile izbrazdane, a iz očiju mu je tekla krv. Očnjaci su mu virili ispod brade. Jakšu odmah saseku mačevima, pretuku kamenjem i onda spale.

Vrač tada naredi da se dovede carica. Narod je odmah dovuče, iako je ona plakala i otimala se. Vrač je udari svinjskom glavom i viknu:

— Pretvori se u svoj pravi lik!

Čim on to reče carica se pretvori u strašnu ženu-jakšu sa crvenim očima, dugačkim očnjacima i dugim dojkama koje su joj dopirale do kolena.

I nju, isto tako, sasekoše mačevima i baciše u vatru.

Posle toga, vrač sa svinjskom glavom pođe u dvorac. Svuda uz put narod mu je ukazivao počast, i sa suzama u očima, u znak blagodarnosti, davao mu razne poklone. Najzad iziđe pred carevića. Carević ga onda zapita kakvu nagradu želi za veliko delo koje im je učinio.

— U mojoj zemlji kravlje kopito predstavlja retkost, — reče vrač sa svinjskom glavom. — Zato mi dajte kopita.

Carević mu ispuni želju i dade tri vreće kravljih kopita. Dadoše mu i dosta masla i mesa, i sve to natovariše na sedam slonova i ispratiše ga kući.

Kada ga je žena ugledala, izašla mu je u susret i povikala radosno:

— Eto kakav može da bude čovek. Ti si pravi muž!

Kad su te noći stali da pričaju o svemu i svačemu, žena zapita muža kako je uspeo da sakupi toliko mesa, masla i kopita. Muž joj ispriča sve kako je bilo: kako je prepoznao jakše i kako ih je uništio jer su oni držali bolesnog carevića i kako su ih spalili i sve ostalo. Čuvši to žena uzviknu:

— Zar ima tako glupih i budalastih Ljudi kao što si ti! Zar si mogao da tražiš kravlja kopita za tako veliku uslugu koju si učinio careviću? Sutra ja idem njemu!

Sutradan uze žena pismo i uputi se u dvorac. Izišavši pred carevića, ona reče:

— Moj muž se izjasnio dvosmisleno. Kad je rekao da traži kravlja kopita, on je mislio na krave. Tvoji ministri nisu razumeli njegov govor.

U pismu je, pak, stajalo:

„Neka me car nagradi sam za to što sam ga izbavio od nevolje i bolesti."

Car se razmisli:

„Da sam ja umro, svima bi bilo rđavo. Samo zahvaljujući vraču, sačuvao sam carski presto."

Onda posla vraču veliku nagradu uz ovakvu poruku:

— Tvoja je žena vrlo mudra. Neka nam bude obojici bliska.

I tako oni počnu da žive srećno svi troje.

— Eh, ala su srećni! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, pa ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac. — Ja ne ostajem više. To reče i opet odleti.

CAREVIĆI NARANI-GEREL I SARANI-GEREL

Ponovo kao i ranije, natovari carević Amugulang-Edlegči Čarobnog mrtvaca na leđa i krene s njim. Uz put Čarobni mrtvac reče careviću:

— Ako hoćeš da pričaš bajku, onda sagni glavu, ako, pak, hoćeš da pričam ja, podigni je.

Carević je podigao glavu i Čarobni mrtvac je počeo da priča:

Bilo je to u davna vremena u jednoj srećnoj zemlji, kojom je upravljao car Gerelta („Zračni"). Njegova žena mu rodi divnog sina, koga nazovu Narani-Gerel.(„Sunčev zrak“). Ali, čim rodi dete žena umre. Car izabere drugu ženu i ona mu rodi drugog sina, kome dadu ime: Sarani-Gerel („Mesečev zrak“).

Kada su deca poodrasla, carica poče da razmišlja kako bi njen sin, koji je bio mlađi, došao na presto umesto Narani-Gerela, kome je presto pripadao.

„Treba naći načina da Narani-Gerel bude ubijen i da na presto dođe Sarani-Gerel", odlučila je carica.

Posle toga počne da se pretvara da je bolesna i stane da se prevrće u krevetu.

Saznavši za bolest svoje žene, car požuri njoj i zabrinu se od čega je lepotica njegova žena bolesna. Lepa carica mu tada reče:

— Razbolela sam se od teške bolesti. Izlečiti me može samo jedan lek, ali njega je teško dobiti. I zato moram da umrem.

— Kakav je to lek? pitao je car. — Ako ti umreš biće mi kao da su mi izvadili srce. Ja ću da uradim sve, pa ako treba i svoj presto da žrtvujem samo da ti ozdraviš.

Onda mu carica reče da može ozdraviti samo ako joj se da da pojede srce jednog od carevih sinova, skuvano u zejtinu.

— Ali, Naran-iGerel ne može da ostavi presto, — reče carica, — a srce Sarani-Gerela ne mogu da pojedem, jer je to moj sin. Znači, ne ostaje mi ništa drugo nego da umrem.

— Ne, nikako, — uzviknu car. — Kad od toga zavisi tvoj život, onda ću ja dati Narani-Gerela u ruke dželatima.

I car se zakune da će tako uraditi.

Čuvši to, Sarani-Gerel pođe svom starijem bratu Narani-Gerelu i reče mu:

— Naši roditelji su odlučili da te ubiju. Šta da radimo?

Narani-Gerel odgovori uplakanom mlađem bratu:

— Ako je tako, onda ti ostani kod roditelja, poštuj majku i oca, a ja ću da krenem na put.

— Kako ću ja živeti bez tebe? — upita Sarani-Gerel. — Nego, kuda pođeš ti, idem i ja sa tobom!

To reče i zaplaka se.

Posle toga uzmu od sveštenika koji je čuvao žrtvenik malo suvog mesa, jer nisu mogli ništa da ponesu iz dvorca, i sačekaju da se pojavi ponoćni mesec, pa krenu na put. Išli su tako dan i noć i stigli do jedne doline u kojoj nije bilo vode. Hrane više nisu imali, a vode nije bilo i Sarani-Gerel oslabi toliko da pade na zemlju. Stariji brat mu onda reče:

— Brate, ti ostani, a ja idem da tražim ima li gde vode!

Uputi se Narani-Gerel da traži vodu, ali je nije mogao nigde naći i požuri natrag. Stigavši do brata,nađe ga mrtvog. Narani-Gerel se zaplaka, prisloni brata na kamen i ovako se pomoli:

— Kad se drugi put budemo rađali, da se opet rodimo zajedno!

Posle toga Narani-Gerel nastavi put preko nekoliko planina i u jednoj pukotini ugleda kućicu sa obojenim vratima i slamnim krovom. U njoj je živeo stari isposnik. On se mnogo obradova kad ugleda dečaka.

— Drago momče, otkuda dolaziš?

Naran-iGerel mu ispriča šta je sve ranije bilo sa njim. Pošto ga je saslušao, starac isposnik mu reče:

— Budi sada moj sin i ostani da živiš sa mnom. Ali, pre toga, pođi ostacima tvoga brata.

Uzmu oni vode i jela i upute se onom mestu gde je ostao Sarani-Gerel. Kada su telo mlađeg brata našli, starac-isposnik izvadi neki napitak i uspe ga u usta Sarani-Gerela, izgovarajući reči:

— Polagano, polagano!

Mlađi brat polako ožive i onda se sva trojica uputiše natrag i počeše da žive srećno i veselo.

Ali, severno od njih, na ušću reke, živeo je neki bogat i moćan car. U zemlji toga cara postojao je običaj da se, kada dođe vreme za navodnjavanje, baca svaki put po jedan dečak rođen u godini tigra(5) u crnu močvaru, kao žrtva zmajskom caru.

Ali, jednom se u narodu nije našao dečak rođen u godini tigra. Tražili su ga na sve strane sveta, ali ga nisu mogli naći. Tada jedna devojka reče:

— Na izvoru reke živi starac-isposnik, kod koga živi dečak rođen u godini tigra. Ja sam jednom napasala stoku tamo i to sam saznala.

Kada je to čuo car odmah pošalje tri čoveka da dovedu tog dečaka.

Poslanici se upute starčevoj kući i zakucaju na vrata.

— Evo šta je car . naredio: ti imaš dečaka rođenog u godini tigra i moraš nam ga predati.

Poslanici ispričaju starcu o čemu se radi.

— Ali kod mene nema nikakvog dečaka, — odgovori starac i zatvori vrata za sobom.

Tada starac zavuče Narani-Gerela u glineni ćup i namaže ga tako kao da je u njemu pirinčana rakija. Poslanici, međutim, razvale vrata i stanu da pretresaju.

Kad nisu našli dečaka koga su tražili, poslanici počnu da tuku starca, govoreći u besu:

— Zašto smo se mučili, kad ovde nema dečaka koga tražimo.

Narani-Gerel nije mogao da sluša starčevo jaukanje i iziđe iz ćupa.

— Nemojte da bijete moga oca, evo se sam predajem, — reče Narani-Gerel i sam se predade poslanicima.

Poslanici ga odmah uhvate i povedu caru, a starac ostade da plače i tuguje za svojim sinom.

Kada su mladića doveli u carski dvor, njega ugleda careva kći i smrtno se zaljubi. Osetila je da ne može da živi bez njega i odmah zagrli mladića. Ali, podanici dođu caru i reknu mu da treba da im da mladića.

— Došlo je vreme da se baci mladić rođen u godini tigra, da bi se odalo poštovanje caru zmajeva, — rekoše.

Car naredi da postupe kako je potrebno.

Tada podanici dohvate Narani-Gerela i povedu ga, ali im careva kći reče:

— Nemojte bacati toga mladića u vodu. Ako pak mislite da ga bacite, povedite i mene s njim.

Čuvši to car izda ovakvo naređenje:

— Takva devojka ne može da ostane u našem carstvu. Zato, bacite je zajedno s mladićem.

Ministri i podanici odgovore da će postupiti po carevom naređenju i dohvate mladića i devojku i bace ih u vodu na žrtvu zmajevima.

Narani-Gerel je sebe stalno prekorevao u mislima:

„Eto ja moram da umrem jer sam rođen u godini tigra, ali zašto mora da umre ova lepa devojka kada ona nije ništa kriva, sem što se zaljubila u mene“.

A devojka je stalno mislila:

„Kako mogu da bace u vodu tako divnog mladića?"

I tako su oni žalili jedno drugo, a na sebe nisu mislili.

To je čuo zmajevski car i izbaci oboje mladih na obalu iz crne močvare, a podanicima pusti vode koliko im je trebalo.

Careva kći se onda vrati u dvor, a mladić pođe starcu-isposniku. Praštajući se, oni se zarekoše da će se sastati i da će postati muž i žena.

Tako se careva kći vrati na dvor, a mladić zakuca na vrata starca-isposnika.

To sam ja, tvoj dečak, — doviknu.

— Ja sam imao dečaka, — odgovori starac iza vrata, ali su mi ga uzeli i ubili. Sada samo tugujem bez svoga sina.

— Ja sam tvoj sin, — povika Narani-Gerel, — iako me je car bacio u vodu, nisam poginuo jer me je car zmajeva izbacio na suvo. Ne tuguj, oče, nego otvori:

— Ah, kakva sreća! — uzviknu starac i otvori vrata. Od radosti poče da malaksava, ali mu Narani-Gerel pomeša vodu i mleko, time zaspa isposnikovo telo i malo ga umiri, govoreći mu tople reči.

Kada se, pak, careva kći vratila kući, car se, zajedno sa podanicima, začudi.

— Još se nije čulo da se čovek, bačen caru zmajeva, vratio iz vode. Prosto je čudnovato kako se to careva kći spasla, — govorili su svi redom, klanjajući joj se i prinoseći joj žrtve.

Onda car zapita svoju kćer da li je poginuo mladić rođen u godini tigra.

— Ne, nije ni on poginuo, — odgovori careva kći, — nego sam zahvaljujući njemu, i ja živa. I pošto se car zmajeva smilovao, više ne treba da mu bacamo mladića rođenog u godini tigra, jer će on odsada puštati vodu da teče koliko je potrebno.

— Kako je to sjajno, — zadivi se car i posla svoje sluge da pođu na izvor reke kod isposnika i pozovu Narani-Gerela da dođe u dvorac.

Primivši poziv, uputi se u carski dvorac starac-isposnik sa svoja dva sina.

Da bi se opravdao pred njima, car im izađe u susret i posadi Narani-Gerela na svoj presto. Tada car zapita mladića:

— Ti mi izgledaš čudnovato, mladiću, jesi li ti, zaista, sin ovog isposnika?

— Ne, odgovori mu Narani-Gerel, — ja sam sin jednog silnog cara, i kada je maćeha namislila da me ubije, pobegao sam i naišao na ovog isposnika koji me je zadržao. A, ovo je moj mlađi brat.

Zatim je Narani-Gerel ispričao caru sve po redu što mu se dogodilo.

Car se mnogo začudio i pošto mu se mladić mnogo dopao, reče mu:

— Kad je sve to tako, onda neka moja kći bude tvoja žena. Ja ću ti dati veliko blago i imanje, i daću ti dosta Ljudi koji će te pratiti sve do tvoje domovine, kada budeš zaželeo da se vratiš.

Posle toga Narani-Gerel krene natrag u svoju domovinu u pratnji četiri odreda ratnika i slugu. Približivši se prestonici on posla svome ocu glasnika da javi da mu se vraćaju oba sina.

Otac dvojice carevića, Narani-Gerela i Sarani-Gerela, svuda je tražio sinove, i kada ih nije nikako mogao naći toliko je tugovao sa svojom ženom da nije mogao nikoga da vidi.

Kada im je glasnik javio da se oba carevića vraćaju, svi se neobično obraduju i izađu da zajedno s narodom sačekaju careviće.

I dok su se oba brata, u punom sjaju snage i mladosti, sa bogatstvom i velikom pratnjom, pojavila u carskom dvoru, grešna carica, majka i maćeha, oseti slabost u telu i odmah umre.

— Tako joj i treba — uzvikne, zanet, carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, pa ti si progovorio, — reče mu Čarobni mrtvac i ostavi ga.

GORDI ČOVEK I CAR

Posle toga carević Amugulang-Edlegči ponovo uze Čarobnog mrtvaca na leđa i uputi se natrag sa njim. Tada mu Čarobni mrtvac ponovo reče:

— Careviću, put je dugačak i biće nam dosadno ako budemo stalno ćutali. Nego da ja ispričam neku bajku ili je ispričaj ti.

Na taj predlog carević ne izusti ni reči.

Onda mu Čarobni mrtvac reče i ovo:

— Ako hoćeš da ti pričaš, sagni glavu, ako hoćeš da ja pričam, onda je podigni.

Carević podiže glavu i Čarobni mrtvac poče da priča:

Živeo u davna vremena jedan gordi čovek, koji nije hteo nikoga da poštuje. Car te zemlje, koja se zvala Risova, pozove jednoga dana toga čoveka i reče mu:

— Ti si mnogo gord i zato ti ne dam da živiš više u mojoj zemlji, nego idi iz nje.

Pođe onda čovek na put i stiže do jedne bele ravnice u kojoj nije bilo žive duše. Usred ravnice nalazilo se palmovo drvo, a ispod njega ležao je uginuli konj. Čovek uze sobom konjsku glavu i pope se na vrh palme, namesti se tamo i leže da spava.

U noći je naišlo nekoliko đavola sa kapama i konjima od trave. Svi se oni zaustave ispod palme. Zatim se na ravnici pojavi još nekoliko đavola sa

kapama i konjima od hartije. I oni se, takođe, zaustave ispod palme. Kad su se tako okupili, đavoli stanu da čašćavaju jedan drugoga i da jedu i piju. Ugledavši ih sa vrha palme, gordi čovek

zadhta od straha i ispusti konjsku glavu. Glava pade među đavole i oni se tako uplaše da se svi razbegnu na sve strane.

Izjutra se čovek spusti sa drveta da vidi da li je to što je video po noći bio san ili java. Ali, ispod drveta ugleda zlatnu čašu napunjenu vinom. On popi vino iz čaše i namah se ispred njega stvori meso i hleb.

„Aha, to je, verovatno, čaša koja sama dobavlja sve što joj se naredi“, — pomisli čovek i uze čašu.

Onda pođe dalje i sretne čoveka koji je držao palicu u ruci.

— Čemu ti služi ta palica? — zapita ga.

— To je palica-poslušnica, koja kada joj samo kažem: „Pođi palico, donesi mi onu stvar, što mi je uzeo onaj čovek", ona odmah odlazi i ubije toga čoveka i donese mi tu stvar.

— Hoćeš li, onda, da se menjamo — upita ga gordi čovek. — Ja tebi da dam čarobnu čašu, koja ti daje sve što zaželiš, a ti meni da daš palicu-poslušnicu.

Čovek pristade, i oni se zameniše.

Posle toga gordi čovek reče palici:

— Ubi toga čoveka i vrati mi moju zlatnu čašu?

Palica polete kroz vazduh, ubi starca i vrati gordom čoveku zlatnu čašu!

Potom gordi nastavi put i susrete čoveka koji je nosio gvozdeni čekić.

— Čemu služi taj čekić? — zapita gordi čovek.

— Ako se njime udari devet puta po zemlji, pojaviće se dvorovi na devet spratova, — odgovori mu taj čovek.

— Kad je tako, hajde da se zamenimo. Da ti ja dam čarobnu čašu, a ti meni čekić.

Čovek pristade i oni se zameniše.

Ali, posle toga, gordi čovek naredi palici:

— Kreći palice-poslušnice i donesi mi natrag zlatnu čašu!

Palica ubi čoveka i vrati mu zlatnu čašu.

Gordi čovek je onda krenuo dalje i na putu naiđe na čoveka koji je nosio kozju kožu.

— Čemu služi tvoja kozja koža? — zapita ga gordi čovek.

Ova kozja koža je pravo čudo — odgovori ovaj. — Ako se potrese malo, iz nje počne da pada kiša, a ako se potrese malo jače, onda iz nje pada bog će sam znati kakva kiša i nevreme.

— Hajde, onda da se zamenimo? Da ti ja dam zlatnu čašu, a ti meni kozju kožu.

Čovek pristade, i oni izvrše zamenu.

Posle toga, kao i ranije, palica-poslušnica ubi toga čoveka i donese gordom čoveku natrag zlatnu čašu.

Sada gordi čovek nije hteo da ide dalje, nego ovako pomisli:

„Moj car je loše postupio sa mnom, kako bi bilo da mu se osvetim".

Onda se okrene i pođe natrag.

Stigavši do ravnice koja je bila iznad carevih dvorova, udari devet puta gvozdenim čekićem po zemlji i na tom mestu se pojavi veliki dvor na devet spratova.

Sutradan reče car svojoj ženi:

— Sinoć sam čuo veliku buku, koja je dolazila odozgo od ravnice, iznad dvorca. Pođi, ženo, da vidiš šta je to?

Carica pođe da vidi i vrati se sa vešću da iznad dvorca stoji velika devetospratna palata, koje ranije tu nije bilo.

Car se naljuti i naredi svojim podanicima da zapale veliku vatru i spale palatu.

Čovek je u to vreme bio na poslednjem spratu. a njegova majka mu se nalazila na osmom.

Careve sluge donesu vatru, nalože unaokolo i počnu da duvaju mehovima, tako da je plamen zahvatio celu palatu.

Kada je počela da se topi soba u kojoj je bila čovekova majka, ona povika:

— Naše gvozdene hramove zahvatila je vatra. Ja ću sigurno poginuti.

— Ne brini ništa, majčice, — odgovori joj sin. — Imam ja lek i za to.

Rekavši to on uze kozju kožu i potrese je snažno. Odmah poče da pada kiša koja ugasi vatru. Od velikog pljuska stvori se bujica koja odnese i vatru i mehove i careve sluge.

— Ali se dobro osvetio caru taj čovek ! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac. — Ja se opet vraćam.

To reče i ponovo se vrati na svoje groblje.

DEVOJKA I BELA PTICA

Ponovo, kao i ranije, ode carević Amugulang-Edlegči na Hladno groblje i uze Čarobnog mrtvaca na leđa. Uz put mu Čarobni mrtvac ponovo predloži da jedan od njih priča bajku. Carević je podigao glavu, a Čarobni mrtvac je otpočeo bajku:

U davna vremena živeo je nekakav domaćin u oblasti Džirgalanginoj („Šuma blaženstva“). Imao je tri kćeri koje su naizmenično čuvale bivolice. Jednog dana, dok je čuvala bivolice na pašnjaku, starija sestra zaspa i izgubi jednog bivola. Kad se probudi, pođe da ga traži na sve strane i tako dođe do jedne pećine i uđe unutra. Tamo ugleda lepa vrata i otvori ih. Zatim ugleda druga vrata od bisera. Otvori i njih i naiđe na treća vrata od dragog kamenja. Kada otvori i njih nađe se u velikoj sobi punoj. zlata, srebra i drugih dragocenosti. U sobi nije bilo nikoga, samo je na prestolu sedela velika Bela ptica.

Devojka zapita Belu pticu:

— Izgubila sam bivola, da nije dolazio ovamo?

— Ako pristaneš da budeš moja žena, odgovoriću ti, — reče Bela ptica, — ako ne pristaneš, onda neću.

— Ja sam ljudsko biće, — odgovori devojka, — a ti si ptica; čak i da mi kažeš gde se nalazi izgubljeni bivo, ne bih pristala da mi budeš muž.

To reče i vrati se kući.

Sutradan je pošla da čuva bivole srednja sestra i doživela isto ono što i najstarija. Ni ona nije htela da pristane da bude žena Beloj ptici.

Zatim je, trećeg dana, red došao na najmlađu sestru da čuva bivole. Kada je i ona zašla u pećinu, Bela ptica zapita i nju da li hoće da se uda za nju. Najmlađa sestra odmah pristade:

— Ja hoću muža, i neka bude kako ti kažeš, — odgovori ona.

I tako ona postade žena Bele ptice.

Posle nekog vremena u tom kraju, pored hrama, otpoče velika svetkovina, koja je trajala trinaest dana.

Pođe i devojka koja je pristala da bude žena Beloj ptici. Među svim ženama devojka je bila najzapaženija po lepoti i stasu. Od muškaraca najviše je padao u oči jedan mladi, lepi čovek, koji se pojavio na sivom konju i obišao triput oko okupljenog naroda, a zatim se udaljio od hrama.

Kada se vratila kući, devojka zatekne Belu pticu i ona je zapita ko je bio najlepši na svetkovini kraj hrama.

— Najlepši od muškaraca je bio neki lepi, mladi čovek koji je tri puta objahao oko celog skupa na sivom konju i onda se udaljio. A od žena sam, izgleda, ja bila najlepša.

Tako je to trajalo dvanaest dana. Toga dana, vraćajući se sa svetkovine, devojka svrati svojoj kući. Uz put susrete susetku koja je zapita ko je bio najlepši od muškaraca i žena na svetkovini.

— Od muškaraca je najlepši bio mladi čovek na sivom konju, a od žena sam, izgleda, ja bila najlepša. Ah, kad bi moj muž bio takav, kao taj konjanik, ja ne bih ništa više tražila u životu. A moj muž je — ptica.

I devojka poče da plače.

— Nemoj da plačeš, — reče joj susetka. — Istina je da si ti bila najlepša među svim ženama, ali znaj da je onaj lepi mladić na sivom konju — tvoj muž. Nego, kad on sutra pođe na svetkovinu, ti se sakrij iza vrata i pričekaj da on ode u konjušnicu i uzjaše konja, pa uzmi perje koje bude skinuo i spali ga. Tada više tvoj muž neće moći da se pretvara u pticu i ti ćeš uživati sa njim u njegovom ljudskom obliku.

Devojka tako i uradi. Pričeka da Bela ptica zbaci sa sebe perje i uputi se na svetkovinu na konju. Devojka spali perje, ali kad se njen muž vrati i vide šta mu je žena uradila, vikne žalosno:

— Nesrećnice, ti si napravila veliko zlo. To perje je predstavljalo moj život!

— Pa šta ćemo sada da radimo? uplaši se žena.

— Sada postoji samo jedan način da se ja održim, — reče muž. — Sedni kraj vrata i neprekidno, dan i noć, udaraj ovom palicom po zemlji. Ako prestaneš i za trenutak da udaraš, mene će odneti đavoli. Ja ću se sedam dana i noći boriti sa anđelima i đavolima.

Devojka uze palicu i poče da udara po zemlji. Tako je ona udarala šest dana i šest noći, i onda je savlada san. Istog trenutka, savladaju anđeli i đavoli mladog čoveka i viknu mu:

— Napred!

I odvedu ga sa sobom.

Mlada žena se istog časa probudi i toliko se ražalosti da je gotovo izgubila pamet.

Išla je svuda po pećini i vikala:

— Hej, Bela ptico, hej, Bela ptico!

Iako je devojka tražila lepog mladića danju i noću, nikako mu nije mogla da uđe u trag .

Tek posle mnogo vremena čuje ona nekakav glas sa planinskih vrhova.

Mlada žena pohita tamo, ali onda zaključi da glas dolazi iz podnožja planine.

Ona tada požuri u podnožje planine i tamo naiđe na muža koga su đavoli pretvorili u vodonošu i još mu dali svežanj čizama.

Videvši svoju ženu, lepi čovek se mnogo obradova, ali joj reče tužno:

— Ja sam postao vodonoša đavola i još su mi dali ovaj svežanj čizama, da im nosim vodu sve dok ih sve ne iznosim. Nego ti idi kući i gledaj da dobaviš ptičje gnezdo, pa kada ga dobaviš, odmah nastoj da domamiš u njega moju dušu.

Nije još uspeo ni da završi, kad dunu jak vetar i odnese ga sobom.

Žena se vrati kući i uspe da pronađe ptičje gnezdo. Onda poče da mami dušu svoga muža i on joj dolete.

— Baš je srećna bila ta devojka! — progovori carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si izustio reč! — nasmeja se Čarobni mrtvac i odlete.

ANONDA-DRVODELJA I ANONDA-ŽIVOPISAC

Ponovo carević Amugulang-Edlegči natovari Čarobnog mrtvaca na leđa i uputi se s njime natrag. I ponovo mu Čarobni mrtvac reče:

— Pričaj ti bajku!

— Ali, pošto carević nije hteo ništa da govori, nego je, kao ranije, dao glavom znak, počne da priča Čarobni mrtvac.

U davna vremena u zemlji zvanoj Kjusulto (,,Žuđena“) živeo je car po imenu Bikundu-Gereli(„Svetac za sve“). Posle njegove smrti na presto dođe njegov sin Bikundu-Tadgekči (Zaštitnik svih“).

Među njegovim podanicima nalazila su se i dva čoveka sa istim imenom: Anonda. Jedan je bio drvodelja, a drugi živopisac.

Ova dva čoveka zavidela su jedan drugome. Stoga, ode jednom Anonda-živopisac caru i reče mu:

— Vaš otac je sada među anđelima. Sinoć me je pozvao sebi i rekao da mu treba pomoć sa zemlje. Kaže da hoće da gradi hram među anđelima, i zato vam je poslao ovo pismo i traži da se izvrši njegovo naređenje.

I Anonda-živopisac pruži caru pismo koje je sam napisao.

Pismo je glasilo:

„Kada sam umro na zemlji, ja sam se ponovo rodio među anđelima i živim u pravoj sreći i zadovoljstvu. Sada se spremam da ovamo podignem velelepni hram, ali nemam drvodelje. Zato mi pošalji ovamo našeg drvodelju Anondu, a o tome kako ćeš mi ga poslati pitaj Anondu-živopisca, j kako on kaže tako i uradi."

Pročitavši pismo car reče:

— Baš je dobro što je moj otac tako srećan posle smrti na zemlji. Zovite mi odmah drvodelju.

Kad drvodelja Anonda dođe, car pokaza pismo i reče:

— Moj otac se sada nalazi među anđelima i uputio mi je ovo pismo da mu pošaljem drvodelju, kako bi mogao da podigne velelepni hram.

Drvodelja pogleda pismo i pomisli:

„Nije moguće da pismo dođe otuda. To je, verovatno, lukavstvo živopisca. Ali pronaći ću već neko sredstvo da mu doskočim."

Onda zapita cara:

— A kako ću ja da dođem do cara, vašeg oca, koji je sada na nebu?

— O tome pitaj živopisca, i on će ti kazati, — odgovori car.

Kada je drvodelja otišao živopiscu da ga pita kako će otići caru, ovaj mu je to ovako objasnio:

— Car otac je naredio da ti se oko vrata priveže razno oružje i da se onda unaokolo založi velika vatra, polivena sa puno zejtina, a ti ćeš otići na nebo na konju od dima koji će se stvoriti od vatre. Svud okolo za to vreme sviraće muzika sa raznih instrumenata.

— Dobro, — reče drvodelja, — Ja imam njivu sa koje ću da odjašim na nebo, kada dođe vreme da idem.

Car pristade da bude onako kako je rekao drvodelja i ovaj zatraži rok od sedam ćfana.

Stigavši kući, drvodelja reče svojoj ženi:

— Živopisac Anonda mi je, iz zavisti, napravio takvu klopku, i ja sam dao obećanje da ću se uputiti na nebo za sedam dana. Ali, ja ću se poslužiti lukavstvom.

Potom poče da kopa podzemni hodnik od svoje kuće sve do sredine njive na kojoj je trebalo da ga spale. Otvor na njivi zatvori velikim kamenom.

Kada prođe sedam dana, car izda naređenje:

— Danas drvodelja Anonda treba da putuje mome ocu caru, koji hoće da gradi hram na onom svetu. Neka svaki od mojih podanika

donese po naramak drva i po čašu zejtina na mesto odakle će drvodelja uzleteti na konju od dima.

I carevo naređenje bi izvršeno. Na njivi odakle je drvodelja trebalo da uzleti sakupljena je ogromna količina drva i zejtina, i drvodelja stade u sredinu. Pošto su mu stavili mnogo oružja oko vrata zasviraše mnogi instrumenti i onda bi zapaljena velika vatra. Kad se podiže gust dim, drvodelja ukloni kamen i uđe u podzemni hodnik i stiže svojoj kući.

A živopisac, radostan što mu je podvala uspela, pokazivao je na nebo, govoreći:

— Eno drvodelje kako jaše na konju od dima!

Narod se posle toga razišao i svi su razgovarali o pokojnom drvodelji, koji je toga dana otišao ocu caru da gradi hram.

Posle toga događaja, drvodelja se mesec dana krio kod kuće. Svakoga dana se umivao mlekom i nije nikako izlazio na sunce, tako da mu je koža postala neobično bela. Jednog dana on obuče belu odeždu i uputi se caru sa pismom koje sam sastavi. U pismu je stajalo sledeće:

„Raduje me što poštuješ uspomenu svoga oca na zemlji. Drvodelja Anonda nam je mnogo koristio ovde, dok smo gradili hram. Njemu ćeš dati veliku nagradu. A sada nam treba još samo živopisac. Zato mi pošalji što pre živopisca Anondu i to, ako možeš, pošalji ga na isti način kao i drvodelju."

Kad je pročitao pismo, car upita za svoga oca, da li je ostao zadovoljan i kako je sada. Drvodelja reče da je njegov pokojni otac sada neobično zadovoljan i naročito je srećan što sin sluša njegova naređenja sa neba. Drvodelja ispriča, takođe, caru kako je putovao na nebo i kako se tamo, tobože, dobro osećao. Car je bio neobično radostan i naredi da se drvodelji preda velika nagrada.

Posle toga car naredi da se pozove živopisac Anonda. Kada on dođe, car mu reče da je dobio pismo od oca i da je ovaj tražio da mu dođe živopisac Anonda.

Kada Anonda ugleda drvodelju, koji je bio beo i obučen u belu svilu, pomisli:

Zar postoji i to čudo da neko ko je umro ponovo dođe sa onog sveta.“

Car pokaza živopiscu pismo koje je dobio od oca sa neba i naredi mu da se spremi za put.

Živopisac pomisli: „Kada se drvodelja vratio, vratiću se i ja!“

Posle toga on obeća caru da će biti spreman za put posle sedam dana. Objasni mu da će na put pon na isti način kao što je pošao i drvodelja.

Kada prođe sedam dana narod, kao i prvi put, donese, po carevom naređenju, mnogo suvog drveta i zejtina, zatim obesiše živopiscu mnogo oružja oko vrata i dadoše mu pismo koje je car poslao svome ocu na nebo.

Onda zapališe vatru, i muzika poče da svira sa mnogobrojnih instrumenata. Pošto nije mogao da izdrži velike bolove, živopisac poče da skače i da se dere. Ali, njegov glas se nije mogao čuti od vesele muzike koja je bila jača. Tako živopisac izgore do poslednje žilice.

Čuvši to carević Amugulang-Edlegči uzviknu:

— Svaki greh protiv prijatelja mora da bude kažnjen!

— Nesrećni careviću, ti si progovorio. Ja više ne ostajem ovde! To reče Čarobni mrtvac i izgubi se.

DEVOJKA KOJA JE UGRABILA SRCE

Ponovo pođe carević Amugulang-Edlegči po Čarobnog mrtvaca i natovari ga na leđa. Uzput Čarobni mrtvac poče da priča bajku:

U davna vremena, u zemlji Buramutu („Slatka trska“), živeo je car Gereli-Juledikči („Onaj koji stvara zrak“). Posle njegove smrti, na presto dođe njegov sin neobične lepote, pun moći i snage. Sin je bio oženjen ćerkom drugog cara, ali se nije nikako slagao sa njom.

Na milju daleko od toga kraja živeo je čovek koji je imao kćer neobične lepote da se svako divio ko bi je video. Car se zaljubi u nju i počne neprekidno da je posećuje, Devojka ostane trudna, ali car oboli od neke teške bolesti i umre. Devojka nije ništa znala o tome.

Jedne noći zakuca na njena vrata neki čovek. Izišavši napolje devojka ugleda na mesečini cara, ali bez odela i ukrasa, potpuno nagog. Ona se mnogo obradova njegovom dolasku, dohvati ga za ruku i uvede u kuću. Pošto je popio pirinčano vino, koje mu je ponudila, car pozva devojku da pođe sa njim u dvorac. Oni pođu zajedno i kada stigoše u blizinu carskog dvora, začuju veselu muziku.

— Šta je to? — zapita devojka cara.

— Ti ništa o tome ne znaš. A to je pomen mojoj duši, — reče car.

— Ali, zašto pomen? — začudi se devojka.

— Zato što sam umro! I ako želiš da me vidiš, to možeš samo u zabranu za slonove. U dvorcu se sada svađaju moja majka i moja žena zbog velikog dijamanta. A ja sam taj dijamant sakrio ispod svetog mesta za prinošenje žrtava. Dajte taj dijamant mojoj ženi i

pošaljite je njenim roditeljima. A ti zajedno sa mojom majkom upravljaj carstvom dok naš sin ne odraste.

Čim je to izrekao cara odnese jak vetar, i on se više nije pojavljivao.

Izgovarajući carevo ime, devojka se onesvestila. Posle izvesnog vremena, pođe devojka u zabran za slonove i tamo preko noći rodi sina.

Izjutra, tuda naiđe čuvar slonova i reče devojci:

— U zabran ne sme da uđe žena, da ne bi oskrnavila slonove.

— Ne brini za to, — odgovori mu devojka, — nego pođi carevoj majci i reci joj da dođe ovamo i da će se iznenaditi.

Čuvar slonova je posluša i ode da javi carevoj majci za devojku koja je rodila sina. Kada je careva majka došla do ograde zabrana, devojka joj ispriča sve redom o svojoj vezi sa carem.

— Aoj, uzviknu careva majka. — Baš kada sam mislila da se carski rod iskorenio, dogodilo se ovo čudo. Hajde, brzo, u dvorac.

Tako se devojka nastani u carskom dvorcu, a careva majka je neobično volela i mazila njenog sina. Kada su po devojčinom uputstvu pronašli veliki dijamant, majka je potpuno poverovala u istinitost devojčinih reči. Dijamant su dali carevoj udovici i uputili je njenim roditeljima.

Sa devojkom, pak, ostade da upravlja carstvom careva majka.

Posle svega toga, svakog petnaestog u mesecu, car je dolazio i provodio noć sa devojkom i odlazio ujutru. Kad je devojka o tome ispričala carici majci, ona joj ne poverova, već reče:

— To je laž. Ako je to istina, uzmi i sakri neku stvar od cara pa ću ti poverovati.

Devojka je tako i učinila. Kada je sutradan pokazala majci nešto što je uzela od cara, carica reče:

— Znači da je to istina. I sada mi kaži kako da udesimo da se ja i tvoj sin sastanemo sa carem. Te večeri devojka reče caru:

— Kako mi je teško da se sastajem sa tobom samo petnaestog u mesecu. Zašto ne bismo mogli da živimo, zajedno i u slozi stalno?

— Kad bi ti mogla da izdržiš sve što treba, mogli bismo da otpočnemo zajednički život ne razdvajajući se. Ali, pošto ti ne možeš to da izdržiš, teško je to udesiti.

— Ja ću sigurno izdržati, samo da bih mogla da živim sa voljenim čovekom, pa makar moralo da mi se čupa meso sa kostiju.

— Onda ćeš da uradiš ovako, — poče da je uči car. — Kada dođe petnaesti dan u mesecu, ti sačekaj da se pojavi mesec i kreni na put prema jugu. Kada prođeš jednu milju naići ćeš na železnog starca koji pije vrelu vodu i govori da je još žedan. Daj mu mešinu pirinčanog vina da utoli žeđ. Dalje na putu naići ćeš na dva ovna kako se bodu rogovima. Svakome daj brašna. Kada, potom, kreneš dalje, naići ćeš na grupu naoružanih Ljudi i svakome od njih daj po komad mesa. Zatim ćeš naići na potpuno crn dom sa gvozdenim zastavama, čije su stepenice poprskane krvlju. Na vratima toga doma ugledaćeš dva jerlika(6), čije su pletenice umrljane krvlju. Njima ćeš dati na poklon krv. Kada uđeš unutra, ugledaćeš na sredini doma veliki žrtvenik, koji čuvaju osam zakletih čuvara. U dnu žrtvenika videćeš devet srca poređanih u krug. Osam starih srca počeće da viču:

— Uzmi me, uzmi me!

A malo srce koje je od nedavno tamo takođe će vikati, samo ne „Uzmi me!“, nego ,,Ne uzimaj me“!

Ti onda bez straha i bez ikakve bojazni uzmi mlado srce i počni da bežiš sa njim natrag ne obazirući se. Ako uspeš da doneseš srce do kuće, onda ćemo ja i ti živeti celog života zajedno.

Pošto je sve dobro zapamtila, devojka sačeka da se pojavi mesec na nebu i prvog petnaestog dana u mesecu krenu neopaženo na put u pravcu juga. Izvršavajući sve uz put kako joj je car kazao ona stiže do crnog doma. Uđe unutra i ne grešeći ugrabi mlado srce koje je vikalo:

— Ne uzimaj me!

Onda nagnu da beži, a za njom pojuri osam zakletih čuvara vičući stražarima na vratima:

— Hej, držite je. Lopov, lopov!

Ali, vratari je nisu zaustavili, jer im je ona dala krvi na ulazu.

Zakleti čuvari tada poviču naoružanim ljudima da uhvate devojku ali je i oni propustiše govoreći:

— Ona nam je dala mesa!

Tada zakleti čuvari narede ovnovima koji su se boli da im zadrže devojku sa ugrabljenim srcem, ali je ni oni ne zadržaše jer im je dala brašna.

Onda se zakleti čuvari obratiše železnom starcu.

— Drži tu devojku, ona je ukrala mlado srce.

Ali ni starac nije hteo da je uhvati već je propusti govoreći:

— Ona mi je donela vina!

Bežeći tako, devojka stigne do carskih dvorova, uđe unutra i zatvori se. U tom trenutku srce se pretvori u cara obučenog u divnu odeću. Devojka i car se zagrliše. Onda su devojka, car i careva majka živeli u blagostanju.

— Ala je devojka bila srećna! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio! — reče Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem.

To reče i iščeznu.

MUŽ I ŽENA

Ponovo, kao i ranije, carević Amugulang-Edlegči baci Čarobnog mrtvaca na leđa i pođe na put. Tada mrtvac ispriča ovu priču:

Živela u davna vremena dva brata: Gerel (,,Zrak“) i Hoto („Ograda"). Ožene se oni jednom ženom, ali pošto joj je mlađi dosađivao mnogo, stariji brat ga istera iz kuće. Stariji brat je, posle toga, živeo srećno. Jednom je priredio veliko veselje.

Mlađi brat tada pomisli:

„Iako su me isterali iz kuće, valjda će me pozvati na veselje“.

Ali, ne pozvaše ga.

Mlađi brat je i dalje razmišljao.

„Ako me nisu večeras pozvali, sutra će me sigurno pozvati."

Ali, ni tada ne dobi poziv za veselje.

Mlađi brat je i dalje verovao da će ga pozvati.

„Kada sutra počnu da piju vino sigurno će me pozvati".

No, ni tada ga ne pozvaše.

Na to se mlađi brat naljuti i namisli da se osveti.

„Večeras će se gosti opiti i ja ću poći u bratovljevu kuću da ukradem dragocenosti“, odluči on.

Kako namisli tako i učini. Uđe u bratovljevu kuću i sakri se u ostavu, gde su bile razne stvari.

Kad su se gosti opili, žena dovede starijeg brata u ostavu, i čim on zaspa, ona uze korpu i u nju stavi raznog jela i pića za svakog umrlog ljubavnika, koji joj je nekad bio drag srcu.

Videvši sve to, mlađi brat pomisli:

„Posle ću da mislim na kraju, a sada da vidim kuda to ide moja snaha.“

I pođe za ženom. U planini, iznad njihove kuće nalazilo se jedno strašno groblje. Žena starijeg brata uputi se pravo tamo. Mlađi brat krenu pravo za njom i kada stiže tamo ugleda leš nekog belog čoveka, kako leži na belom kamenu usred zelene livade. Žena još izdaleka poče da poziva mrtvaca po imenu, onda priđe i zagrli ga. Mlađi brat tada dođe još bliže i vide kako je žena stavila ispred mrtvaca razna jela. Ali mrtvac nije mogao da otvori usta niti da jede. Žena je onda uzela bronzanu kašiku i pokušala njome da otvori mrtvacu usta, ali se kašika izlomila i jedan njen deo ostao mrtvacu među zubima. Onda je žena počela da hrani mrtvaca svojim jezikom. Na to mrtvac odgrize ženi vrh nosa i jezika i žena izgubi mnogo krvi. Vrh jezika i nos ostanu mrtvacu u ustima, a žena pođe natrag kući, sa korpom u kojoj je donela jelo.

Mlađi brat požuri pre nje i ponovo se sakri u ostavi.

Uskoro se pojavi i žena. Ona leže pored muža, pa poče da viče:

— Ah, oj! Kako može muž da se tako svađa sa ženom? Sta sam ti uradila da mi otkineš vrh jezika i nosa? Kad žena nema jezika i nosa, kakva je to žena?

Njen muž se probudi od vike i reče:

— Nisam ti ništa uradio!

— Kako da nisi? Ja sam te poznala! Sutra ću te tužiti caru!

,

Videvši sve to, mlađi brat ne ukrade ništa, već se uputi na drugo mesto.

Sutradan žena pođe caru i ovako mu reče:

— Pogledaj šta je noćas uradio moj muž sa mojim nosem i jezikom. Sada sam odluči kako ćeš ga kazniti. Ti si car i ti zapovedaj.

Car pozva muža i žena ponovi.

— On mi je odgrizao nos i jezik!

Muž odgovori samo to da o tome ništa ne zna.

Onda ga car proglasi krivim i naredi da se nabije na kolac.

Kada to čuje mlađi brat, dođe i zapita cara zašto će njegovog brata da nabiju na kolac. Car mu ispriča. Onda mlađi brat reče caru:

— Gospodaru, saslušaj mene! Dok ne ispitaš stvar, nikada nemoj da izričeš kaznu. Ako ti narediš da ja izađem pred moga brata i snahu, ja ću ti ispričati istinu.

Car pristane i mlađi brat ispriča kako je žena išla na groblje da nosi mrtvacu hranu i kako joj je on izlomio kašiku i odgrizao nos.

Pošto car nije poverovao u to, mlađi brat mu reče:

— Krajičak kašike i vrh nosa i jezika još se nalaze mrtvacu u ustima. Pošalji čoveka da vidi.

Car pođe sam da to vidi i kada se uveri da je to istina, on izreče drugu kaznu: oslobodi starijeg brata, a ženu kazni nabijanjem na kolac.

— Tako joj i treba! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac i odlete.

DEVOJKA ALTAN-ZULA

Carević Amugulang-Edlegči se vrati i ponovo uze Čarobnog mrtvaca na leđa. Tada je Čarobni mrtvac počeo da priča ovu bajku:

— Davno živeli starac i starica kraj hrama Honšim-Bodisatve(7), koji je bio ograđen velikom ogradom i gde se okupljalo mnogo naroda. Starac i starica su imali kćer. Niže, na ušću reke koja je tuda proticala, živeo je jedan prosjak. Natovari on, jednom, na leđa svoj drveni sanduk sa raznim drvenim predmetima, koje je sam izrađivao, i krenu na izvorište reke da ih proda. U povratku zanoći nedaleko od hrama Bodisatve u blizini doma starca i starice.

Baš tada je starica ovako govorila starcu:

— Mi smo već ostareli; dobro bi bilo da udamo kćer, Altan-Zulu („Zlatna svetiljka“).

— To je tačno, — odgovori starac, ali pošto je sve što imamo dar Honšim-Bodisatve, ne samo imanje, nego i naša kći, onda ćemo mu podneti žrtvu i upitati ga da nam pokaže mladoženju za devojku.

Starica pristane.

Ovaj razgovor čuje prosjak i pomisli:.

„Moram je ja nekako dobiti.“

Zatim uđe u hram i uvuče se u statuu Honšim-Bodisatve, kroz zadnji otvor.

Sutradan dođu starac i starica i ostave poklone. Zatim se starica obrati Bodisatvi ovim rečima:

— Izvolite nam reći da li naša kći treba da pripada duhovnom ili ovom svetu, i kako ćemo je udati. Ako ne možete da nam kažete javno, onda recite nam to u snu.

Tada iz statue Bodisatve progovori prosjak:

— Za tvoju kćer je dobro da ostane na ovom svetu i da se uda. Udaj se za onoga ko vam prvi izjutra dođe.

Starac i starica se obraduju, poklone se mnogo puta statui i pođu kući.

Prosjak onda izađe iz statue i sutradan se uputi starcu i starici. Na njegovo kucanje starica izađe, vide gosta, vrati se u kuću i viknu starcu:

— Došao je čovek koga nam šalje Bodisatva!

Starac reče da je to dobro i pozove prosjaka u kuću. Pošto su ga počastili jelom i pićem, starac mu predade čašu sa dijamantima i devojku za ženu. Ispriča mu, takođe, sve što se odigralo u hramu. Prosjak pristane da uzme ženu i dijamante, zatim uze svoj drveni sanduk i povede devojku.

Približavajući se svojoj kući na ušću reke, prosjak je ovako razmišljao:

„Dobro sam shvatio starca i staricu, sada da izmislim još neku prevaru!"

Zavuče, onda, prosjak devojku u drveni sanduk, stavi dijamante preko nje i tako zatvoren sanduk zarije u pesak. Zatim se vrati sam kući. Susedima ovako reče:

— Ranije nikako nisam mogao da se obogatim. A sad ću to da postignem čitajući duhovne knjige.

Na osnovu tih priča on pokupi od suseda razne dragocenosti i obeća za to čitanje duhovnih knjiga i za njih. Sutradan je prosjak ponovo sakupljao drago

Dođe do ravnice gde je u sanduku bila zarivena Altan-Zula.

— Gle, u pesku se nešto crni, — reče car, daj da bacim strelu tamo.

I car ustreli sanduk, ali otuda nije mogao da izvuče strelu. Kad sa svojim slugama razgrne pesak, ugleda drveni sanduk u koji se zabila strela. Podignu poklopac, i unutra ugledaju dijamante i divnu devojku.

— Ko si ti? — zapita je car.

— Ja sam kći cara zmajeva, — odgovori devojka.

— Ti ćeš biti moja žena! — reče car. — Zato hajde sa mnom.

— Ne, ja neću da pođem s tobom, ali neću ni da sedim u sanduku, — odgovori devojka.

Onda car stavi tigra u sanduk i ponovo ga zatrpa, a devojku i dijamante uzme sa sobom.

Prosjak je za to vreme odlučio da završi sa čitanjem svetih knjiga, da pođe i ubije devojku, a pomoću njenih dijamanata da se obogati.

Stoga ode na mesto gde je zakopao drveni sanduk i na leđima ga donese kući. Zatim naredi svojim susedima:

— Večeras ću ponovo da čitam iz svete knjige. Kakav god krik ili viku da neko od vas čuje, neka ne izlazi napolje. Plašeći se da se devojka ne istrgne prosjak stavi sanduk u jedan ugao kuće i legne da se malo odmori. Posle toga, priđe sanduku i podigne poklopac. U taj mah iskoči tigar napolje i nasrnu na prosjaka.

— Hej, ima li koga na ulici, ima li koga po kućama? — vikao je prosjak preplašeno. — Hej, ljudi, tigar! Upomoć!

I dalje je vikao, braneći se od tigra, ali njegovi susedi nisu izlazili, nego su se smejali, govoreći jedan drugome:

— Mora biti da se zamorio da čita molitve, pa nas zove!

Kada su ujutru susedi izašli da vide šta je sa prosjakom ugledali su tigra okrvavljene njuške i okrvavljenih šapa. Kraj njega je ležao ubijeni prosjak.

Devojka Altan-Zula, pak, postane careva žena koji ju je našao, i rodi mu tri sina. Živeli su srećno.

Ali, carski činovnici i narod stanu da prigovaraju caru:

— Car ima sada tri sina, ali šta će biti kad oni zapitaju kakvog su roda po majci, a mi ne znamo da im odgovorimo.

Carica se ražalosti i odluči da poseti svoju staricu i starca. I petnaestog u mesecu, kada se pojavio mesec na nebu, pođe na put roditeljima. Idućeg dana kada je sunce zalazilo stigne ona na mesto gde joj žive roditelji. Tamo je susretnu velikodostojnici, u blistavim odeždama i ukrasima, i mnogo naroda i iznesu različita jela i pića za doček.

— Otkuda dolaziš, devojko? — upitaše je. — I kuda ideš?

— Iza ove ograde živeli su ranije moj otac i majka, došla sam da ih vidim.

Onda se iz gomile onih koji su je dočekali izdvoji jedan i reče:

— Znači, ti si njihova kći?! Ah, jadnice. I ja sam njihov sin, a ti si, dakle, moja starija sestra. Sedi sa nama da jedeš i piješ. Pošto je malo jela, carica nastavi put sa tim čovekom. Kada su izašli na vrh brda, carica ugleda na onom mestu gde je bila ranije njihova kuća velelepne dvorove, lepše od carskih, sa mnogo lepih i visokih zvonika.

„Čiji su to dvorovi?“ zapitala se začuđena carica.

Kada su ušli unutra, ugledali su veliki tor sa mnogo bivola, mazgi i druge stoke. Unutra je bilo

mnogo dragocenosti i raznovrsnog blaga, a na svilenim jastucima sedeli su starac i starica; kada ih je ona upitala za zdravlje, odgovorili su joj:

— Mi smo zdravo i veoma smo srećni što smo se sastali sa tobom.

Devojka im onda ispriča sve redom kako je postala carica.

— Kad je to tako, rekoše roditelji, — onda treba da pozoveš cara i njegove velikaše da nam dođu u goste.

Pošto se tako dogovoriše, starac i starica prirede veliki pir i pozovu cara i njegove velikodostojnike. Car se mnogo obraduje i reče carici:

— Znači,\sve su bile laži da ti nemaš nikoga od rodbine!

Posle pira car se vrati u svoj dvorac, zajedno sa svojim velikašima.

Carica nije mogla da se rastane od roditelja i ostane sa njima još jedan dan. Veselo je razgovarala sa roditeljima i zaspala na mekoj svilenoj postelji.

Kada se ujutru probudila osetila je da joj je jastuk tvrd, a postelja isto tako.

„Šta je to?“ pomisli i okrenu se oko sebe. Tada vide da leži na zemlji i da joj je pod glavom kamen. „Nedaleko od nje bile su

razvaline njenog doma i pokraj njih su se belasale roditeljske kosti, koji su davno pomrli.

Na to je obuze duboka tuga i ona odluči:

„Idem u hram Bodisatve!“

Ali i hram Bodisatve je bio razrušen, čak je bila premudra statua Honšim-Bodisatve. Tada mlada žena reče za sebe:

„Avaj, sve je bilo priviđenje, koje je pripremio HonšimBodisatva, samo da bi se car i njegovi veli, ko dostojnici radovali." Zatim se carica vrati natrag u dvorac. Car i velikodostojnici su joj izišli u susret da je sačekaju, i sa velikom počašću je uvedoše u dvor.

— Da, imala je veliku sreću! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio! — reče Čarobni mrtvac. — Sada ja ne ostajem ovde.

To reče i ponovo se izgubi.

CAR KIKEN-SEDKILTU

Uputio se ponovo carević Amugulang-Edlegči na Hladno groblje, dohvati Čarobnog mrtvaca, baci ga na ramena i pođe na put. Uz put je Čarobni mrtvac počeo da priča bajku.

Postojao je u davna vremena dvorac koji se zove Altanharši („Zlatni dvorac"), koji je bio sav u cveću, lozi i voćkama. U tom dvorcu živeo je car po imenu Kiken-Sedkiltu („Detinjasti"). Među njegovim podanicima je bio čovek koji se zvao Gegen-Uhatu („Svetloga uma“). Jednom car reče tome podaniku:

Ako stvarno imaš svetli um, ukradi dijamant u kome se nalazi moj život. Ako ga ukradeš nagradiću te. Ako li, pak, ne uspeš đa ga ukradeš, oduzeću ti kuću i iskopati oči.

Čovek se žalio da je to teško naređenje i da on neće moći da ga izvrši, a i car je ostao pri svome. Tako je čovek morao da položi zakletvu da će pokušati da ukrade carev dijamant u ponoć prvog petnaestog u mesecu.

Kada je nastupila ponoć prvog petnaestog u mesecu, uze Gegen-Uhatu dosta jakog pirinčanog vina i napi njime carske konjušare. Zatim uze suvu trbušinu. slamni šešir i tri okrugla kamena, pa se uputi carskom dvorcu. Tamo ugleda kako konjušari spavaju ispred carske kapije.

„Njih bih mogao sada đa skinem sa konja“, pomisli Gegen-Uhatu i lagano skine konjušare pa ih stavi da jašu na zidu. Zatim nastavi dalje i dospe u kuhinju gde su četiri kuvara ložila vatru, ali su tako i zaspala. Gegen-Uhatu tada jednome natuče slamni šešir a ostaloj trojici napuni džepove okruglim kamenjem. Kada je, posle toga, dospeo u carsku odaju, vide da i car i njegova svita spavaju. Gegen-

Uhatu onda natuče caru suvu trbušinu na glavu i sve one iz carske pratnje veza lancima jedno za drugo. Dijamant se nalazio na vrhu jednog stuba, i Gegen-Uhatu ga odmah ugleda. Zatim ga dohvati i poče da beži. Tada se svi probudiše i počeše da viču.

— Lopov! Došao je lopov, držite ga!

Tada su oni iz careve svite koji su bili vezani jedan za drugog počeli da se svađaju i da viču jedan na drugog:

— Nemoj da me vučeš!

I sam car povika:

— Hej, sluge, brže ovamo. Osušila mi se glava!

Kuvari su se odmah probudili i počeli da duvaju u vatru, ali se jednome zapali slamni šešir, a drugi zamahnu rukama i tako jedan drugog počnu da pogađaju kamenjem koje im je Gegen-Uhatu natrpao u džepove.

Tako niko nije mogao da pojuri za lopovom. Za to vreme je Gegen-Uhatu dotrčao do vrata i konjušari se probudiše vičući:

— Juriš, brže!

Ali, svi su ostali na ogradi, mamuzajući jedino kamene zidove. Tako je Gegen-Uhatu uspeo da pobegne sa dijamantom i da stigne svojoj kući.

Kada je, sutradan, Gegen-Uhatu došao zajedno sa dijamantom caru, ovaj se razljuti.

— Nemoj da se ljutiš, care, ja ti vraćam dijamant, — reče Uhatu.

— Lepo si ti to sve izveo, — odgovori mu car. — Ali si pogrešio što si mi natukao suvu trbušinu na glavu, pa sam se smrtno uplašio. To je tvoja krivica i zato ćeš biti kažnjen time što ćemo ti odseći glavu.

„Što god da učinim car će me proganjati", pomisli Gegen-Uhatu. Šta onda da radim?

Pošto se dobro razmislio, Gegen-Uhatu se naljuti i udari dijamantom o jedan kamen. Caru odmah poteče krv iz usta i on začas umre.

— Što je to bio neki bezobrazan car! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac i odlete.

BRAHMANOV SIN KOJI JE POSTAO CAR

Ponovo se carević Amugulang-Edlegči vrati da uzme Čarobnog mrtvaca, i pošto ga je stavio sebi na ramena ovaj mu reče:

— Careviću, put je dugačak i biće nam obojici dosadno. Hoćeš li ti da pričaš bajku ili da pričam ja.

Carević nije izustio ni slova.

Onda mu Čarobni mrtvac reče:

— Ako hoćeš da pričam ja, podigni glavu, ako želiš da pričaš sam, ispusti je.

Carević podiže glavu i Čarobni mrtvac poče da priča:

U jednoj zemlji koja je bila na granici, živeo je u davna vremena brahmanov sin. Jednom zameni on njivu koju je imao za tri tube sukna, natovari ih na magarca i krene u drugu zemlju.

Uz put naiđe na grupu dece koja se igrala jednim mišem zavezanim za uzicu. Deca su terala miša da trči na sve strane, ali on nikako nije mogao da pobegne. Čovek se sažali i reče deci:

— Sto ne pustite tog miša!

— Nećemo, mi smo ga uhvatili i radimo s njim što hoćemo — odgovoriše.

— Kad je tako, ja ću da vam ga platim? — reče čovek i doda deci tubu platna, a oni njemu miša, koga on odmah pusti.

Dalje na putu čovek naiđe na drugu grupu dece koja su uhvatila majmunčića i zabavljala se njime. Čoveku je opet bilo žao životinje i reče deci da je puste. Deca pristanu tek kada im dade tubu sukna. Tada čovek pusti otkupljeno majmunče.

Naišavši u jedno selo vide na ulici opet grupu dece koja se igrahu medvedićem i brahmanov sin se mnogo ražalosti.

Zamoli decu da puste životinju, ali deca pristadoše tek kad im on dade treću tubu sukna.

Pošto je na taj način ostao bez sukna, brahmanov sin pomisli:

„Sad nemam sa čim da idem na pazar, sem ako bih hteo da prodam samog sebe.“

Zato se uvuče u carsku riznicu i dohvati otuda tubu svile. Ali, kad je izlazio naiđe carica i poče da viče:

— Hej, ovaj čovek je nešto ukrao iz dvorca!

Tada se okupe sluge i narod i uhvate brahmana.

Car onda izda ovakvo naređenje:

— Ovaj čovek je učinio veliki prestup; zato ga stavite u drveni sanduk i zakucajte poklopac ekserima, pa ga onda bacite u vodu!

Sanduk je plivao nošen strujom i dospeo na jedno ostrvo, a brahman se jedva držao u životu. Tada začuje kako neko grebe ugao sanduka. Uskoro se pojavi rupica koju je izgrizao mišić. Brahman vide da je to mišić koga je on otkupio za tubu sukna od dece i pustio na slobodu.

Miš reče brahmanu:

— Ti pričekaj malo, a ja idem da obavestim svoje prijatelje šta ti se dogodilo.

Miš onda pođe majmunu i ispriča mu šta se dogodilo njihovom dobročinitelju. Majmun dođe i još više otvori sanduk. Onda nađu i medveda koji dođe i razlupa sanduk u paramparčad, a brahmana izvede na zelenu livadu. Posle toga prijatelji donesu brahmanu razno voće i napitke da jede i pije. Pošto niko nije bio u stanju da pređe sa brahmanom preko vode na obalu, ostanu oni svi zajedno na ostrvu. U noći primete da se na ostrvu nešto svetluca. Priđu i vide da je to nekakav dragoceni dijamant. Taj dijamant je mogao da ispuni svaku želju koju bi njegov vlasnik izustio. Brahman uze u ruke dijamant, veliki kao ptičje jaje i izreče ovakvu želju:

— Neka se prebacimo na drugu stranu reke!

Čim je on to izgovorio, nađoše se na drugoj strani reke.

Zatim brahman izgovori ovakvu želju:

— Neka sada, na ovoj ravnici, iznikne veliki mnogospratni dvorac sa različitim dragocenostima i blagom unutra, a spolja neka budu mnoge konjušnice i pomoćne zgrade. Unaokolo neka raste najlepše drveće i teku lekoviti izvori.

Želja mu je bila odmah ispunjena i brahman počne da živi u najvećem blagostanju zajedno sa svojim prijateljima.

Tada pred njihov dvorac počnu da dolaze mnogi trgovci i prolaznici koji su se divili lepoti dvorca.

— Kakvo je to čudo, — odgovorili su trgovci. — Ovde je ranije bila samo ravnica. Pravo iznenađenje!

Upute se, onda, trgovci brahmanu da se raspitaju kako je podignut ovaj dvorac u ravnici. Kada im brah_ man ispriča kako je sve bilo i kako je došao do dijamanta koji ispunjava svaku želju, oni mu zatraže da im ga pokaže. Brahman im pokaže dijamant i glavni trgovac mu predloži da mu ga proda.

— Ti sada uživaš u izobilju. Ako hoćeš, daću ti sve kamile i robu koju imam na njima i ti mi samo daj taj dijamant. Brahman pristade i proda trgovcu dijamant.

To isto veče legne brahman na svoju svilenu postelju i ujutru se probudi rano od hladnoće. Pogleda oko sebe i vide da nema ni dvorca niti blaga koje je^ dotad imao, nego da on leži na zelenoj livadi.

Najednom se pojave tri njegova prijatelja i zapitaju ga:

— Šta se to dogodilo?

Brahman im sve ispriča.

— Ima li još takvog čoveka koji bi dao iz ruke takvu dragocenost? Pokušaćemo da ti je ponovo dobavimo, — rekoše mu prijatelji.

Doznaju da trgovac živi u velikoj moći i bogatstvu u velelepnom dvorcu, sa mnogobrojnim riznicama. Pošto medved i majmun nisu mogli da prodru neopaženo u dvorac pošalju miša da on vidi gde se nalazi čarobni dijamant. Miš uđe kroz otvor na vratima i ugleda unutra glavnog trgovca kako leži u kristalnom paviljonu, sa čarobnim dijamantom privezanim za strelu, i strelom zabodenom u vreću pirinča. Kraj vreće je bio privezan veliki mačak. Miš se uplaši od

mačka i vrati svojim prijateljima. Kada im je ispričao kako stoji stvar, majmun reče:

— Ja znam jedno lukavstvo, kako ćemo da se oslobodimo maoka. Opet treba da ga izvrši miš. Ove noći ti izgrizi svu kosu i bradu glavnom trgovcu a on će kada to vidi privezati sutradan mačka blizu svojeglave. Tada će miš moći da ukrade čarobni dijamant.

Miš onda noću pođe i izgrize svu kosu i bradu glavnom trgovcu.

Kada se sutradan trgovac probudi, vide da su mu odgrizene kosa i brada.

— Ah, jadna moja kosa! — uzviknu. — Odmah idem da čitam svete knjige, a da bih sačuvao i ostatak kose privezaću mačka iznad moje glave da me čuva noću.

Iduće noći medved i majmun ostanu pred vratima, a miš uđe ponovo u dvorac da ukrade čarobni dijamant.

Kada je miš ušao unutra i video da kraj vreće sa pirinčem nema mačka, obraduje se i krene da uzme čarobni dijamant Ali, primeti da je dijamant privezan za strelu. Miš se ponovo vrati prijateljima i reče kako stoji stvar.

— Ne možemo ništa da učinimo, — reče. — Moraćemo da se vratimo.

— Nije to ništa, — reče majmun, — ti potkopaj vreću sa pirinčem a strela će sama da propadne. A tada uzmi čarobni dijamant.

Miš se ponovo vrati u dvorac i sada uspe da donese dijamant od ograde. Ali nikako nije mogao da provuče dijamant kroz vrata. Ponovo se vrati prijateljima i reče:

— Doneo sam dijamant do vrata, ali nemam snage da ga proturim kroz otvor na vratima i zato sam ga ostavio tamo. Onda medved reče drugovima:

— Pošto ja i majmun ne možemo da prođemo tamo, ne ostaje nam ništa drugo nego da ostavimo dijamant i vratimo se natrag.

— Ne, ja znam još jedan način, — pobuni se majmun. — Evo, šta ćemo da uradimo: zavezaćemo mišu za rep konac i neka miš dohvati dijamant čvrsto sa sve četiri šape, a ja ću ga izvući.

Tako i urade i majmun polako izvuče miša zajedno sa dijamantom.

— Eh, kako sam se umorio, — reče miš.

Onda majmun uzme dijamant u usta, miša stavi u uho i skoči medvedu na leđa. Tako pojure brahmanu. No, dođu do velike reke i medved reče prijateljima:

— Ja nosim na svojim leđima i majmuna, i miša, i dragoceni dijamant. Mora da sam velika sila, a? Miš je za to vreme spavao, a majmun se plašio da otvori usta da mu ne bi ispao dijamant i ništa ne odgovori medvedu.

Medved se naljuti i viknu:

— Pošto nećete da mi odgovorite, baciću vas u vodu!

— Ne bacaj nas! — povika majmun i ispusti dijamant iz usta.

Onda izađu na obalu, i majmun i medved počnu da razmišljaju šta da rade.

— Sada ne možemo ništa da učinimo, — rekoše. — Čarobni dijamant se ne može više izvaditi iz reke. Moraćemo da se vratimo praznih šaka.

— Ja ću pokušati da nađem način da dođemo do dijamanta reče miš koji se probudio. Samo vi sedite ovde i čekajte da se ja vratim.

Pođe miš duž obale i počne da trči niz obalu i uz obalu cičeći. Tada počeše iz vode da izlaze vodene životinje i da ga pitaju:

— Šta ti je kad tako trčiš i cičiš?

— Pa zar ne znate? — začudi se miš. — Nailazi vojska koju ne može zaustaviti ni kopno ni voda!

— Šta da se radi? — upitaše zabrinuto životinje.

Miš im odgovori da je jedino sredstvo protiv ove vojske da se podigne zid od kamena između kopna i vode.

Onda svi pregnu da podignu takav zid i počnu da dovlače kamenje iz reke. Miš počne da ređa kamenje. Kada je naslagao pedalj visine, jedna velika žaba dovuče čarobni dijamant:

— Ovaj je kamen teži od drugih, — reče.

Miš odmah zgrabi čarobni dijamant i ode svojim prijateljima koji su ga strpljivo čekali. Oni se obradovaše i majmun reče:

— Ti imaš veliku pamet, — i uze dijamant i sakri ga u usta, stavi miša sebi u uho i popne se na medveda i tako nastave put.

Kada su stigli brahmanu ovaj je već bio blizu smrti.

Majmun mu pruži čarobni dijamant i ovaj uzvikne radosno:

— Vi ste mi učinili veliko dobročinstvo!

Onda brahman pređe sa njima na drugu obalu reke i tamo izrekne ovakvu želju:

— Neka se ovde podigne dvorac veličanstveniji i od carskih dvorova, neka se u njemu pojave mnogobrojne sluge, neka izraste razno drveće i neka u njima pevaju mnogobrojne ptice, neka na njima neprekidno cveta cveće i neka smrti ne bude čak ni po imenu, a mi neka živimo u pravoj sreći i blagostanju.

Posle izreče i ovo:

— Ako si ti zaista čarobni dijamant koji ispunjava sve želje, onda mi dovedi za ženu samu kćer Brahme(8), jer još nemam žene.

Tek što je brahman izgovorio ove reči kada se pred njim pojavi božanska deva, okružena mnogobrojnim muškarcima i postade mu žena. Brahman je živeo sa njome, i oni izrode stotinu dece.

— Eto što ti je srećan čovek! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči,

Na te reči Čarobni mrtvac iščezne.

Kada se carević javio učitelju Nagardžuni, ovaj mu reče:

— Careviću, pošto sada nema mogućnosti da se promeni sudbina Ljudi Džambudvipi, hoću da te nagradim. Ti si trinaest puta nosio Čarobnog mrtvaca na leđima, i zato ćeš dok si živ imati veliku moć i bićeš srećan tako da se drugi carevi neće ravnati s tobom.

DVA BRATA

Posle tog događaja carević Amugulang-Edlegči se uputi ponovo u šumu gde se nalazilo Hladno groblje i pošto je izgovorio iste reči kao i ranije, uze Čarobnog mrtvaca, stavi ga na ramena i pođe natrag sa njim. Uz put mu Čarobni mrtvac reče:

— Put je dugačak, a sunce peče, ako hoćeš ti da pričaš, onda sagni glavu, a'ko li hoćeš da ja pričam, onda je podigni

Carević podiže glavu i Čarobni mrtvac poče da priča ovu bajku:

U davna vremena živela su dva brata, pa pošto je stariji bio siromašan, niko ga nije poštovao i on je jedva živeo ishranjujući se od i prodaje sena i drva. Mlađi brat nije hteo nikako da mu pomogne, iako je bio bogat.

Jednom prilikom je mlađi brat priredio veliko veselje, ali starijeg brata nije pozvao, niti mu je poslao neku čast kući. Onda žena starijeg brata ovako reče svome mužu:

— Avaj, mužu moj, bolje ti je da umreš nego da ovako živiš kada ti ništa ne uspeva. Mlađi brat 1i nije udelio ni zalogaja sa svog pirovanja.

— U pravu si, — odgovori muž, — idem sada da umrem negde.

To reče i dohvati sekiru i uže i pođe preko nekoliko planina i stiže u jednu šumu gde je bilo mnogo lavova, tigrova i drugih divljih životinja. U blizini je tekla velika reka, i kad čovek priđe njenoj obali, začu iz daljine divnu muziku i i pevanje. Polako se primače i ugleda iz daljine veliki broj dakina-ratnica(9) kako sede oko velike stene, gde su doletele iz vazduha. Kada su se sve okupile, na sredinu je izašla najkrilatija dakina i iz jedne pukotine u steni izvukla nekakav

džak, otvorila ga i izvadila iz njega gvozdeni čekić. Potom je udarila čekićem po džaku i otuda počela da izvlači razna jela, pića i sve što je potrebno za veliki pir. Posle toga je krilata dakina počela da vadi iz džaka krune, ogrlice. dijamante i druge ukrase za ostale dakine. Pošto su obukle haljine, stavile ukrase i krune, dakine su počele da plešu a zatim su jedna po jedna odletele. A glavna daikina, koja je, ranije, izvukla džak sa čekićem, ponovo ga je uzela i vratila u pukotinu u steni, gde je i ranije bio. Pošto je sve to završila, i ona se udaljila uz pesmu i muziku.

Kada je prišao mestu gde su se nalazile dakine, čovek tamo nije mogao ništa da nađe. Onda se povrati i svojom sekirom saseče nekoliko drveta i pomoću njih se popne na stenu. Tamo ugleda u pukotini džak sa čekićem i izvuče ga napolje. Kada je izvadio čekić iz džaka, čovek izgovori ovakvu želju:

— Neka se sada pojave razna jela i pića!

Tek što je to izgovorio pred njim se pojave razna jela i pića, kakva se samo zamisliti mogu. Kada se dobro najeo, čovek uze džak sa čekićem i pođe natrag kući.

Žena je mislila da je već mrtav i mnogo se iznenadila kada joj se muž javio. Dugo je od radosti plakala. Pošto je bila sva oblivena suzama, muž joj je rekao:

— Nemoj da plačeš, jer sam doneo nešto što će nas oboje učiniti srećnim. Pošto je ženi pokazao džak, on izvadi iz njega čekić i objasni kakva on čarobna svojstva ima. Posle toga, oni su prestali da prodaju seno i drva i počeli da žive srećno i u izobilju jer su iz džaka dobijali sve što su želeli: i hranu, i zlato i srebro, i druga blaga.

Tada svi počeše da se čude njihovom bogatstvu, govoreći među sobom:

— Otkuda njima sada najednom toliko bogatstvo?

I žena mlađeg brata koja je slušala takve razgovore, reče svome mužu:

— Tvoj stariji brat je, verovatno, postao bogat zato što je nešto ukrao iz naše riznice. Muž joj poveruje i pozove starijeg brata, pa ga upita:

— Otkuda tebi toliko blago? Kako si ga dobavio? Ti si, verovatno, ukrao nešto iz moje riznice i zato si se obogatio. Ako mi to ne vratiš odmah, prijaviću te caru, i on će te kazniti.

Onda mu stariji brat ispriča šta mu se dogodilo:

— Otišao sam na jedno mesto, daleko odavde i tamo naišao na stenu oko koje su bile okupljene dakine-ratnice, koje su doletele sa neba. Video sam gde su ostavile džak i čarobni čekić i kako su one uz muziku i pevanje odletele, a ja sam ga uzeo i doneo kući.

— A gde je to mesto? — zapita mlađi brat. Pokaži mi ga.

Stariji brat mu objasni gde se nalazi to mesto i mlađi brat se pripremi, uze sekiru i uže i odmah pođe na put.

Kada je došao do stene, kako mu je to pričao stariji brat, on, zaista, ugleda okupljene dakineratnice. One su nešto razgovarale među sobom i pošto on nije umeo da se sakrije, dakine ga spaze i poviču:

— Aha, to je sigurno čovek koji nam je ukrao džak i čarobni čekić. Dajte da ga ubijemo!

I one pojure da ga ubiju.

Međutim, kada su ga uhvatile, jedan hromi đavo se javi i reče:

— Zašto bismo ga ubijale. Bolje da ga obeležimo nekim ružnim znakom, pa neka se muči celoga života. Tada neće moći da se približi ljudima i to neka mu bude sudbina. Dakine se slože i onda počnu da se dogovaraju kakav će ružan znak da mu stave.

Da mu izvučemo nos j zavijemo ga u devet čvorova — odluče.

Onda istegnu čoveku nos i svaka dakina mu napravi po jedan čvor. Hromi đavo mu napravi deveti, poslednji čvor.

Zatim sve dakine i đavo sa njima odlete.

Mlađi brat se vrati kući noću, vukući svoj nos. Kada ga je ugledala, žena se uplaši i poče da beži, ali muž poviče za njom:

— Ne beži, ne beži, ja sam tvoj muž! Nego sam dobio ovaj pogani znak. Ja ću da pripremim kako da te ostavim da ne budeš gladna, a onda ću da umrem. Ako neko pita za mene, reci da sam bolestan!

Tu, nedaleko od kuće mlađeg brata, živeo je jedan monah, koji se bavio vračanjem i gledanjem sudbine. Mlađi brat odluči da ga

pozove, kako bi ga ovaj blagoslovio pred smrt. Kada je monah došao, mlađi brat nije pokazao svoj nos. Ali je monah sam pitao od kakve bolesti boluje.

— Evo od kakve bolesti bolujem! — reče mlađi brat i pokaza na nos.

Monah se onda uplaši i pobeže. Tada ga mlađi brat ponovo pozove i ispriča mu sve po redu šta se dogodilo.

— Možda bi mi ti mogao reći kako da se oslobodim ove bede, — reče mlađi brat pokazujući čvorove na svome nosu.

— Nemam nikakva sredstva kojim bih te oslobodio, jadniče, tvoje nevolje, ali pogledaću u svoje knjige, pa ću ti reći, reče mu monah.

Pošto je pogledao u svoje knjige monah reče mlađem bratu:

— Nema nikakvog leka za tvoj nos. Ali, nije lepo ni to što si odlučio da završiš sa sobom.

— Ja ću do sutra slušati tvoja naređenja ali ako mi ne nađeš leka i sredstva da se oslobodim ove bede, onda ne znam zašto bih ostajao u životu.

Sutradan je monah ponovo došao mlađem bratu i rekao mu:

— Ako te ne izbave džak i čekić koje je našao tvoj brat, onda te ništa ne može izbaviti na ovome svetu, i ti se ne možeš osloboditi čvorova na nosu.

Mlađi brat onda uputi svoju ženu da moli starijeg brata da im donese džak i čekić. Ovaj se zbuni i reče:

— Ali, vi ćete mi oteti džak sa čekićem.

— Ne, nećemo ti ga oteti! — odgovori žena.

Onda stariji brat zadene čekić za pojas i pođe mlađem bratu.

— Kakva te nevolja zadesila? — zapita ga.

Mlađi brat mu odgovori:

— Evo da vidiš kakav sam ja mučenik. Ti si sa svojim čekićem stekao veliko bogatstvo i blaga, a ja sam dobio ovaj nos sa devet čvorova. Oslobodi mi nos ovih čvorova. Ako me ti oslobodiš ovih stradanja, daću ti polovinu svoga blaga i imanja.

— Dobro, — reče stariji brat, — ali ja, ipak, hoću da mi ti to napišeš i potvrdiš pečatom.

Mlađi brat napiše tada da daje polovinu svoga imanja i celokupnog blaga ako ga stariji brat oslobodi svih devet čvorova.

Stariji brat onda uze tu hartiju i izgovori ove reči:

— Neka se odvežu svih devet čvorova na nosu moga brata, koje su zavezale dakine.

I posle svakog udarca čekićem, razvezivao se po jedan čvor.

Kada je ostao još jedan poslednji čvor, žena mlađeg brata zaviče:

— Meni je žao tvoga imanja i blaga. Izgleda da nije teško odvezati ove čvorove. Ne daj taj jedan čvor da ti odvezuje, nek ti ostane.

— Šta, znači vi nećete da priznate hartiju sa pečatom? — uzviknu stariji brat i dohvati čarobni čekić i poče da beži.

Žena mlađeg brata pojuri za njim, dohvati čekić iz pojasa starijeg brata i viknu:

— Biće zlo ako mu ostane još jedan čvor!

Videvši da mu je ugrabila čekić, stariji brat koji je već bio na vratima okrete se i pojuri za snahom:

— Hoće da me pokradu! — povika.

Ali, pre nego što je on uspeo da uhvati snahu, ona je, ne znajući kako se poziva moć čekića, zamahnula i udarila njime svoga muža po čelu i misleći da će ga tako što pre osloboditi i poslednjeg čvora. Tim udarcem, međutim, ona razbi lobanju svome mužu i on umre.

Stariji brat posle toga, uze sve imanje i blago, pa 'i ženu mlađeg brata.

Tek što je Čarobni mrtvac završio te reči, carević Amugulang-Edlegči uzviknu:

— Eto kako je žena prevarila dva brata!

— Nesrećni careviću, pa ti si progovorio.

To reče Čarobni mrtvac i nestade.

CAREVIĆ I MINISTROV SIN

Ponovo je, kao i ranije, uzeo carević Amugulang-Edlegči Čarobnog mrtvaca na ramena i uputi se sa njim na put. Uz put Čarobni mrtvac poče ovu bajku:

U davna vremena bio jedan car po imenu Tegis-Biligtu („Savršenog razuma"), koji je imao jednog sina. Odluči car da uputi svoga sina na nauke i odredi zajedno sa njim i ministrovog sina. Na polasku im dade vrećicu zlata i reče:

— Ovo zlato neka vam služi za hranu. Kada stignete u Magadu, izaberite nastavnike i njima odnesite poklone i ostanite da živite kod njih. Pošto ih je tako naučio, car se pozdravi sa njima i oni krenu na put.

Kada su carević i ministrov i sin došli u Magadu, oni izaberu nastavnike i ostanu kod njih dvanaest godina, izučavajući razne nauke. Ministrov sin, onda, predloži careviću da se vrate natrag. Pošto se dogovore oni to kažu svojim nastavnicima i ovi im dadu savete za put pa carević i ministrov sin krenu kući.

Uz put, pošto su morali dugo da putuju, ožedne ali nisu mogli nigde da nađu vodu.

I dok su tako ležali polumrtvi od žeđi, začuju najednom graktanje jednog gavrana. Cuvši to carević reče ministrovom sinu:

— Hajdemo, sada ćemo odmah naći vodu!

— Kako ćemo naći vodu? — zapita ministrov sin.

— Ja sam razumeo graktanje gavrana, — odgovori carević. — Gavran mi je rekao ovo: „Pedeset koraka odavde na jug nalazi se čista i vrlo pitka voda!“

— Hajdemo, onda! — reče ministrov sin.

Posle pedeset koraka na jug oni, zaista, naiđu na izvor.

Pošto se dobro napiju i ponesu vode sa sobom, carević i ministrov sin krenu dalje. Uz put je ministrov sin razmišljao:

„Car nam je obojici dao ista sredstva za obuku, i eto, carević je postao mudriji od mene. Ja ne mogu da se uporedim sa njim!“

Zato ministrov sin namisli da se oslobodi carevića. Kad je pao mrak, on reče careviću:

— Ovu noć ćemo provesti u planini, jer ako ostanemo u ravnici, napašće nas razbojnici.

Carević pristane i oni se popnu na šumovitu goru. Kada je carević zaspao, ministrov sin ga ubije. Dok je umirao, carević izgovori:

— ,,Aprišaka“.

Posle toga ministrov sin nastavi put sam i kad je stigao u carski dvorac zapitaju ga car i velikodostojnici gde je carević koji je pošao sa njim na obuku.

Ministrov sin im reče da se carević razboleo i umro.

Car i velikodostojnici se veoma ožalostiše.

— Svi moji mnogi gradovi, moji činovnici i podanici sada ostaju bez gospodara, — reče tužno car.

Kada su se vratili u dvorac, car zapita ministrovog sina:

— Moj sin je, verovatno, kada je umirao nešto rekao kao zaveštanje!

— Pošto je carevića zadesila brza i teška bolest, on nije mogao da kaže nešto mnogo, — odgovori ministrov sin. — Rastavljajući se sa životom on je izgovorio samo jednu reč ,,Aprišaka“.

— Ta reč sigurno nešto znači, — reče car, i onda objavi celom narodu da se sakupe svi mudraci, vračari i astrolozi i da mu objasne šta znači reč koju je carević izgovorio na samrti.

Ali, niko nije znao da protumači reč ,,Aprišaka“.

Tada se car naljuti i viknu:

— Niste u stanju da protumačite reči moga dragog sina. Dajem vam rok od sedam dana i sedam noći da gledate u svoje knjige i

protumačite šta znači ta reč. Ako ne uspete za to vreme da mi protumačite reč „Aprišaka" sve ću vas pobiti.

To reče i naredi da se u jednu veliku zgradu zatvori hiljadu mudraca.

Prošlo je šest dana i šest noći, a mudraci nisu nikako mogli da protumače šta znači reč „Aprišaka".

— Sutra će nas car pogubiti! — tužno su govorili mudraci. Neki su se molili bogu, neki su pominjali svoje roditelje i prijatelje. A jedan mali monah se popeo na krov zgrade i niz uže se spustio i izašao. Posle toga pobeže u šumu i pope se na jedno drvo. Dok je on tako sedeo na drvetu zaluta ispod drveta neko dete koje poče da plače.

— Zašto plaćeš, dete — upita otac. Sutra ćemo jesti mesa od stotinu mudraca koje će car pobiti.

Dete se začudi i upita oca:

— A zašto car hoće da ubije te ljude?

— Zato što nisu mogli da protumače šta znači reč „Aprišaka", koju je izgovorio carević na samrti.

— A šta znači ta reč? — pitalo je dete.

— To je lako protumačiti, — odgovori otac. — To znači: moj prijatelj, koga sam voleo kao srce, zaveo me je u šumu, legao mi na grlo i prerezao ga.

Kad je čuo taj razgovor, monašić pojuri odmah u carski dvorac i zalupa na vrata.

— Ko si ti? — zapitaju vratari.

— Unutra su moji drugovi-mudraci, — odgovori monašić, — pustite i mene njima.

Vratari ga propustiše i on se javi svojim drugovima mudracima.

— Sad ću vam objasniti šta znači reč koju je izgovorio carević na smrti, — reče monašić. — Možete svi da budete mirni.

I kad ih sutradan car pozove i poslednji put im postavi pitanje da mu odgovore šta znači reč koju je izgovorio carević na samrti, monašić reče caru ono što je čuo u šumi.

Tada car, ne govoreći ništa ministrovom sinu, zatraži od njega da i kaže gde se nalazi carevićevo telo. Kada nađoše po uputstvu

ministrovog sina, carevićev leš, naredi da ga stave u stupu(10), a ministrovog sina kazni i zatvori tako što naredi da se iseče sav na komade a kazni i njegovog oca.

Hiljadu mudraca dobije mnoge nagrade i počasti.

Tada carević Amugulang-Edlegči uzviknu:

— Ah, šteta što je jadni carević ubijen, a bio je mudar u svih pet oblasti znanja. (11)

— Nesrećni careviću, ti si progovorio, — reče mu Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem.

I odlete.

CARICA ENGETU-NARAN

Ponovo se vrati carević Amugulang-Edlegči i baci na ramena Čarobnog mrtvaca, pa krenu sa njim natrag na put.

Čarobni mrtvac mu opet reče:

— Put je dugačak i dosađivaćemo se ovako, nego ispričaj ti, careviću, neku bajku. Carević je ćutao jer je znao da ne sme da izgovori nijednu reč. Onda mu je Čarobni mrtvac predložio:

— Ako hoćeš ti da pričaš nagni glavu, ako, pak, hoćeš da pričam ja, onda je podigni.

Carević Amugulang-Edlegči podiže glavu i Čarobni mrtvac poče da priča ovu bajku:

Živeo u davna vremena car po imenu Sara Aldaršisan („Mesecom proslavljen“). Bio je neobično moćan i bogat; njegova se vladavina prostirala na svih tri hiljade pet stotina gradova. Imao je osam stotina žena, kojima je na čelu bila najstarija žena Tegis-Amugulang („Pravo dobročinstvo“). Carica Tegis-Amugulang rodi sina, ali i sama umre odmah posle toga. Novorođenom careviću nadenu ime Naran-Saran („Sunce Mesec“).

Jednom je car, da bi rasterao dosadu, pošao u svoje vrtove i poveo sa sobom vojsku sva četiri roda. Svuda duž puta kojim je trebalo da prođe car izlazio je narod da ga vidi, paleći mirisne trave. Na krovu jedne kuće car primeti devojku neobične lepote. On naredi da se ta devojka povede i on je uze sobom u vrt da ga zabavlja. Posle toga, car je uze i u svoj dvorac i voleo je više nego sve druge žene. Ostale žene su govorile da ona nije za njega jer je niskog roda.

Car je u to vreme imao čoveka koji se starao o cveću. Jednoga dana primeti baštovan da je u cvećnjak dospeo vepar i izrio korenje raznog cveća. Plašeći se da ne bude kažnjen, baštovan dohvati strelu i 'krenu da ustreli vepra. Goneći vepra naiđe na lasicu, i pođe za njom, nadajući se da će doći do dobrog krzna. Ali, goneći lasicu naiđe na jelena i nastavi da goni jelena, nadajući se da će dobiti dosta mesa. Goneći jelena čovek se nađe kraj potoka u blizini velike šume, i ugleda unaokolo mnogobrojno drveće sa različitim plodovima. Kraj potoka, baštovan naiđe na tragove stopala, malih kao u deteta, i na tragove sudova.

„Ovde izgleda ima ljudi“, pomisli i sakri se iza lišća da vidi hoće li neko doći.

Sutradan se na potoku pojavila divna mlada devojka sa sudom za vodu u ruci. Ona se okupala u potoku, zahvatila pun sud vode i uputila se natrag. Tada baštovan izađe iza lišća i ovako reče devojci:

— Ja sam izgubio put, hoćeš li da mi ga pokažeš?

— Ni ja ne znam puta, — odgovori devojka i pobeže.

Baštovan onda pođe njenim tragom i ugleda kolibu od trave, podignutu ispod jednog drveta, pred kojom je sedeo stari isposnik, a devojka koju je sreo na potoku posipala je starcu da se umije.

Onda je devojka uzela jedan tas, sakupila na njemu plodove sa drveća, oprala ih vodom i prinela starcu da jede.

Isposnik je pojeo nešto hrane i popio malo pića koje mu je devojka prinela, a ostalo je dao devojci i baštovanu. Posle toga devojka ode u drugu kolibu i udubi se u duhovna razmišljanja. Onda se baštovan obrati sa poštovanjem starom isposniku:

— Ja sam zalutao u ovu šumu jureći za divljim zverima. Glava mi se zamutila i ne mogu da pronađem put. Da li bi hteo, stari isposniče, da mi pokažeš put.

Isposnik je ćutao neko vreme a onda odgovorio baštovanu:

Ti si grešan čovek i nije trebalo da dolaziš ovamo! Nemoj da me ometaš u mojoj duhovnoj usamljenosti. Nemoj isto tako da govoriš nikome da se ovde nalazim.

Posle toga mu isposnik dade stručak trave kusa(12).

— Ako pođeš sa ovim stručkom trave, nećeš izgubiti put niti će ti divlje zveri naškoditi, — reče isposnik baštovanu na rastanku.

Baštovan krenu na put i pomisli:

,,A kako bi bilo da ova devojka postane careva žena?“

Onda se vrati isposniku i reče:

Ako izgubim ovaj struk trave kusa, tada neću stići do moje zemlje, zato mi daj još jedan stručak.

I isposnik mu dade još jedan stručak svete trave.

Zatim se baštovan vrati kući, ostavi luk i strelu i pođe caru. Vratari ne htednu da ga puste, i on počne da viče, pa car zapita šta je to.

Onda jave caru da nekakav lovac hoće nešto da mu kaže.

— Odmah ga pustite unutra, — naredi car. — Mi svi sedimo kod kuće, a on je skitao po planinama i sigurno će nam ispričati nešto zanimljivo.

Baštovana odmah uvedu caru koji je sedeo zajedno sa svojim ženama.

— Hajde, dakle, pričaj šta imaš, — reče mu car.

A baštovan reče ovako:

— Ako se zatvori sto vrata, otvoriće se jedna vrata, ako se zapuši sto pukotina, otvoriće se jedna pukotina, ako se ostavi umivanje u sto izvora, može se umiti u jednom savršenom izvoru.

Car je shvatio kuda baštovan cilja i naredi svim ženama, kojih je bilo sto osam, da izađu i onda ponovo zapita baštovana šta ima da mu kaže:

Tada baštovan saopšti caru:

— Jedan isposnik koji je moćan i može da čini razna čudesa ima mladu kćer lepoticu.

Car se mnogo obraduje i zapita baštovana da li se može ta devojka dobiti.

— To mesto je neobično daleko i teško je do njega doći, — reče baštovan, ali ako ja i car pođemo na slonu, doći ćemo do njih.

Car ga posluša i njih dvojica sednu na slona i krenu na put, držeći svaki po stručak trave kusa u ruci.

Kad su stigli do izvora i potoka kraj kojeg se ranije zaustavio baštovan, car se sakrije nedaleko i pokrije granama i lišćem.

Posle nekog vremena na izvorište, kao i ranije, dođe devojka da se okupa i zahvati vode. Kada je krenula natrag, car je zapita:

— Devojčice, devo, ko si ti? Čija si ti? Reci mi!

Devojka mu ništa nije odgovorila nego se brzo udaljila.

Car se uputi za njom i vide kako je ona donela isposniku vode i voća.

Isposnik je, kao i ranije, samo okusio vodu i voće a ostatak dao caru i devojci.

Posle toga car se sa poštovanjem obrati isposniku ovim rečima:

— Ja sam gospodar tri hiljade pet stotina gradova. Isteraću sve svoje žene, ako me ti obraduješ i daš mi svoju kćer za ženu.

Isposnik mu odgovori:

— Ta devojka nije kroj čoveka. Nju je rodila srna(13) i zavetovana je u monahinje. Ne uzimaj je. Ako oseti čovečiji miris, srce će joj zadrhtati i umreće. A ti nećeš imati od toga nikakve koristi. Nemoj da kvariš njen zavet.

— Daj mi tu devojku, — molio je uporno car. — Ako mi je ne daš neću se vraćati kući! A kada krene mnogo ljudi da me traži, onda će i tvoj mir isposnika biti narušen i nećeš moći da se predaješ svojim duhovnim razmišljanjima.

Onda isposnik reče devojci:

— Ti treba da pođeš ovome svetskom gospodaru. Ako ne pođeš, ja neću moći da imam mira u svojim razmišljanjima.

Ali, devojka nije htela da pristane; govorila je da ona nije u stanju da vodi svetovni život, niti da izvršava svetovne dužnosti, jer ju je rodila divlja zver. Onda car uzviknu:

— Ako je tako, onda ću ja podići novi zid oko dvorca, tako da nemaš nikakvog dodira sa spoljnjim svetom.

— Da, care, nemoj da prekidaš mir ove devojke, koji joj je potreban za razmišljanje, — reče isposnik.

— Neka bude kako ti želiš, — složi se car.

Pre nego što je devojka pošla na put, isposnik joj dade nekoliko saveta kako da se vlada i predade joj, da car ne vidi, kristalne četke i reče:

— Nikome ne pokazuj ove četke, jer su ti one zaštita i u njima je tvoj spas. Nemoj da te zanesu igre i zabava; sve svoje snage troši na dobra dela.

Pošto joj je dao i poslednji savet, isposnik predade devojku caru. Car onda krenu sa devojkom na put. Isposnik izađe da ih isprati, i ma da je dugo gledao, kći se nikako nije okrenula.

„Eto, svetske želje su već pobedile u njoj, nije se ni okrenula da pogleda ovamo, na oca“, pomisli gnevno isposnik ljutito se vrati u kolibu.

Vrativši se kući, car sagradi novi dvorac za svoju ženu i ogradi ga visokim zidom, a ženi da ime Engetu-Naran („Sunce u boji“).

Careva žena, pak, niskog roda, koju je našao na krovu, oseti veliku mržnju prema novoj carici Engetu-Naran i stalno je smišljala kako da je ubije.

Pozva jednom igračicu i pevačicu, devojku Jamakandu, i izda joj ovakvo naređenje:

— Ti si svakog dana kod cara i tamo ga zabavljaš. Ti mu, onda, iznesi svoju želju da bi htela da vidiš caricu Engetu-Naran i dođi da mi kažeš šta ti je on odgovorio.

Devojka Jamakanda ode caru i odigra pred njim razne igre, pa ga, na kraju, zamoli da joj pokaže caricu Engetu-Naran. Car se u početku nije složio, ali kada ga je ona ponovo stala moliti, on pristade:

— Možeš da je vidiš, ali samo ako pođeš sama, — reče.

Jamakanda tada pođe novoj carici i poče da joj igra i peva i zatim stupi sa njom u razgovor i vešto pridobije njeno poverenje. Posle toga pođe ka carici niskog roda koja da Jamakandi razne otrovne trave, s tim da ih devojka zapali u sobi carice Engetu-Naran i tako je uguši. Jamakanda učini sve kako je bila naučena, ali se carici ne desi ništa. Kada je to doznala, carica niskog roda ponovo pozva Jamakandu i reče joj:

— Kada otrovne trave ne mogu ništa novoj carici, onda ona ima neku amajliju-čuvara, zato se postaraj da ti pokaže kakva je to amajlija.

Jamakanda ponovo pođe carici Engetu-Naran i ovako joj reče:

— Plemenita carice, ti imaš amajliju-čuvara, pokaži mi je.

— Ja nemam takve stvari, — branila se carica.

Ali je Jamakanda počela još više da je moli i tako joj je Engetu-Naran, ne znajući šta da radi, pokazala kristalne četke koje joj je dao isposnik i tako prekršila njegovo naređenje. Jamakanda tada dohvati četke, pritisnu ih uz lice, preko glave i po vratu, dobro ih ispipa kako izgledaju i tek onda ih vrati carici.

Kada se vratila i ispričala carici niskog roda o kristalnim četkama, ova se zamisli kako da ih dobavi. Onda pošalje Jamakandu da pođe na tržnicu i kupi iste takve četke, koje su potpuno ličile na čarobne kristalne četke, koje je videla kod Engetu-Naran. Potom je, opet, pošla mladoj carici i zabavljala je pesmom i igrom, i posle toga joj se obratila ovim rečima:

— Sinoć sam sanjala divan san, to mi se dogodilo zato što sam juče stavljala na sebe vaše kristalne četke, sada mi dozvolite da ih podržim još malo, neću nikome to reći.

Carica Engetu-Naran donese svoje kristalne četke i ponovo ih da Jamakandi. Ova poče da se miluje četkama po licu, po vratu i zatim zavuče u nedra i sakri pod pazuho, a otuda izvuče ranije pripremljene četke, koje su ličile na kristalne. Carica nije ništa sumnjala 1 vrati četke na svoje mesto. Sutradan, kada je Jamakanda zapalila otrovne trave, carica Engetu-Naran se opije i provede onesvešćena sve do zalaska sunca. Posle toga, pošto nije više imala svoju amajliju-čuvara, carica se izmeni, izgubi vid, presta da čuje i čak joj se i pamet pomuti. Iskoristivši i to Jamakanda je ubila najsnažnijeg carevog slona, odsekla mu glavu i stavila je pored vrata sobe Engetu-Naran, a carici malo namazala usta krvlju. Sutradan, kad se pojavilo sunce, car iziđe da se malo prošeta i ugleda svog najjačeg slona ubijenog. Kada je ušao u sobu Engetu-Naran, ugleda joj krv na ustima i ovako pomisli:

„Našao sam je u planini; ona je sigurno đavolica. Ubila mi je najdražeg slona. Ja moram sada nju da ubijem."

Tako odluči i zamahnu mačem.

Ali, taj car je imao jednog papagaja koji je znao da govori kao čovek. Čim je car izvadio mač, papagaj dolete k njemu i ovako mu reče:

— Care, svaku stvar radi razumno. Ako ne uradiš tako, bićeš kao onaj pastir u priči „Pastir i vrana“.

— A šta se tamo priča, govori — zapovedi mu car i spusti mač.

Onda papagaj poče ovako:

— Slušaj dobro, care. U davna vremena živeo je jedan čovek koji je čuvao bivolice. Jednom on izgubi nekoliko svojih bivolica i pođe da ih traži. No, nikako nije mogao da ih nađe, i tako lutajući dođe u pustinju gde ga uhvati velika žeđ, a vode nije bilo nigde. Najednom primeti čovek kako sa grane jednog sandalovog drveta kaplje voda. (14) Čovek uze jedan list i stade ispod drveta, pa kada nakupi dosta vode, primaknu list ustima, ali baš tada dolete jedna vrana i krilom mu prosu vodu sa lista. Covek se naljuti pa uze list i ponovo sakupi vodu koja je kapala sa grane. Ali mu vrana, čim prinese list ustima, ponovo prosu vodu. I tako je čovek tri puta hteo da se napije vode sa lista, ali mu je vrana prosipala svojim krilom. Onda pastir dohvati motku i njome udari vranu i ubije. Kada se popeo na stenu, iz koje je raslo sandalovo drvo, vide tamo ogromnu zmiju, kako se tražeći hlada, obavila oko stabla i rep stavila u grane, a glavu izbacila na vrh drveta. Voda koja je kapala sa lišća drveta bila je otrov iz zmijskog repa.

— Ah, pa ja sam ubio svoga dobročinitelja, — zavapi pastir za vranom koja ga je spasla dane popije otrovnu vodu. Pripazi, care, da tvoj postupak ne bude kao postupak ovog pastira.

Onda car naredi da se slon sahrani, a da se dvorac očisti od svih tragova.

Pošto je sve to urađeno ponovo se probudi carica Engetu-Naran.

Nije prošlo mnogo vremena a Jamakanda, kada je videla da se carici nije dogodila nikakva nevolja, ode u carsku konjušnicu i ubi

tamo najboljeg carskog konja. Konjski trup stavi kraj vrata Engetu-Naran, a zatim krvlju namaza njena usta.

Sutradan, kada je ustao i izišao da se malo prošeta, car ugleda svog najmilijeg konja ubijenog. Videvši to, car se maši za mač i krenu da poseče svoju ženu. Ali, istog časa se javi isti papagaj i reče mu:

— O, care, za svaki slučaj potraži odgovarajući primer. Ako ne budeš to znao, može ti se desiti isto ono što i u priči ,,O starici i mišu“. Car spusti mač i reče:

— Hajde, pričaj brže to što si hteo da kažeš!

Na to i papagaj poče da priča:

— Živela u davna vremena neka starica kojoj sinčić zaspa, a ona se uputi da donese vode. Vraćajući se sa vode ugleda miša krvavih usta, kako trči gore-dole. Starica pomisli da su mišu krvava usta zato što je ugrizao staričino dete i udari ga bokalom po glavi, i miš ostade na mestu mrtav. Ušavši u kuću starica primeti kraj svoga deteta mrtvu zmiju koju je miš ubio. Tek tada poče da žali i tuguje što je ubila spasioca svoga deteta.

Pošto je saslušao papagajevu priču, car reče:

— Da, ona je zaista ubila korisno stvorenje!

Onda car spusti mač, sahrani konja i ukloni sve tragove krvi.

Idućeg dana Jamakanda ponovo uđe u carski dvorac i ubi jednog carevog sina Naran-Sarana, a zatim stavi njegovo telo kraj carice Engetu-Naran, a njene usne umrlja krvlju. Čim se sutradan probudi, car ugleda svoga sina ubijenog i tada se više nije mogao uzdržati nego dohvati mač da poseče caricu Engetu-Naran. Ali, ponovo dolete papagaj i reče:

O, care, za svaki slučaj traži odgovarajući primer. Ako tako ne uradiš, možeš da se provedeš kao u priči: „Car i papagaj"

Car se, međutim, rasrdi i viknu:

— Ućuti, prokleta papagajčino!

Zatim zamahnu mačem i poseče prvo papagaja.

Posle toga priđe carici, podera odeću sa nje i htede da je poseče, ali mu zadrhta ruka kada vide kako je lepa. Pošto nije mogao da

ubije ženu, car pozva sve svoje ministre i velikodostojnike i reče im:

— Ova pokvarena đavolica ubila je moga jedinog sina koji je bio naslednik prestola. Hoću da je uništim!

Na te careve reči niko od ministara i velikodostojnika nije smeo ništa da kaže. Najzad, jedan od ministara, po imenu Erketju-Zajam („Moćna sudbina“) izrazi svoje mišljenje:

— Nije lepo, care, da ti sam ubijaš caricu. Još se nije čulo da sami carevi ubijaju svoje žene, pa ma koliko one bile 'krive. Nego, ako ona mora da umre daj je u ruke dželata, pa neka oni odvedu caricu na groblje i neka je tamo ubiju.

Car prihvati ovaj savet i naredi da se udari u doboše kako bi se sakupio narod. Kada objavi narodu svoju odluku, car skide odeću sa Engetu-Naran i naredi trojici dželata da je teraju trnovim štapovima na groblje, izvan grada i da je tamo ubiju.

Kada su stigli na groblje jedan od dželata reče svojim drugovima:

Vi ubijte caricu, i ako vam za to pripadne neka nagrada, uzmite i moj deo. To reče i ode.

Ostala dvojica produže putem, a onda i drugi reče svom drugu:

— Ja ne mogu da dignem ruku na nju. Ti uzmi i moj deo nagrade.

Poslednji dželat dohvati caricu, ali ni on nije mogao da digne ruku na nju. Carica Engetu-Naran mu reče:

— Ubij me ti, jer ako me ne ubiješ, kazniće te car!

Ali, pošto carica nije nikoga ubila u svome životu, ni dželat nije mogao da je ubije.

Tada joj dželat zaveza noge i ruke i ostavi je tako na groblju, nadajući se da će je pojesti divlje zveri. Uveče se sakupiše oko carice mnoge divlje zveri ali ni jedna je ne dirnu. Carici je bilo hladno i ona poče da cupka da bi se malo zagrejala. Posle tri dana pojave se tri dželata da vide šta je bilo sa caricom. Pošto je nađu živu, oni joj rekoše sa poštovanjem:

— Kada ti ni divlje zveri nisu ništa učinile za tri dana, šta bismo onda mogli da uradimo mi, ljudi! Nego, mi ćemo reći da smo te ubili, a ti pođi u neku daleku zemlju.

Onda se dželati vrate i jave da su ubili caricu Engetu-Naran, a ona pođe tamo gde je i ranije živela sa ocem isposnikom.

Međutim, kada je tamo stigla, vide da nema ni kolibe od trave ni drveća sa plodovima; isposnik je već umro i od njega nije ostalo ništa do jedno parče odeće ispred kolibe.

Videvši to, carica pade u veliku tugu. Onda se pokloni nekoliko puta onom parčetu isposnikove odeće i pomisli:

,,Ja sam ovoliko propatila verovatno zato što sam prekršila savete i zavet koji sam dala isposniku"

Posle nekoliko dana javi se Naraniju u snu beli čovek i reče joj:

— Zato što si prekršila isposnikov zavet morala si da podneseš tolike patnje. Sada nastavi da živiš kao monahinja jogi(15) da bi davala duhovnu milost i pomoć drugim Ljudima. Ako održiš taj zavet, ti ćeš se, pri ponovnom rođenju, susresti sa svojim ocem-isposnikom. Tada se Engetu-Naran uputi u razne zemlje i poče da propoveda zakon.(16) Ubrzo se proslavlja kao velika jogina i svi su je sa poštovanjem slušali i pitali za savet. Putujući tako dospe ona nedaleko od dvorca svoga nekadašnjeg muža. Ona je i tu propovedala svoje učenje i već se spremala da krene dalje na put, kada joj se javi Jamakanda, koja joj je napravila sve pakosti, i reče joj u poverenju:

— Kada padne mrak, dođi k meni u moju skromnu kućicu.

I kada je Engetu-Naran došla, Jamakanda joj pripremi mnoga jela i pića i onda poče da joj se ispoveda:

— Ja sam kriva za smrt voljene žene našega cara, Engetu-Naran. Ja sam ubila slona, konja i jedinca sina našega cara Naran-Sarana, a zbog mene je poginuo i papagaj koji je govorio kao čovek. Sada se ja kajem duboko i molim te, majko jogina, da mi odrediš da držim zavet osmoga, petnaestoga i tridesetoga u mesecu.

— Tvoji grehovi su veliki, — odgovori joj Engetu-Naran, — i ti treba da se pokaješ.

Onda mi daj blagoslov da postim, pristade Jamakanda.

Engetu-Naran se složi.

Sutradan, na putu do mesta gde ju je Jamakanda pozvala da je blagoslovi za post, Engetu-Naran susrete carskog ministra Erketju-

Zajan, okruženog velikom pratnjom. Čim ju je primetio, minstar pomisi:

„Ova majka jogina liči mnogo na nekadašnju ženu našega cara“.

I ministar priđe monahinji i reče joj:

— Ti mi mnogo ličiš na Engetu-Naran, raniju suprugu našega cara. Reci jesi li ti to? Nemoj ništa da skrivaš?

Engetu-Naran je priznala da je to ona, ali je tražila od ministra da obeća da neće nikome govoriti ništa. Ministar joj onda reče ovo:

— Našoj carici su se prilepila za obraze dva lotosova lista, je li ona krivac?

— Ako sumnjaš u nju, onda krišom dođi sutra u ponoć Jamakandi zajedno sa carem. Ja treba da je ispovedim i blagoslovim joj post, a ti slušaj šta će ona da priča, — odgovori mu Engetu-Naran.

Ministar tako i uradi i u ponoć se zajedno sa carem prikrade Jamakandinoj kući u nameri da čuje šta će ona reći jogini.

Jamakanda ponovo ugosti joginu raznim jelom i pićem i stavi je na visoku stolicu kao presto, pa poče da joj priča.

— Avaj, — reče, ja sam zbog carice niskog roda napravila sve te grehove, i zbog kojih je carski presto ostao prazan. Pošto nisam mogla da uspavam Engetu-Naran otrovnim travama, ja sam joj ukrala kristalne četke i ona je izgubila svoju amajliju-čuvara, pa sam posle lako ubila slona, konja i carevog jedinca, i sve to pripisala carici Engetu-Naran. To su moji grehovi. Da se njih oslobodim, evo, ja ti dajem kristalne četke koje sam ukrala.

Tada dade jogini kristalne četke a car ne mogade da izdrži nego razjaren ulete trže mač i iseče Jamakandu na komade.

Zatim skrušeno priđe svojoj ženi i moleći je da zaboravi sve što je bilo, reče:

Budi opet moja žena!

Ali, Engetu-Naran nije pristala govoreći da je to sada nemoguće.

Onda se car vrati u svoj dvorac i ubi caricu niskog roda. Posle toga napusti presto i zamonaši se. Govore da je u drugom rođenju postao još veći i moćniji.

— Ah, kakva je grešnica bila ta Jamakanda, — reče carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac. — Sada ja više ne ostajem ovde.

To reče i nestade u vazduhu.

STARAC I STARICA

Ponovo se uputi carević, kao i ranije, na Hladno groblje i uze Čarobnog mrtvaca. Uz put mu Čarobni mrtvac ispriča bajku:

Živeli u davna vremena u gradu Tabun Mangan („Pet hiljada") starac i starica koji nisu imali dece, a od imanja su imali samo devet krava. Starac je mnogo voleo meso, i zato je jeo svako tele koje bi krave otelile.

Jednom je namislio da zakolje jednu od svojih devet krava.

„Jer, kakva je razlika između devet i osam krava. Čovek koji pogleda u krave, ne može da zna da li tu ima devet ili osam krava", razmišljao je starac.

Onda zakolje starac jednu kravu i brzo je pojede. No, kad mu ponestane mesa, namisli da zakolje još jednu kravu.

„Jer kakva je razlika između sedam i osam krava," mislio je starac.

Ali, starac se nije zaustavio na tome, nego je redom jeo krave, jednu po jednu. Tako je na kraju ostala samo jedna krava.

Plašeći se da ne izgubi i nju, starica je svuda sa sobom vodila kravu, gde god je pošla. No, starac se jednom napio i zaspao. Starica iskoristi to pa pođe po vodu, a kravu ostavi kod kuće. Kada je starica izišla iz kuće, starac se probudi i ugleda kravu, pa je zakolje. Starica se vrati i kada spazi da je i poslednja krava zaklana, počne da je oplakuje.

„Čime ću se sada ja prehranjivati", pitala se starica. »Imala sam samo jednu i kravu, pa si i nju zaklao". Posle tih reči starica je počela da beži. Starac odreže vime sa krave i baci ga starici. Tako ona bežeći dospe na pusto mesto i naišavši na pukotinu u steni stade se

moliti trima dragocenostima(17), anđelima i gospodarima pojedinih zemalja:(18)

— O, tri dragocenosti, dajte mi dovoljno svete hrane.

Izgovorivši te reči starica udari vimenom po steni i ovo se odmah prilepi za nju. Vime je, odjednom, priraslo za stenu i starica ga nije mogla nikako otrgnuti. Kada je pokušala da pomuze vime, iz njega je poteklo mleko. Onda je starica počela da muze mleko i da pravi od njega maslo. Tako je napravila mnogo masla.

Jednom starica pomisli: ,,Da li je moj starac umro?“ i pođe da ga obiđe. Stavi na leđa vreću masla i kada dođe do svoje kuće, popne se na krov i kroz dimnjak pogleda šta radi starac. On je sedeo kraj ognjišta i čeprkao pepeo drvenom kašikom. Starica onda baci kroz dimnjak vreću sa maslom i pobegne. Starac je pomislio:

„ Ko je to meni poslao? Nebo? Zemlja? Sigurno mi je to poslala starica.“ Pošto je te noći napadao sneg, starac se uputi po tragu za staricom i dospe do pustinje i stene kraj koje se ona naselila. Kada je tamo stigao, ugleda vime i oseti glad, pa odreza vime i pojede ga. Zatim natovari sebi na leđa džak sa maslom koji je starica sakupljala i odnese ga kući. A

starica pođe da beži sve dalje i dalje dok nije došla do jedne bare, gde ljudi nikada nisu dolazili. U blizim se nalazilo stado jelena; starica mu priđe. Jeleni su bili tako pitomi da su dozvoljavali da ih ona hvata čak i za njušku. Starica onda poče da muze jelene i pa kupi mnogo mleka i masla.

Nije prošlo mnogo vremena i starica natovari vreću sa maslom na leđa i pođe da vidi kako je starac. Isto kao i prvi put, pogleda kroz dimnjak i vide da starac čeprka drvenom kašikom po pepelu i odvaja: „Ovo mi je za sutra, a ovo mi je za prekosutra.“

Starica baci džak sa maslom kroz dimnjak i pobegne. Te noći napada sneg i starac se uputi po tragu starice do mesta gde je ona muzla velikog jelena. Starac zakolje velikog jelena, a starica od tuge pobegne dalje. Bežeći tako naiđe na jednu pustinju i u njoj je bila stena sa pećinom. Kada uđe unutra vide da je pećina puna mesa i kože. Starica se dobro najede mesa i leže u seno koje je tamo zatekla jer nije našla bolje mesto. U toj pećini su se okupljale divlje

zveri i kada se pojavio zec kome je seno pripadalo, on primeti da se tamo nešto kreće. Onda reče:

— Ujače tigre, ispod moga sena se nešto kreće. Šta je to?

— Šta bi to moglo da bude, — odgovori tigar. — Ti si sam čuvao našu zajedničku pećinu!

Idućeg dana, kada je svanula zora, pogledaju zveri u seno i vide staricu. Tigar se razljuti i proguta staricu. Onda mu zec reče:

— Da nisi progutao staricu, mogli smo je postaviti za čuvara naše pećine. Sada nemamo nikakve koristi što si to uradio.

Sve zveri se slože sa mišljenjem zeca i tigar onda povrati staricu zdravu i čitavu. Zveri joj odrede da im čuva pećinu i narede da ne pušta nikoga unutra.

Uzme jednom starica jednu nogu od srne da je odnese svome starcu. Kada je kao i ranije pogledala šta radi starac vide da čeprka kao i ranije po pepelu drvenom kašikom. Starica brzo baci meso kroz dimnjak i pobegne natrag.

,,Ko je meni ovo mogao da baci?“, upitao se starac „Sigurno je to moja verna starica!“.

I pošto je prethodne noći napadao sneg, starac je mogao po tragu lako da pronađe staricu. Kada je došao do pećine, starica ga počne da grdi govoreći:

— Zašto si došao ovamo? Ovde se okupljaju divlje zveri i one će te sigurno pojesti!

— Kada nisu pojele tebe, zašto bi morale da pojedu mene?

Pošto starac nije hteo nikako da ode, starica je morala da ga sakrije ispod sena.

Nije prošlo mnogo vremena i divlje zveri se okupe i legnu da spavaju. Onda zec kaže:

— Ujače, ispod mene nešto leži. Pogledaj ti šta je to?

— Šta bi to moglo da bude? — zapita tigar. — Sutra ćemo da vidimo. Ali, zec to ponovi tigru. Ovaj mu ponovo reče da ostave do sutra pa će videti šta je to.

Sutradan, kad je zora svanula, divlje zveri se okupe da vide ko je to ispod sena i otkriju starca. Zveri počnu da se savetuju i reknu:

— Sada će malo-pomalo ljudi početi da se ovde okupljaju i doneće nam zlo.

Onda pojedu starca i staricu i raziđu se na razne strane. Tek što je Čarobni mrtvac završio svoju bajku, carević Amugulang-Edlegči reče:

— Starica je nastradala zato što nije htela da napusti svoga rđavog starca!

— Nesrećni careviću, ti si progovorio. Ja sada idem odavde. To reče Čarobni mrtvac i iščeznu.

ZAVETNIKOV SIN

Ponovo se carević Amugulang-Edlegči uputi po Čarobnog mrtvaca, i pošto ga je stavio na leđa, ovaj upita carevića hoće li on da priča bajku. Pošto carević nije progovorio, Čarobni mrtvac poče da priča:

Živeli u davna vremena jedan čovek zavetnik(19) i njegov sin; bili su tako siromašni da su se prehranjivali od prodaje drva koja bi preko dana nasekli.

Kada su, jednom, pošli u planinu po drva, zađu U gustu šumu i otac reče sinu:

— Iako sam jedan od najstarijih zavetnika u našem mestu, nisam uspeo da steknem nikakvo imanje. Kada umrem, molim te, sahrani me ovde, jer sam ovako nesrećan samo zato što nisam sahranio oca tamo gde je želeo. Zato, ako moj prah zakopaš ovde, bićeš srećan i dobićeš snagu moćnog cara.

Otac i sin su se i dalje bavili prodajom drva, i kako su bili mnogo zauzeti, sin nije mogao ništa da nauči iz duhovnih knjiga svoga oca.

Jedini zanat koji je znao bilo je tkanje čergi. Pođe jednom on u drva, a otac mu za to vreme umre. Sin natovari oca na leđa i ponese ga na ono mesto koje je ovaj još za života odredio, i sahrani ga tamo. Pošto se uopšte nije razumevao u knjige koje su mu

od oca ostale, on nastavi da se prehranjuje tkanjem čergi u svome mestu.

Jednom pođe s njim u drugi grad da tamo tka čerge. Po završenom poslu uputi se natrag kući. Uz put se zadesi u jednoj

šumi i tu razapne svoj razboj i počne da tka. Onda oseti glad i žeđ i ustade da nađe nešto za hranu.

„Da pođem da nađem bar vode za piće“, pomisli. Tog trenutka na tkački razboj mu sleti nekakav vrabac. Tkač ga udari palicom i ubi. Posle toga tkač ispeče vrapca i pojede ga. Onda se seti mesta gde je sahranio oca i njegovih obećanja, pa reče:

— Eto, sve što mi je otac govorio kako ću postati bogat i srećan ako ga sahranim na mestu koje sam želi bila je laž. Ispada međutim, da moram da se bavim najnižim poslovima na svetu. Tkanjem čergi. Izrekavši to on se naljuti i zapali svoj tkački razboj.

— Idem sada da zaprosim carsku kćer i da postanem carski zet.

To reče i uputi se carskom dvoru. Nedaleko od dvora, na brdu, nalazila se drvena ptica heruga, koja se upotrebljavala za vršenje verskih obreda. Tkač iščupa iz ptice svilu koja je služila umesto krila i sakrije nešto ispod pazuha, a nešto ispod kolena. Zatim priđe carskim vratima, ali ga vratari nisu hteli da puste unutra.

— Otvarajte vrata! — viknu tkač, ali mu vratari nisu hteli da otvore. Onda tkač stade da udara u veliki carski bubanj, u koji se udaralo samo u važnim slučajevima.

— Šta je to?! — zapita začuđeni car.

Sluge jave caru da nekakav prosti čovek želi da razgovara sa njim i da mu saopšti nešto važno. Car naredi da ga odmah puste unutra. Kada je tkač stupio ispred cara ovaj mu reče:

— Što si došao ovde? — Šta je s tobom?

— Došao sam, — reče tkač, — da ti javim da hoću da postanem carski zet i sada prosim tvoju kćer.

Čuvši ove reči carski ministri i velikodostojnici povikaše u glas:

— Treba ga ubiti!

— Ne treba ga ubiti, — reče car. — On nije napravio nikakav prestup. Jer carsku kćer može uzeti i 'prosjak, a prosjakinju može uzeti i car. Nemojte ga terati.

Dok je on to govorio pojavi se carica. Car joj se okrete:

— Eto, vidi ovog čoveka, došao je da nam prosi kćer.

Carica se naljuti i naredi da se taj čovek odmah ubije. Ali car reče:

— Nemojte ga ubiti. On nije ništa kriv!

U tom trenutku uđe careva kćer. Onda joj se car obrati:

— Evo, ovaj čovek hoće da te uzme za ženu. Da li bi ti pošla za njega?

Careva kćer poče da plače. Ali, car je tešio:

— Ne plači, — reče joj, — našalili smo se. Nego ti reci sama za koga bi htela da se udaš.

— Ja neću da preuzimam na sebe dužnost moje majke i oca(20), ipak, ovo je običan prosjak! odgovori careva kćer.

— Dobro, onda reci za koga bi htela da pođeš? — produži car da je pita.

— Ja bih pošla za čoveka koji ima svilu u čizmama.

Car onda naredi da se čoveku skinu čizme.

— Pogledajte šta taj čovek ima u čizmama! reče slugama.

Kada su tkaču skinuli čizme, njemu u njih upadne svila koju je imao sakrivenu; svi se mnogo začudiše i niko ništa ne reče. Iz toga car zaključi da to nije prost čovek i zadrža ga da proživi neko vreme kod njega.

Onda je carica počela ovako da razmišlja:

„Ako ovaj čovek ostane kod nas, onda će on, možda, i uspeti da dobije našu kćer za ženu, zato ću pokušati da ga se lukavstvom rešim."

Pošto je tako razmislila, ona zapita tkača:

— Kako ti misliš da uzmeš za ženu carevu kćer? Misliš li da predložiš za nju otkup caru, ili ćeš mu staviti na raspoloženje svoju silu?

— Pošto nemam nikakve imovine, mislim da stavim svoju silu na raspoloženje caru, odgovori tkač.

Posle nekog vremena jave caru da je neki drugi rđavi car krenuo na njega. Carica onda reče tkaču:

— Ako budeš mogao da odbiješ neprijateljsku vojsku, daćemo ti carsku kćer za ženu.

— U redu, pristajem, — reče tkač, — ali treba prethodno da mi date konja, luk i strelu, a, takođe i da se napijem vina.

Tada mu carske sluge privedu konja i dadu sve drugo što je tražio. Onda mu rekoše da može da putuje. Tkač pojaše konja i uzme oružje, ali ga konj, kao slabog jahača, zanese u jednu šumu; plašeći se da se ne razbije, tkač se uhvati za prvu granu. Drvo za koje se uhvatio pade i pobije mnogo vojske koja je bila ispod njega. Kada to videše drugi neprijateljski vojnici, pomisliše da taj čovek poseduje neku čarobnu moć i počnu da beže. Tkač tada pokupi njihove konje i pancire, pa se vrati natrag. Car se mnogo obradova kada vide da je neprijatelj rasteran.

Car je posle ovog tkačevog uspeha hteo da mu da svoju kćer za ženu, ali je carica zahtevala da im on učini još neku uslugu.

Ma šta se dogodilo spreman sam da stavim sve svoje snage na raspolaganje, — izjavi tkač, čuvši to.

Onda mu carica reče:

— Na ovom brdu živi lisica dugačka devet pedi, a na leđima ima belu tačku. Ubij tu lisicu i donesi nam njenu kožu.

Tkač ostavi konja i uze samo luk i strelu pa krenu da traži lisicu u brdu. Ali sve je pretražio i nikako nije mogao da pronađe lisicu, pa pođe natrag. No, tada primeti da je izgubio luk i vrati se da ga traži.

— Eto, šta me je snašlo, — reče, — ne samo da nisam našao lisicu nego sam i luk izgubio.

Tako tražeći luk on dođe do jedne uvale gde se ranije odmarao, i tamo vide izgubljeni luk. I dok je prilazio ugleda kako je lisica pregrizla tetivu i luk je udario po glavi i ubio. Onda tkač odere kožu sa lisice i ponese je carici u dvor.

Car i carica mu onda obećaju:

— Ako nam obaviš još jedan posao daćemo ti svoju kćer za ženu.

— A kakav je to posao? — zapita tkač.

— Na sevenoj strani živi sedam mongolskih albina(21) koji nam dolazi na sedam konja. Dovedi nam ih.

Kada tkač pristane, carica mu pripremi dobru hranu: umesi sedam kolača od pšeničnog brašna, sedam od raži, i sedam od prosa.

Zatim mu da i brzog konja, i on, naoružan, krene na put.

Na putu tkač pojede sedam kolača od pšeničnog brašna i tada stiže na mesto gde su živeli sedmorica mongolskih albina. Onda tkač sjaše s konja i stane razmišljati koje kolače da počne da jede: ražane ili od prosa. U tom trenutku se pojave sedam albina na sedam konja i tkač ugledavši ih, poče da beži i ostavi sve svoje kolače. Albini krenu da ga sustignu. Jedan od njih reče:

— Čekajte, zašto bismo ga progonili. Bolje da mu uzmemo konja i ove kolače koje je ostavio.

Albini se tada vrate i počnu da jedu kolače. Ali, kolači su bili pomešani sa otrovom. Čim su ih pojeli, albini popadaju mrtvi. Tada se tkač povrati, uze sedam njihovih konja, sedam tobolaca sa strelama i drugo oružje pa se vrati u carski dvor.

Kada je tkač predao caru konje i oružje mrtvih albina, car se mnogo obradova i dade mu svoju kćer za ženu.

Potom car napravi presto isti kao svoj i da mu polovinu svoga carstva i svojih podanika, a za narod pripremi veliki pir. Svoga zeta car je zavoleo kao rođeno srce.

Na ovakav završetak priče carević Amugulang-Edlegči reče:

— Sve je to postigao zato što je sahranio svoga oca tamo gde mu je ovaj rekao.

— Jadni careviću, pa ti si progovorio, — uzviknu Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem ovde.

To reče i odlete u vazduh.

LAV I BIK

Ponovo se vrati carević Amugulang-Edlegči i natovari na leđa Čarobnog mrtvaca. I ponovo Čarobni mrtvac poče da priča:

U snežnim planinama, u davna vremena, nalazila se jazbina jedne lavice. Jednom, gladna lavica rodi lavića. Kako je bila mnogo gladna, namisli da ga pojede, ali se sažali i pođe nekud da potraži hrane. Dok je tako lutala, oseti miris krave i naiđe na stado krava. Sve krave se razbeže, samo ostane jedna koja je imala malo tele. Lavica se napije krvi od te krave, a kožu povuče sa sobom. I tele krene za njom. Pijana od krvi, lavica legne da spava, a lavić priđe i počne da sisa majku. To isto tako uradi i tele koje je, takođe, tražilo da sisa. Lavica mu dozvoli, jer je, onako mamurna, shvatila da joj je i to dete.

Nije prošlo dugo, a lavica se razboli, jer je povredila čeljusti kostima sme. Osetivši blisku smrt, ona pozove svoje sinove i ostavi im sledeći zavet:

— Živite složno i udružite snage ako naiđe neprijatelj. Nemojte se svađati i ne slušajte ničije zađevice.

To izgovori i izdahnu.

Posle lavičine smrti, lavić ode u šumu, ali kada bi došlo vreme da pije vodu, lavić i tele bi se sastali, pili bi vodu zajedno i igrali se. Nije prošlo dugo a lavić posta pravi lav, a tele bik. No, oni su i dalje živeli kao braća u slozi i ljubavi. Jednom naiđe lisica, koja je išla za lavom i jela ostatke srna koje bi lav rastrzao i vide kako bik i lav piju vodu zajedno i kako se igraju i slažu. Lisica odmah odluči da ih zavadi.

„Zahvaljujući lavu dosad sam bila sita“, razmišljala je. „Sada će lav da deli plen sa bikom"

I tako je lisica počela da govori obojici takve reči koje je trebalo da izazovu mržnju jednog prema drugom.

Jednom je lav uhvatio srnu, zaklao je, popio joj krv i pojeo mesa, a onda je legao da se odmori. Tada mu se primaknu lisica i spustivši rep i uši ne htede ni da okusi meso od srne koje je ostalo posle lava.

— Šta je s tobom? — zapita je lav. — Jedi meso!

— Kako mogu da jedem meso, — kad se pojavio tvoj neprijatelj. A ja sam ti tetka i ne mogu da ostanem ravnodušna prema tome, odgovori mu lisica.

— Ja nemam nikakvog neprijatelja, nego ti jedi meso i ćuti, reče lav.

Onda mu lisica reče:

— Kajaćeš se ne poslušaš li tetkine reči, uporno je tvrdila lisica.

— Onda govori ko je moj neprijatelj? — naredi lav.

— To je bik. On stalno govori: lavica je ubila moju majku, sada ja treba da ubijem lava.

— Ali, mi smo prijatelji.

— Eto, ti ne znaš da je tvoja majka pojela njegovu majku, — nastavi lisica.

— Ako si ti, lisice, stvarno moja tetka, onda mi reci kada se sprema bik da me ubije, — zapita lav.

Kada sutra ujutru bik ustane i počne da kopa nogama zemlju, da se isteže, ispruženog repa, znači da se sprema da te ubije.

Lava tada obuzme sumnja, ali obeća lisici da će biti oprezan.

Lisica zatim pođe biku, koji je pasao travu na južnoj strani iste planine, i pošto se dobro najeo, leže da se odmori. Lisica mu priđe s leđa i poče da udara repom po zemlji i da klopara ušima.

— Šta je s tobom, lisice? — zapita je bik.

— E, moj sestriću, — odgovori lisica, — ti ne znaš kakvog neprijatelja imaš. — I ja kao tvoja tetka plačem zbog toga i sekiram se.

— Ja nemam neprijatelja, odgovori bik, i ne znam ko bi to mogao sa mnom da se obračunava.

— Na severnoj strani ove planine nalazi se lav, čija je majka pojela tvoju majku, i on kaže: pošto je moja majka pojela njegovu majku, sada ću ja da pojedem njega, — objasni lisica.

Kada je to čuo bik se razviče na lisicu:

— Ćuti, ja i lav smo rođena braća, on ne može da bude moj neprijatelj. Lisica mu tada reče:

— Ako ne poslušaš moj savet, kajaćeš se kasnije.

Bik stade da razmišlja, i onda zapita lisicu:

— Pošto si ti, lisice, moja tetka, — reci mi onda kada se lav sprema da me pojede.

Sutra izjutra lav će ustati, zatresti grivom i šapama će početi da kopa zemlju. To je znak da se sprema da te napadne i ubije.

— Kad je tako, onda ću se čuvati, — odgovori zabrinuto bik.

I, kada su sutradan ustali lav i bik, pogledaju jedan drugog i vide sve one znakove o kojima im je lisica pričala.

Onda obojicu obuze gnev, i ako su i do tada ustajali sa suncem i činili iste te pokrete, ali ranije nisu posmatrali jedan drugog, a sada su sumnjali da će biti ubijeni, kao što im je lisica ispričala.

Kada vide sve znakove kod bika, razjareni lav skoči biku na vrat, a bik ga proburazi rogovima u stomak, i obojica padnu namah mrtvi jedan pored drugog

Tada se s neba začuje nekakav glas:

— Ne slušaj reči rđavih prijatelja. Ne veruj im.

— Ah, lukava lisica je uništila dva brata koja su se volela, — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, ti si progovorio i ja više ne ostajem, — reče Čarobni mrtvac i odlete.

MUDRI ZEC

Carević Amugulang-Edlegči se ponovo uputi na Hladno groblje, domami Čarobnog mrtvaca, i kada ga je stavio na ramena, krenu natrag.

Uz put mu je Čarobni mrtvac ispričao ovu bajku:

Živeli u davna vremena, u Nepalu, starac i starica koji su bili mnogo bogati i imali samo jednu kćer. Pošto su već ostarili, starac i starica se zamisliše kome da dadu kćer za ženu, zajedno sa velikim imanjem i bogatstvom koje bi im ostavili.

Nedaleko od njih živeli su muž i žena koji su imali dečka, ali su bili prosjaci. Starac i starica uzmu toga dečka od prosjaka i plate im dobro. Tako su oni pazili i dečka dok je odrastao, a tada mu dadu svoju kćer za ženu.

Jednom prosjak pođe da obiđe roditelje. Ali, kako ih nije mogao pronaći, poče da luta, i naiđe u jednu zemlju gde je nekakav moćni car okupljao prosjake i svakoga nagrađivao i davao mu dovoljno da jede i pije.

Naiđe tuda i prosjakov sin i dobro se najede i napije pirinčanog vina, uzme darove i vrati se kući. Kod kuće reče on svojoj ženi:

— Na ovom svetu je teže bogatašima nego prosjacima. Bogataš mora da čuva svoje imanje, da se brine o hrani za stoku, da služi cara. Bolje je biti prosjak: on može da skita gde mu je volja, proseći ono što mu se sviđa. Ne plaši se da će ga opljačkati razbojnici, ne mora da čuva imanje i stoku. Imanje koje ćeš naslediti od roditelja, jednom će nestati. A prosjačko imanje nikada ne iščezava.

Žena se složi s njim i oni krenu da lutaju po raznim gradovima, baveći se prosjačenjem.

U međuvremenu, prosjakova žena rodi sina. Onda žena počne da razmišlja:: „Moji roditelji su bili bogati Ljudi, trebalo bi da ih sada posetim. Ali, šta ću sa ovim detetom: da ga nosim ne mogu a ne mogu ni da ga ostavim. A ni ovako ne mogu da živim, jer se moj muž vuče od jednog mesta do drugog.“

Onda reče mužu:

— Dobro bi bilo da obiđemo moje roditelje i da im potražimo za jahanje konja ili magarca. Onda bismo stavili dete na konja ili magarca, i lakše bismo mogli da idemo u prošnju.

Muž se složi i oni pođu uz reku Altan-Engetu („Zlatasta"), na čijem su izvoru živeli roditelji prosjakove žene. Ali kada su došli do mesta gde su nekada živeli starac i starica, vide da su roditelji umrli, a od imanja i bogatstva nije ostalo ništa. Tada se muž i žena vrate sa detetom i u podnožju obližnje planine naiđu na žbunove i po njima razapeta ovčja runa. Onda žena prikupi vunu i počne da tka sukno.

Primetivši u blizini naselje, ona reče:

— Od ovih Ljudi tamo izmolićemo ječam i pirinač, a za sukno kupićemo magaricu, a ona će da rodi magare, pa ćemo imati dve životinje.

— To je istina, ako kupimo magaricu ‘imaćemo dve životinje, — odgovori muž.

Tada se umeša u razgovor i njihov sinčić rekavši:

— Ako se rodi malo magare, ja ću da ga pojašem i na njemu da prosim milostinju.

— Pa da mu slomiš leđa, je li?! — dobaci majka i udari dete palicom po glavi. Dete je od tog udarca umrlo.

Roditelji, pak, prosjakove žene koje su oni hteli da posete, dugo su očekivali, tugujući, svoju kći i zeta. I pošto se oni nikako nisu vraćali, roditelji se razbole i umru. Iza njih nije ostao niko ko bi mogao da upravlja imanjem i stokom, te su vuci i šakali pojeli mnogobrojne njihove ovce. Od svih ovaca jedino je uspelo da se spase jedno jagnje, koje se danju krilo u jami, a noću krišom izlazilo da se najede trave.

Jednom je u tu jamu navratio zec, ikoji je primetio tragove jagnjeta i pomislio da u jami mora da postoji neko ljudsko biće. I kada je ugledao jagnje zapitao ga je:

— Ko si ti?

— Ja sam jedini živi stvor koji je ostao od sve stoke i imanja moga bogatog gazde, — odgovori jagnje.

— A gde je tvoj gazda? — zapita zec.

— Gazda je moj umro, — poče da priča jagnje, — od tuge za svojom kćeri. Mnogobrojne ovce poklali su vuci i šakali, a ja sam jedini ostao živ od celoga stada. Budi ti, zeče, moj pokrovitelj od danas.

— Kako možeš da živiš ovde sam? Ja ću te odvesti do stada ovaca i koza! — reče zec.

— Ali, kako ti možeš da me zaštitiš ako naiđu vuci? — preplašeno je pitalo jagnje.

— Ništa se ti ne brini. Ja ću te odvesti tamo gde sam ti obećao.

I petnaestog dana u mesecu, kada se pojavio mlad mesec, oni krenu na put. Uz put naiđe zec na konce od sukna i naredi jagnjetu da ih pokupi. Potom naiđe na parče žute tkanine i ponovo naredi jagnjetu da to uzme sa sobom. Idući tako dalje putem zec ugleda list papira i naredi jagnjetu da i njega uzme sa sobom. U tome naiđu na vuka. Zec tada reče jagnjetu:

— Napravi mi presto, prostri mi tkaninu ispod nogu i dodaj mi pismo koje sam dobio petnaestog u mesecu! Jagnje odmah napravi presto za zeca, prostre žutu tkaninu pred njim i s poštovanjem i počastima mu doda pismo.

Zec mahnu repom i reče:

— Ovo je pismo od Hormusta-tengrija. Naređuje se zecu da odere kožu od hiljadu dragocenih vukova i da ih uputi gore na nebo!

To pročitavši zec skoči sa prestola i jurne na vuka, nakostrešivši uši vičući:

— Čekaj da ti skinemo kožu!

Vuk pobeže glavom bez obzira.

Zec nastavi put dalje zajedno sa jagnjetom i dovede ga sve do stada ovaca u Nepalu. Tako je ostalo od tada pa sve do današnjeg dana da nepalške ovce čuvaju zečevi.

— Ala je to bio mudar zec! — uzviknu carević Amugulang-Edlegči.

— Nesrećni careviću, pa ti si progovorio, — reče Čarobni mrtvac. — Ja više ne ostajem ovde.

To reče i odlete.

GLUPAK

Kao i ranije, uputi se carević Amugulang-Eglegči na Hladno groblje i uze Čarobnog mrtvaca, na leđa. Uz put je Čarobni mrtvac ispričao ovu bajku:

U jednom zabačenom kraju, u davna vremena, živeli su starac i starica, koji su imali neobično glupog sina. Otac i majka namisle da ga ožene bogatom devojkom, jer zbog svoje gluposti nije bio u stanju da se sam prehrani. To im je pošlo za rukom, pa kada ožene sina, starac i starica ubrzo umru.

A njihov sin nije znao šta da radi, jedino je bio sposoban da se najede i da spava. Kada je rasprodao svu zemlju i pojeo je, žena mu kaže:

— Sada nemamo ništa, a ako ovako nastavimo, umrećemo od gladi; nego hajde da ponesemo neki poklon mojim roditeljima, a oni će nam dati nešto da se prehranimo. Ali, mi nemamo ništa što bismo mogli da odnesemo na dar, zato pođi uz reku i pomogni ribarima u poslu, a oni će ti, valjda, dati neku ribu, pa ćemo je poneti kao dar.

Muž je posluša, pođe ribarima, i poče da im pomaže. Na kraju mu ribari kao nagradu dadnu živu ribu. Kada ju je doneo kući, žena stavi ribu u tanjir i reče mužu da će ona ići prva, a on neka dođe za njom. I kada je žena došla svojim roditeljima, oni se obraduju i dočekaju je rečima:

— Evo nam naše ćerčice!

— Muž će doći za mnom, — reče žena.

— Idemo i njega da dočekamo! — rekoše roditelji. Malo kasnije izašli su da dočekaju i zeta, ali on se nikako nije pojavljivao, Kasnije

izađu roditelji da vide ponovo ide li zet, i pošto ga nije bilo upute se da ga traže. Kada su ga našli, videše da je, prelazeći reku, ispustio ribu iz suda i ona je pobegla u vodu. Glupak je skinuo odelo i počeo da je traži u vodi, iako nije moglo ništa da se vidi. Ženini roditelji rekoše zetu da ne vredi da juri za živom ribom po vodi, nego neka pođe za njima. Ali glupak nije hteo da pristane, govoreći da je ta riba bila određena za svečani ručak. To reče i ponovo skoči u vodu i tako je uzmuti da se ništa u njoj nije videlo. Tašta stade ponovo da moli zeta, ali joj on reče da neće da pođe, dok ne nađe svoju ribu. Kada videše da nikakve molbe ne pomažu, ženini roditelji sa celokupnom rodbinom stanu da traže ribu u vodi, ali sem kamenja ne nađoše ništa drugo.

— A kako je izgledala ta tvoja riba? — upitaše ga najzad.

Zet nije mogao da nađe reči da objasni i pokaza na svoju nogu.

Tada se svi rođaci zastideše i rekoše:

— Kako je glup ovaj čovek!

Kada su se vratili kući roditelji zapitaše svoju kćer:

— Kakvog si to čoveka dobila za muža?

Onda roditelji i rodbina počnu da se međusobno savetuju:

— Kako će oni da žive? Kako će da se prehrane? " Tada dadoše mladoj ženi raznu hranu i upute je kući.

— Više nemoj da nam dolaziš, kad ti je muž takav!

Posle toga kad je izgubila svaku nadu da će je roditelji pomagati, mlada žena pođe drugim Ljudima i počne da tka sukno. Naučivši tkanju svoga muža, ona zaradi nekoliko bisera, a muž, malo trgujući zaradi konja.

Jednom muž reče svojoj ženi:

— Tvoji roditelji su nas oterali i nisu nam pomogli ni u čemu. Sad ću ja da im se osvetim.

Rekavši to muž uze nekoliko bisera i uputi se roditeljima svoje žene. Kada je stigao, tašta izađe da ga dočeka, prihvati mu konja i pomože da izjaše. Zet stavi konju preko glave torbu i tako ga ostavi. Onda ga tast i tašta zapitaše:

— Zar nećeš dati konju sena da jede?

— Moj konj ne jede seno, — odgovori im zet.

Pošto se najeo i napio zet izađe do svoga konja i stavi bisere u konjsku balegu. To uiradi krišom, da niko ne primeti. Zatim se vrati u kuću i reče tašti i tastu:

— Moj konj je čaroban, on izbacuje biser, i ja ne smem nikome da ga dam.

Zenini roditelji su hteli da se uvere da je to tako, i zet pođe da im pokaže bisere u konjskoj balegi.

Tada tast i tašta počeše da mole zeta da im proda tog čarobnog konja On, u početku, nije pristajao, ali im je, najzad, prodao konja. Kada su mu tast i tašta dali mnogo novca i drugog raznog bogatstva, zapitaše ga:

— Šta treba da se daje konju da bi davao ovakve dragocenosti? Čime ga treba hraniti?

Zet im odgovori:

— Nemojte mu davati da jede i pije za sedam dana i sedam noći ništa, samo ga hranite sa malo graška i konj će, posle toga da izbaci mnogo dragocenih bisera.

Posto im je dao takav savet, zet je krenuo kući.

Tast i tašta su za sedam dana prestali da daju konju da jede i pije, i konj uginu. Tada oni shvate da ih je glupak nasamario. Pođu odmah da stignu zeta, i pošto ga uhvate, vežu mu ruke na leđa i povedu ga sa sobom. Stigavši uz put do jednog naselja, privežu zeta za jedno drvo i svrate da se napiju vina. U njihovoj odsutnosti naiđe nekakav grbavi čovek i vide zeta zavezanog za drvo. Grbavko je terao devet svinja i zaustavi se kod zavezanog zeta, pa ga zapita:

— Ko si ti?

— Ja sam lekar, — odgovori glupak, — ako privežem grbavog čoveka za drvo on postaje namah prav.

— Hajde onda da ispraviš i moja leđa, — zamoli ga grbavko.

Dobro, pristajem, odveži me prvo!

Kad ga je grbavko odvezao, on onda zaveza grbavka da bi mu ispravio grbu i reče:

— Ti pričekaj tu dok ja ne dođem, a dotle ću ja da napasem tvoje svinje.

Onda glupak potera svinje i vrati se svojoj kući. Nešto kasnije vrate se tast i tašta. Pošto su bili malo pripiti, ne primete da je za drvo privezan drugi čovek a ne njihov zet. Oni ga odvežu i bace u obližnji bunar. Kad su stigli kući, čuju da se njihov zet vratio srećno kući, sa mnogim plenom.

— To su sigurno lagarije, — rekoše, — ali ako je to istina, onda znači da je naš zet naročiti čovek.

Pođu onda tast i tašta zetu i kada se uvere da je on, zaista, živ i zdrav i da se obogatio, zapitaju ga:

— Kako si se vratio kući, kad smo te mi bacili u bunar?

Kada ste me bacili u bunar ja sam tamo pao pravo na pir koji je priredio car zmajeva, i kad me je video, rekao je: „Dajte ovom srećniku da izabere što hoće od moga bogatstva". Tada sam uzeo razne dragocenosti, a iz zmajevog stada izabrao devet najboljih svinja koje su tamo bile. Kad sam polazio, car zmajeva mi je na rastanku rekao: „Kada drugi put budeš dolazio ovamo, uzmi u džak težak kamen, a ja ću ti dati isto toliki dijamant“. Zato se ja spremam njemu opet posle sedam dana.

Kada su to čuli, tast i tašta uzmu u džak veliki kamen da su ga jedva oboje nosili i upute se istom bunaru da bi stigli sedam dana ranije. Pošavši do bunara, oni skoče unutra i tamo se udaviše. Sve imanje, i stoka pak, koja je ostala iza njih pripade njihovoj kćeri i njenom mužu.

— Eto kako pametan čovek može da nadmudri takve budale kao što su bili tast i tašta.

Kako je carević Amugulang-Edlegči tim svojim rečima prekinuo ćutanje, Čarobni mrtvac mu reče:

— Eh, nesrećni careviću, — pa ti si progovorio!

I u istom trenutku nestane sa carevićevih leđa.

ĐAVO S VREĆOM I ČOVEK S VEDROM

Posle toga, ponovo carević Amugulang-Edlegči dođe na Hladno groblje i, kao i ranije, uze Čarobnog mrtvaca na leđa.

Uz put mu je Čarobni mrtvac ispričao ovu bajku:

U dalekoj zemlji Indiji, u davna vremena, živeo je nekakav car koji je imao malog sina. Sinčić nije još ni progovorio, a već se razboleo od nekakve teške bolesti, kojoj nije bilo leka. Carević je bio gotovo na samrti, sve je to dolazilo otuda što je u taj kraj došao đavo sa vrećom od ljudske kože na ramenu. No, za to niko nije znao.

Pođe jednom jedan čovek koji je živeo u zemlji toga cara, da potraži malo žita u zajam i ponese sa sobom i vedro. U noći čovek je išao putem, sretne đavola. Čovek natakne vedro sebi na glavu i stane da tuče đavola. Đavo ga zapita:

— A ko si ti? Nemoj da me tučeš i da mi nanosiš zla? Mi ćemo postati prijatelji. Daću ti sve što ti zatreba, Kako se zoveš?

— Ja se zovem čovek s vedrom, a ti, đavole, kako se ti zoveš?

— Ja se zovem Đavo s vrećom od ljudske kože, — odgovori đavo. — Nego iskini vedro i dođi ovamo.

Čovek skine vedro i priđe đavolu. Đavo onda izvuče iz svoje vreće svilu i da je čoveku. Uz to mu kaže:

— Kad god zaželiš nešto, ti dođi da ti ja dam, samo uvek ostavi vedro, jer ga se bojim.

Onda mu čovek reče:

— Sada smo pobratimi. Reci mi gde živiš?

— Nemam određena mesta, — reče mu đavo. — Ja pripadam vazduhu.

— A čega se ti sve plašiš? — pitao ga je dalje čovek.

— Bojim se u jesen zrelog žita, kada se zrno pojavi iz klasa, bojim se izbuljenog oka i bojim se tvoga vedra. Drugog se ničega ne bojim. Ja samo ne mogu da priđem njivi na kojoj zri žito, a drugih prepreka za mene nema. Nego čega se ti bojiš, čoveče?

— Ja se plašim vreće koja je tebi na ramenu, — odgovori čovek đavolu. — Nego baci ti tvoju vreću, a ja ću moje vedro, pa da budemo pravi prijatelji.

— Ne mogu da bacim moju vreću, jer iz nje šaljem razne bolesti i uzimam dušu Ljudima. Ako nju ostavim čime ću se onda prehranjivati?

Posle toga se čovek i đavo raziđu. Na rastanku čovek da đavolu svoje odelo i u džepove koje je probušio naspe zrna žita. Đavo uzme to odelo i pođe svojim putem.

Čovek, pak, zapali sveću i pođe za zrnima koja su ispadala iz odela. Tako stiže do velike pećine, i ugleda đavola kako sedi na ulazu sa svojim sinčićem. Đavolče je plakalo, govoreći da je ogladnelo. Tada đavo otac stade da ga umiruje:

— Nemoj da plačeš, mili moj. Sutra ću da dobijem mnogo stoke za otkup carevića. Ja sam doneo bolest. A meso i krv ikoju dobijem za njega, doneću tebi!

— A od čega boluje taj carević? — zapita đavolčić.

— Ja sam navukao na njega bolest od koje će da umre, — odgovori đavo. Ja sam uhvatio pauka i zavukao ga careviću u uho. Pauk se oplodio i počeo tamo da svija gnezdo.

— A ima li načina da se on izleči od te bolesti? — zapita đavolčić.

— Treba pustiti krv crvenom biku i tu krv staviti u sud. Ako je ta krv još topla, ona će početi da se peni. Onda taj sud penušavom krvlju treba prineti carevićevom uhu i narediti muzikantima da sviraju u trube i frule i da udaraju u doboš. Pauk će tada pomisliti da je stiglo proleće, a za njim će izići i njegova deca. Krvava pena će njima izgledati kao cvetovi, i čim skoče na nju podaviće se, a carević će namah ustati iz postelje.

Čuvši to, čovek odmah ode caru i reče:

— Care, ja ću da izlečim tvoga sina!

Car ga zapita kako misli da mu leči sina. Tada mu je čovek ispričao sve što je čuo od razgovora đavola sa svojim detetom i car naredi da se sve uradi kako je čovek rekao, posle čega carević ozdravi. Car bogato nagradi čoveka za ovako veliku uslugu.

Čovek je imao priliku da se, potom, još jednom susretne sa đavolom. Đavo izvadi iz svoje vreće jelo i pruži čoveku:

— Pojedi malo, — reče đavo čoveku, — i pričuvaj mi vreću dok ja prenesem bolest jednom čoveku; odmah ću se vratiti.

Ali, kada se đavo udalji, čovek uze vreću i sakri je u žito koje je tek počelo da pušta zrno. Uskoro se đavo vrati i poče da traži čoveka svuda unaokolo, da ga zove, ali nije dobijao nikakvog odgovora. Đavo onda stavi s kraja polja razna jela, malo potuži i uputi se kući. Čovek, pak, stavi vreću u svoje vedro, zatvori ga dobro stupom i takođe se vrati kući.

Posle toga čovek je išao od jednog do drugog bolesnika i lečio ih od raznih bolesti. Pošto je izlečio mnogo Ljudi, on steče veliko bogatstvo i imanje.

Pošto se čoveku približavalo vreme smrti, on poče da razmišlja:

,,Ja nemam sina i nemam da ostavim kome svoju vreću, pa će je đavo sigurno uzeti posle moje smrti!“

Da ne bi vreća ponovo pala u ruke đavolu, on uze pa je iseče na bezbroj komadića i sve to baci u vodu.

Međutim, đavo to dozna, sakupi svu parčad vreće, sašije je ljudskim žilama i poče ponovo da donosi Ljudima bolesti.

Da je ta vreća bila spaljena, Ljudi bi dugo živeli i ne bi znali za 'bolesti i nevolje. Ali, pošto je vreća pala u vodu, Ljudima su ostale bolesti i nevolje. Otuda je to i došlo.

— Da, eto, da je vreća bila spaljena, svi Ljudi bi bili srećni i zadovoljni, — uzviknuo je carević Amugulang-Edlegči.

Nesrećni careviću, pa ti si progovorio, reče Čarobni mrtvac i odlete.

KAKO JE POSTALA KAPA SA ROGOVIMA

Ponovo se carević Amugulang-Edlegči vrati na Hladno groblje, domami Čarobnog mrtvaca i baci ga sebi na ramena, pa se uputi sa njim natrag.

Uz put Čarobni mrtvac poče da priča careviću sledeću bajku:

U dalekoj prošlosti crnim Kinezima vladao je Dajbunkan, koji je imao jednog sina. Kada je sin stupio na kanski presto, nije nikome pokazivao svoje uši. Iz naroda je uzimao samo najlepše mladiće, naređivao im da ga češljaju, i onda ih ubijao. Jednoga dana, kada je prošlo mnogo vremena otkako je kan počeo da ubija mladiće, red dođe i na jednog mladića, jedinca u majke.

Starica-majka, koja je znala da car ubija sve mladiće koji idu da ga češljaju, poče da tuguje i plače, jer više dece nije imala. Onda obuče sinu novo odelo i umesi mu kolač od belog brašna i pomeša ga sa svojim mlekom iz dojke. Zatim reče:

— Kad budeš češljao kana, uzmi ovaj kolač i jedi, možda će te to spasti.

Tako dođe mladić pred kana i ovaj mu da zlatni češalj, da ga očešlja. Kan je imao magareće uši, i pošto nije hteo da to neko sazna, on je sve mladiće koji su ga češljali i videli to, ubijao, jer se plašio da oni ne odaju tajnu.

Kada je počeo da češlja kana, mladić izvadi svoj kolač i poče da ga jede.

— Šta to jedeš? — zapita ga kan.

— Kolač od pirinčanog brašna, — odgovori mladić.

— Daj mi da i ja probam! — potraži car.

Pošto je probao kolač, zadovoljan ukusom i prijatnim mirisom njegovim, kan zapita mladića:

— Šta je to umešano u ovaj kolač, kada je on tako ukusan i mirisan?

— Moja majka je pomešala sa brašnom mleko iz svoje dojke, reče mladić.

„ Ja ne mogu onda da ga ubijem“, pomisli kan. Mi smo, znači, okusili mleko iz iste dojke, i kako mogu ja da ubijem svoga brata?“

— Ja te neću ubiti, — reče tada kan mladiću. — Ali ti nemoj da govoriš nikome da ja imam magareće uši.

— O svetli kane, ja neću reći nikome! — uzviknu mladić.

— Ne smeš reći čak ni svojoj majci. Ako nekome kažeš, narediću da te ubiju! — zapreti mu kan.

Potom car naredi da se mladić pusti kući.

Sa ostalim mladićima, kan je, kao i ranije postupao na isti način: sve one koji bi ga očešljali, ubijao bi nemilosrdno.

Kad se jedinac vratio živ i zdrav od kana, svi su se čudili kako se spasao i stali su da ga zapitkuju kako je to uspeo, ali on nije hteo nikome da govori ni reči. Ali kako je stalno mislio na to da treba da sačuva tajnu o kanovim ušima, mladić se razboli od teške bolesti. I ma koliko su ga lečili i pokušavali na svaki način da ga povrate, sve bliže je bio smrti. Najzad su pozvali jednog neobično sposobnog lekara da ga pregleda i kaže od čega mladić boluje. Lekar reče:

— Ovaj mladić boluje od neke bolesti duše, druge bolesti nema kod njega. Ali, — obrati se mladiću, — ako ti ne kažeš nikome od čega boluješ, nećeš moći ozdraviti. Drugi lekovi tu ne pomažu.

Tada su svi počeli da savetuju mladića:

— Ako imaš nešto na duši, govori sada, jer kada ćeš ako nećeš sada kada si pred smrću.

Uprkos svim nagovaranjima mladić nije hteo da govori.

No kada je i majka stala da ga moli da kaže ima li nešto na duši, on joj poveri:

— Ja krijem jednu tajnu, ali ako je izgovorim, kan će me odmah ubiti!

— Kad je tako, — nauči ga majka — a ti pođi u neku pustinju gde nema nikoga i tamo poveri tu tajnu zemlji, kamenju, drveću. Tada ćeš se oporaviti.

Mladić posluša majku i pođe u neku pustinju i ispod jednog drveta izgovori svoju tajnu. Ali na drvetu je bio papagaj, koji ponovi mladićeve reči i vetar ih donese do kanovih ušiju.

Kan je odmah pomislio da je to mladić otkrio njegovu tajnu i pozove ga sebi. Kada su mladića doveli kan mu reče:

— Zar ti ja nisam rekao da ne smeš da kažeš nikome moju tajnu? Kome si ispričao to što si video ovde?

— Ja nisam nikome ništa odao! — odgovori mladić.

— Kako da nisi, — uzviknu kan. — Ja sam čuo tvoje reči, jer kako bi ih mogao čuti da ih ti nisi izgovorio!

Mladić je tada ispričao kanu sledeće:

— Pošto sam se vratio iz tvoga dvora, oboleo sam od teške bolesti. Moji rođaci su me neprekidno pitali da kažem šta mi je i nagovarali me da odam svoju tajnu. I kada sam došao do smrti, doveli su čuvenog lekara koji je rekao da ću ozdraviti samo ako kažem šta mi je na duši.

Onda je mladić ispričao kako su ga svi molili i nagovarali da se ispovedi i kako je on sve odbijao, dok ga, najzad, nije i majka počela moliti i on joj je rekao da ga muči jedna reč koju ne sme da izgovori. Majka ga je potom naučila da ode u pustinju i kaže svoju tajnu zemlji, kamenju i drveću. On je rekao svoju tajnu pod jednim drvetom i nju je čuo papagaj, ponovio je niz vetar, pa je tako ona dospela i do kanovih ušiju.

— Te reči je čuo samo vetar, jer ko bi mogao drugi da bude? — dodao je na kraju mladić.

— Tačno je da sam ja te reči čuo od vetra, — složi se kan. — Ali, šta ćeš sada? Da li ti znaš neko sredstvo da sakrijem uši?

— Veliki kane, — obrati se mladić kanu. — Ja znam jedno sredstvo da sakriješ tajnu svojih ušiju.

— Govori šta je to!

— Naredi da se napravi kapa koja će imati rogove sa strane, u koje bi mogao da sakriješ uši. Stavi takvu kapu na glavu i kada vide to tvoji potčinjeni, naredi i njima da nose takve kape, — reče mladić.

Kan prihvati takav savet i naredi da mu se napravi kapa kakvu je opisao mladić. Jednog praznika kan iziđe u ovakvoj kapi i svi se zadiviše njenoj lepoti i počnu da je hvale. Kapa se mnogo svima dopala i svi su počeli da je prave. Niko, pak, otada nije mogao da zna kakve uši ima kan. Kapa je postala ,,kicoška“, nosila se na svečanostima i bila je poznata pod imenom ,,rogata“.

Velikodostojnici Dajbunl-kana i do današnjeg dana nose takve kape.

Staričin sin je postao prvi kanov ministar. Kan je posle toga prestao da ubija mladiće i ceo njegov narod je počeo da živi srećno i zadovoljno.

Na to je carević Amugulang-Edlegči primetio:

— Eto, zbog jednog kana koliko je dečaka izginulo! A staričin sin se pokazao pametan!

— Nesrećni careviću, pa ti si progovorio! — reče Čarobni mrtvac i odlete.

ŽABA PLESACICA I PAPAGAJ KOJI JE ZNAO DA GOVORI

Ponovo se vrati carević Amugulang-Edlegči, kao i ranije, na Hladno groblje, domami Čarobnog mrtvaca i natovari ga na leđa, pa se zajedno sa njim uputi natrag. Uz put je Čarobni mrtvac počeo da priča ovu bajku:

U davna vremena živeo je na Istoku nekakav car koji je imao pod svojom vlašću trideset hiljada naselja. Imao je taj car dve čudne životinje: žabu koja je plesala i papagaja koji je znao da govori.

Obe životinje imale su posebnog čuvara koji se starao o njima. Svakoga dana čovek ih je donosio caru: žaba je plesala pred njim, a papagaj mu je recitovao divne i melodične stihove.

Jednom se caru javi nekakav plesač. Pošto je pokazao svoju veštinu, car ga bogato nagradi i svakodnevno ga je pozivao, tako da je ovaj postao njegov najbolji prijatelj. Onda čovek koji se starao o životinjama reče igraču:

— Zlatna žabica i papagaj koji govori premašiće te!

I oni se prepiraše i opkladiše ko će pobediti.

Sutradan izađu svi pred cara. Igrač počne da igra i pleše i car se mnogo smejao i bio zadovoljan njegovom igrom, a zlatnu žabicu i papagaja nije ni pogledao.

Tada se čovek koji je pazio zlatnu žabicu i papagaja koji je znao da govori zastide što je izgubio opkladu od igrača i pusti zlatnu žabicu na slobodu. Nju zgrabi gavran i kada je ponese na jednu stenu da bi je pojeo, žabica mu reče:

— Hej, gavrane, ako misliš da me pojedeš, onda me najpre poli vodom.

Gavran se zamisli i zapita žabicu kako se zove.

— Ja se zovem Batur-Sedkultu („Junačke duše“) — odgovori ona.

Onda je gavran ponese na vodu koja je isticala iz jedne pećine u steni. Čim je spustio u vodu, žaba je pobegla uz vodu u pećinu.

Gavran tada poče da je zove:

— Hej, Batur-Sedkultu!

Onda mu žaba ovako odgovori:

— Da nisam bila pametna, odavno bi se rastala od tri dragocenosti moga života. Te tri dragocenosti znaju za junaštva moje duše.

Rekavši to žabica se skloni u pećinu.

U međuvremenu se pojavio čovek koji se starao o žabi i papagaju i poče da kopa stenu da bi prodro do izvora.

Žaba mu onda povika:

— Nemoj da kvariš izvor ove vode. Mene je car držao protiv moje volje. Nemoj da rušiš stenu. Sada se ti mučiš, ali možeš da budeš miran, jer ćeš posle svega biti nagrađen, i dobićeš neku čarobnu osobinu. Slušaj me dobro sada, čoveče! Ja sam kći cara Cagan-Dungi-Tedkegči („Onaj koji čuva beli biser"). Ja sam izašla jednom da vidim kako se kupa careva kći, a ona me zahvatila svojim zlatnim bokalom i uzela.

Posle toga čovek se vrati kući, ali tada mu papagaja koji je znao da govori ugrabi jastreb. Kada je to saznao, car naredi da se čovek kazni zato što nije dobro čuvao te dve životinje. Onda je velikodostojnik po imenu Sain-Tušimelu („Dobar ministar") rekao caru:

— Ako budemo ubili tog čoveka, neće nam više dolaziti ovamo pevači i igrači. Zato je najbolje da ga proteramo!

Car je pristao na ovaj predlog i naredio da se natovari dosta hrane na jednog bivola i sve je to dao čoveku koji je čuvao žabu i papagaja i još mu dodelio tri čoveka da ga teraju i gone sve dok ne podere cipele o kamenje.

Uz put je čuvar žaba rekao svojim pratiocima:

— Ja sam osuđen da se mučim, ali zašto se vas trojica mučite kao i ja? Pokvasite cipele vodom i istarite ih kamenom, pa će se izlizati.

Pratioci tako i urade, iscepaju cipele i vrate se nazad. A čuvar je nastavio da ide dalje vodeći svoga bivola sa sobom, natovarenog hranom.

Kada je došao do jednog jezera zaustavio se, zaklao bivola i počeo da se hrani mesom, i kada mu je i meso nestalo, odrezao je i rog i njime nastavio da rilja korenje.

Najednom vide jastreba kako leti i drži u kljunu belu zmiju. Tada čovek odveza pojas, stavi ga u usta i poče da trči za jastrebom vičući:

— U ustima gori vatra!

Onda ispusti pojas iz usta, a jastreb ispusti belu zmiju iz kljuna. Čovek pritrča, uze zmiju i stavi je na naviljak trave i pokri kapom.

Iz vode je, međutim, izašlo mnogo zmajeva jašući na konjima.

Izašavši na obalu, zmajevi su počeli nešto da traže, ali nikako nisu mogli da nađu. Onda čuvaru priđe beli čovek u beloj odeći, jašući na belom konju, i ovako mu reče:

— Ja sam car zmajeva Cagan-Laban-Tedgeči („Koji čuva beli biser"). Izgubio sam svoga sina i ne mogu nikako da ga nađem. Da ga nisi video ti?

— Kako izgleda tvoj sin? — zapita čuvar.

— Moj sin je bela zmija!

— Znači da sam ga ja oslobodio, — reče čuvar.

— Ja sam ga oteo od velike ptice!

Na te reči, on izvadi ispod kape belu zmiju i dade je caru zmajeva. Car zmajeva radosno uze svoga sina, a čuvara stavi na konja ispred sebe i povede ga u svoj dvor.

Kad se vratio u dvorac, zar zmajeva pozove sve druge zmajeve i priredi veliko veselje, radostan što je pronašao sina. Onda čuvar, koji nije mogao da ostane duže u dvorcu, reče caru da želi da se vrati. Cagan-Laban-Tedgeči mu onda reče:

— Ti si mi učinio veliku uslugu. Ranije si mi oslobodio kćer, a sada si mi našao jedinog sina. Želim da te nagradim za te tvoje usluge.

To reče i donese i pokloni čuvaru crvenu kučku, šareni ćilim i palicu od bisera. Na ispraćaju car reče čuvaru:

— Ako ti bude potreban neki predmet ili jelo, ti samo udari palicom od bisera po ovom ćilimu i imaćeš sve što zaželiš.

Onda car zmajeva proreče sudbinu čuvaru:

— Od tebe će se roditi četiri sina koji će postati gospodari carevi Džambudvipe!

Čuvar uze darove, koje mu je dao car zmajeva a kučku je takođe poveo sa sobom kući. No kučka je bila divna žena, koja se noću pretvarala u lepoticu a danju navlačila na sebe pseću kožu i lik. Kada joj je jednom muž bio odsutan, kučka skine svoju pseću kožu i onako lepa, kao žena, pođe da se kupa. Tada naiđe muž i želeći da mu se žena ne pretvara u kučku, uze njenu pseću kožu i spali je. Kada se lepotica vratila kući ona reče mužu:

— Sada više nećeš biti u stanju da me zadržiš!— i zabrinu se.

— Jednom je ponovo otišla d<a se kupa. Tom prilikom joj se iz glave otkinu nekoliko vlasi, koje otplove niz reku. Na ušću te reke živeo je nekakav moćan car. Sluškinja toga cara dođe na reku da zahvati u sud vode i zajedno sa vodom zahvati i ženine vlasi. Kada ih je kasnije pogledala, videla je da te vlasi imaju pet boja i da predstavljaju sedam dragocenosti. Sluškinja odnese caru ženine vlasi.

— Verovatno negde uz reku živi lepotica kojoj pripadaju ove vlasi! — zaključi car i uputi svoje ratnike da pođu da traže i dovedu tu lepoticu.

Kada su ratnici počeli da se primiču mestu gde je žena živela, ona tada reče mužu:

— Avaj, nema nam više zajedničkog života. Nema nikakvog načina da ostanemo zajedno. Ali, za celu godinu služiću se lukavstvom, i čekaću te. Petnaestog dana u mesecu Pauša21 neka bude dan našeg susreta. Toga dana izaći ću u carski paviljon, a ti dođi i navuci na sebe odeću od vraninih kožica i počni da igraš ispod paviljona. Ja ću tada nešto uspeti da uradim!

Samo što je to izgovorila, kad se pojave carevi ratnici i dohvate ženu da je odvedu caru.

Čuvar koji je ostao bez žene, počne da hvata vrane po ženinom savetu, i da od njihovih kožica pravi sebi odelo. Kada je sakupio dovoljno kožica sašije od njih odelo. Zatim, kada je došao petnaesti dan u mesecu Pauša, čovek pođe carskom dvoru. Car je sa svojom ženom izišao na najviši carsiki paviljon da uživa u pogledu koji se otuda širio. Čuvar, koji je navukao kožu od vrane, poče da pleše. Carica se mnogo smejala. Kada je to primetio, car joj reče:

— Koliko god sam nastojao cele godine da te zabavim i nasmejem, nisam u tome uspeo, a sada se smeješ ovom prostom čoveku koji igra.

— Meni je smešno što je ovaj čovek navukao na sebe kožu od vrane, — odgovori carica. — Kad bi hteo i ti, care, da navučeš tu kožu i tebi bi se smejala.

Car je poslušao caričine reči i na užetu podigao čoveka gore, a zatim navukao na sebe njegove kožice od vrane i sam se spustio dole, a čoveka ostavio na svome mestu. Tada čuvar, obučen kao car, povika na svoje stražare:

— Ako se dole spusti nekakav čovek sa odećom od vraninih kožica i počne da viče da je on car, odmah pustite na njega pse i pogubite ga.

Tako su sluge ubile cara.

Novi car, pak, dobije četiri sina. Najstariji se proslavi svojom učenošću jer je za jedan dan preveo hiljadu knjiga svetog učenja i Ljudi su mu podigli mnogobrojne hramove.

Drugi se proslavio kao mongolski kan. Imao je veliku snagu i moć i mogao je da prostreli četiri kočije odjednom, ne dajući streli ni da padne na zemlju.

Treći sin je bio poznat pod imenom Gesarkan, jer je predvodio mnoge ratnike i mogao je da ih ispušta iz svake pore svoga tela.

Najmlađi je bio poznat pod imenom Irbis-Bars (,,LeopardTigar“), kao car bogatstva, jer je posedovao takvu dragocenost koja je imala čarobno svojstvo da mu ispuni sve što bi poželeo.

To je bilo doba kada se Džambudvipa nalazila u najvećem blagostanju i kada je sve cvetalo.

U međuvremenu je carević Amugulang-Edlegči uspeo da donese učitelju Nagardžuni Čarobnog mrtvaca. I do današnjeg dana Čarobni mrtvac se nalazi na steni Serun-Oj („Hladna šumica"), na planini Cogtu („Blistava") i poznat je pod imenom Siditu-Altan („Čarobno zlato“). I, zato su, pošto je Čarobni mrtvac doneo u te krajeve, Ljudi počeli da žive duže i srećnije.

BATOR-SEDKILTU

U jednoj kneževini živeo čovek po imenu Bator-Sedkiltu, što znači „Junačko srce“. U istom hošunu živeo je i čovek Ajnhal, što znači ,,Kukavica“.

Napadnu jednom neprijatelji na njihovu kneževinu. Bator-Sedkiltu uzme mač, luk i strele, pa uzjaše konja i pođe da brani svoju zemlju.

Ajnhal, pak, sakrije svoje bogatstvo u zemlju i pobegne ispred neprijatelja u planine.

Mnogo se dana tukao Bator-Sedkiltu sa neprijateljima i zadobio je mnogo rana po telu, ali bojno polje nije napuštao. Uvek je bio ispred drugih. Čim bi ga videli, okretali su neprijatelji svoje konje natrag.

Kada je došao dan pobede, na radosnom piru niko nije video slavnog junaka. Ali je, zato, prvi došao na pir ništavni Ajnhal, Ratnici tada jurnuše da traže Bator-Sedkiltu i nađoše ga u stepi gde se vodila poslednja bitka. Ležao je nepomičan na travi.

Ratnici se uplašiše.

— Šta ti je? — zapitaše ga. Jesi li živ? Zašto te nema na pobedničkom piru?

Bator-Sedkiltu ustade i reče:

— Neće više moje ruke držati junački mač niti ću ja pirovati na pobedničkom piru. Neprijateljska strela mi je isterala oba oka, i sada sam slep i ništa ne vidim.

Dovedu onda ratnici Bator-Sedkiltu do njegove kolibe i reknu Ajnhalu:

— Ti si mu sused, pomozi mu koliko možeš!

Ajnhal im odgovori:

— Pomagaću mu kao što sin pomaže ocu, jer slepi ratnik je slabiji od deteta koje vidi. Ne može sebi ni čaj da skuva.

Tako je Ajnhal glasno rekao, a u sebi je pomislio:

„Zašto da pomažem tuđem čoveku? Nisam mu ja kriv što je oslepeo. Nisam ga ja terao u rat,“

Onda Ajnhal leže na meku prostirku i zaspa. Spavao je dugo i čvrsto, a kada se izjutra probudio i otvorio oči, nije ništa video. Dok je spavao, iščezle su mu oči.

Ajnhal je počeo da kuka od straha. Čuvši ga, Bator-Sedkiltu pomisli: „Sigurno je Ajnhala zadesila neka nevolja. Poći ću da mu pomognem."

Uzme Bator-Sedkiltu štap i uputi se kolibi Ajnhala. Tamo ga, međutim, zaustavi nekakav čovek.

— Kuda ćeš? — zapita ga.

— Idem Ajnhalu. Izgleda da mu se dogodila neka nesreća.

Tada čovek reče:

— Ja ću pomoći Ajnhalu. Nego, reci mi zašto ti nemaš očiju?

— Moje oči je izbila neprijateljska strela. Ne mogu više da vidim svoje stepe, ne vidim sunce, ne razlikujem lica svojih prijatelja.

Čovek stavi ruku Bator-Sedkiltu na rame i reče mu:

Onaj koji je odbacio neprijatelja iz svoje zemlje, zaslužio je da vidi sunce nad svojom beskrajnom stepom. Nego ti me poslušaj: idi pravo putem, nemoj nikada da skrećeš. Put će ti preprečiti veliki kamen: dodirni ga prstom i čekaj šta će biti. Idi brzo, ne čekaj!

Bator-Sedkiltu se uputi onamo kuda mu je čovek rekao. Išao je nekoliko časova neprekidno i najednom se spotakne o veliki kamen, toliko veliki da ga nikako nije mogao zaobići.

Junak dodirnu kamen prstom i odmah progleda na desno oko. Kad se drugi put dotače kamena, progleda i na levo oko.

Bator-Sedkiltu od radosti pade ničice i poče da ljubi zemlju, pogleda u sunce i zaplaka od sreće.

Na putu kući, Bator-Sedkiltu ugleda jedno brdo i na njemu raskošan vrt. Usred vrta se uzdizao veliki dom; Zaželi junak da pogleda koga ima u domu i poče da se penje uz brdo. Posle

izvesnog vremena ugleda nekakvog čoveka kako hoće da pomeri veliko brvno. Čovek je gurao brvno obema rukama, ali ga nije mogao ni pomaći. Bator-Sedkiltu priđe i upita čoveka šta to radi, zašto hoće da pomeri brvno.

Čovek odgovori:

— Presahnula je voda u našim potocima, a ovo brvno ne da planinskoj vodi da se spušta.

— Toliko brvno ne bi ni sto Ljudi moglo da pomeri sa mesta, — reče Bator-Sedkiltu, a ti hoćeš sam da ga pomeriš.

— To brvno je čarobno! Ni hiljadu junaka ga ne bi moglo pomeriti s smesta. Ali, kad bi ga dodirnuo ratnik kome je čast milija od života, ono bi se namah pretvorilo u prah. Dolazili su mnogi ratnici naše kneževine ali brvno stoji kao i ranije. Pokušaj da ga ti dodirneš. Možda će se raspasti od tvoga dodira.

Bator-Sedkiltu dodirnu brvno, ali ono stade kao i ranije na istom mestu.

— Vidi se da ni ti nisi od tih Ljudi, — reče tužno čovek. Pođi svojim putem.

Bator-Sedkiltu zakorači dalje, i stiže na vrh brda. Tada ugleda vrt i ispod doma veliki prostrt ćilim. Na ćilimu je bilo razne hrane i najlepšeg voća.

Razgledao je sve to Bator-Sedkiltu i mnogo je želeo da se od svega toga najede. Ispruži ruku prema pečenu ovčetini, ali onda pomisli: „Kako mogu da počnem da jedem bez gazde? Pričekaću da dođe gazda, pa će me ugostiti."

Čekao je on tako dugo, ali gazde nikako nema. A glad ga je obuzimala sve više i više.

Najednom je nešto zagrmelo i zazviždalo na nebu i u vrtu se pojavi troglavi mangus ljudožder.

— Šta radiš ovde? — upita mangus junaka.

— Čekam gazdu. Ogladneo sam mnogo!

Mangus razjapi sve tri čeljusti i viknu:

— Gazda će doći tek sutra. Uzmi i jedi šta želiš, on neće ni primetiti.

— Neću krišom da uzimam ono što je tuđe! — reče Bator-Sedkiltu.

Manguis ljudožder se jako naljuti i reče:

— Jedi ili ćeš morati da se rastaneš sa životom!

Junak se uopšte nije uplašio i nije ni koraka odstupio.

— Ako tako uradim, izgubiću svoju čast, a bez časti mi ne vredi život.

Mangus zariče i baci se na slavnog ratnika. A junak nije imao pri sebi ni mača, ni strele ni luka, bio je goloruk. No nije se zbunio. Izvukao je iz zemlje jedan kolac i njim udario mangusa po glavi. Čudovište je zazviždalo i opalilo Batora strašnim plamenom. Ali se ni vatre nije uplašio slavni junak.

— Neće biti kako ti kažeš, — reče i lupi ponovo mangusa po glavi.

Iznad glave čudovišta zavihorio se dim i plamen i celo brdo obavio u tamu. Nisu se videli ni zemlja ni nebo. Čovek nije ni primetio da mu se neprijatelj u tom haosu primakao blizu. Dohvatio ga je mangus i oborio na zemlju, pa mu šapnuo na uho:

— Živoga ću te prožderati!

Vidi Bator da mu je došao zadnji čas i poslednji put dodirnu rođenu zemlju i gromko viknu:

— Ko časno umire, Ljudi ga pamte sto godina, a onoga ko bez časti živi, zaboravljaju i rođena deca.

Tek što je Bator izgovorio te reči, dim se razredi i junak ugleda starca pred sobom.

— Ustani, zašto ležiš, — reče mu prijateljski starac.

Bator-Sedkiltu skoči i pogleda u starca začuđeno.

— Ja sam bio onaj što ti je pokazao put prema kamenu, — reče starac. — Znači da si ga našao?

Bator-Sedkiltu se pokloni starcu do nogu i reče:

— Hvala ti, dobri starče. A gde je mangus?

— To sam se ja pretvarao u mangusa: hteo sam da doznam šta ti je draže: život ili čast. Vidim da ti je čast prava, kao strela u letu! Živi sada na radost Ljudima!

To reče i iščeznu.

I krenu Bator-Sedkiltu kući, a od gladi jedva ide.

Kada je došao do velikog brvna nasloni se da se malo odmori. Čim je dodirnuo brvno, ono se pretvori u prah. Odmah je ispred njega pokuljao snažan izvor. Potekla je voda u susret Ljudima koji su umirali od žeđi

Bator-Sedkiltu se obradova tuđoj radosti i uputi se svojoj kolibi. Prilazeći kući ugleda Ajnhala kako mu ide u susret s palicom. Napravi korak, pa onda zašara palicom, pa potom napravi drugi korak. Tako je išao pipajući palicom pre svakog koraka.

— Šta ti je? — zapita ga Bator-Sedkiltu. Zašto tako ideš?

— Šta ti je? — upita ga Bator-Sedkiltu. Zašto moći više da gledam svoje debele ovnove, ni svoju novu jurtu, niti blesak svoga srebra ...

Tada mu Bator-Sedkiltu reče: Idi pravo ovim putem. Put će te dovesti do jednog velikog kamena, dodirni kamen rukom i čekaj šta će dalje biti. Idi brže, nemoj da čekaš!

Odmah se Ajnhal uputi tamo kuda mu je Bator-Sedkiltu rekao. Dugo je tako išao, proveo je na putu mnogo časova, dok nije naišao na veliki kamen. Čim je dodirnuo kamen prstom, on progleda na jedno oko. Posle drugog dodira on progleda i na drugo oko.

Kako se obradovao Ajnhal odmah počne da se hvali pred samim sobom:

— Eto kakav sam ja! Mogu sebi oči da napravim. Eto sad ću i treće oko da napravim!

To reče i dodirnu i treći put kamen, i odmah mu se na čelu pojavi i treće oko.

Onda Ajnhal poče da skače od radosti i da viče:

— Eto, niko od Ljudi nema tri oka, a ja imam. Sad će Bator-Sedkiltu ponovo oslepeti od zavisti!

Krenuo je Ajnhal u trk kući da se pohvali pred narodom sa svoja tri oka, ali ugleda na vrhu brda vrt i lepu kuću. Zaželi da pogleda taj lepi vrt i popne se uz brdo. Kad je stigao gore ugleda veliki ćilim. kao krov, razastrt i na njemu najraznovrsnija jela i svakovrsno voće.

Osvrnu se Ajnhal da vidi ima li vlasnika ovog jela i ne ugleda nikoga.

— Baš lepo, — reče. — Sad ću se bar dobro najesti!

I poče odmah da jede. Probao je od svakog jela, nije ništa zaboravio. Sunce je već bilo na zalasku, a on je neprekidno jeo. Kada je dohvatio poslednji zalogaj ovčetine, na ruku mu je sletela vrana. Onda je sišla na ćilim i kljucnula jabuku. Kada ju je ugledao, Ajnhal udari lopaticom od ovčetine po vrani i povika:

— Iš odatle, vrano, nije ovo jelo za tebe spremljeno.

Vrana odlete negde, a Ajnhal nastavi da jede povrće i voće.

Tako je jeo sve dok nije došla noć.

Uplaši se Ajnhal da ide noću kući, pa se pope na krov doma u vrtu i čvrsto zaspa. Nije ni osetio kada su se u zoru počele okupljati razne zveri. Vide zveri da je hrane na ćilimu gotovo nestalo, pa počnu da viču:

— Ko je ukrao našu hranu? Samo ako uhvatimo lopova, rastrgnućemo ga na komade.

Vuk je pomirisao, i onda rekao:

— Ovde se oseća miris čoveka!

A medved se podiže na zadnje šape i ugleda čoveka na krovu kuće:

— Eno ga, — reče. — Sedi na krovu kuće! On je sve pojeo.

Ris se onda razjario:

— Šteta što nam je tigar naredio da ne smemo da jedemo ljude! I ko će smeti da prekrši zapovest cara-tigra!

Niko to ne sme, složiše se zveri!

Najednom sa obližnjeg drveta zagrakta vrana i polete nad Ajnhalom koji je ležao na krovu:

— To nije čovek. To je nekakva nepoznata zver?

— Zašto lažeš, vrano? — reče vuk. — Zar ne vidiš da ima dve ruke i dve noge? Kakva zver? To je čovek!

— Nije čovek, nije čovek, — zagrakta ponovo vrana. — Svaki čovek ima dva oka, a ovaj ima tri! Gde si ti video čoveka sa tri oka!

Tada se podiže i lav na zadnje šape, pogleda Ajnhala i vide da vrana govori istinu.

— Hvatajte ga! — viknu. — To nije čovek. Ima tri oka!

Skoče zverovi na krov i rastrgnu Ajnhala na bezbroj komada.

SLUGA I NOJON

Imao nekakav nojon slugu. Taj sluga je uvek bio u modricama, jer ga je gospodar, nojon, tukao i kada je bio kriv i kada ne bi ništa skrivio. Gospodar mu je bio vrlo zao.

Pođe jednom nojon nekim poslom u Urgu i povede sa sobom svoga slugu. Nojon jaše napred na dobrom konju, a sluga kaska za njim na slaboj ragi.

Nije prošlo dugo, a oblaci počnu da se nabiraju i negde daleko odjeknu grom.

Nojon je, u stvari, bio kukavica i svega se plašio, čak i groma. Kada je čuo grom, nojon poče da se osvrće gde bi se sklonio od nevremena, ali unaokolo je bila sama stepa.

Ošinuo je onda konja i zapovedio sluzi:

— Ne zaostaj za mnom ni koraka. Jaši uporedo!

Sluga dojaha i reče mu:

Kako mogu da jašem uporedo. Moj konj je slab, ne mogu te na njemu dostići.

— Znači, da ga ne hraniš dobro, neradniče! — obrecnu se nojon i udari ga kamdžijom, tako da se ovaj jedva održa na konju.

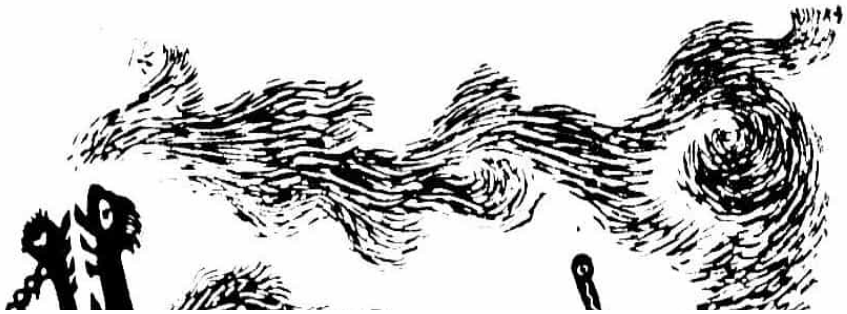

U tom trenutku sevnu munja i nojon od straha zatvori oči. Primetivši da je gospodar zatvorio oči, sluga podiže svoju palicu i lupi njome gospodara po glavi. Nojon pomisli da je udario grom i od straha još više uvuče glavu u i konjsku grivu, da se nije smeo ni pokrenuti. A sluga je neprekidno, čim bi sevnula munja, udarao svoga gospodara palicom po glavi. Najzad, kad ga je udario i po deseti put, nojon se onesvešćen svali sa konja.

Sluga onda polako sjaha i sede pokraj njega. Opazivši da se nojon vraća svesti, on se brzo opruži po zemlji i napravi se kao da je onesvešćen.

Nojon otvori oči, vide da je nevreme prošlo i pokuša da ustane. Celo ga je telo bolelo od udaraca, tako da nije mogao bez jauka ni da se pokrene.

Kada ugleda slugu na zemlji, nojon poče da ga drmusa. Sluga otvori oči i reče:

— Čim je nevreme počelo, mene je munja odmah ošinula. Ne znam ni kako sam ostao živ.

Nojon se nasmeši i hvalisavo reče:

— Nikada nisam još imao tako plašljivog slugu! Ugledaj se na svoga gospodara: u mene je munja deset puta udarala, ali ja nisam ni zažmurio. A ti si samo od jednog udarca pao na zemlju!

GUNAN-BATOR

Živeo u jednom kanstvu siromašni pastir sa svojom ženom. Njirna se rodi sin. Starog samo jedan dan roditelji nisu mogli da dečaka poviju u jednu ovčiju kožu. Sa dva dana već nije mogao da se uvije ni u dve ovče kože. Posle pet dana malo mu je bilo pet koža.

Eto kakav je junak rastao.

Otac pokloni Gunanu riđeg ždrepca, napravi mu luk i strelu, pa Gunan poče da ide u lov. Dobro je jahao i lovio. Kad god se vrati, uvek je nosio ili lisičju kožu, ili su mu se o sedlu njihali ulovljeni zečevi.

Kada je kroz ta mesta, jednom, prolazio kan, čuje on kako narod govori o Gunanu:

— Kakav junak raste! On bi trebalo da bude kan. Jer naš kan je kao užireni konj: mnogo jede, a neće ništa da radi.

Razljuti se kan i odluči da ubije Gunan-Batora. Naredi slugama da mu dovedu pastirovog sina. Kada ovaj dođe, kan mu kaže:

— Čuo sam da si ti najhrabriji čovek u mom kanstvu. I čuo sam da nema bržeg konja od tvog ždrebeta. Pođi onda na južnu stranu, tamo živi desetoglavi mangus i dovedi ga mojoj jurti.

— Pristajem, — odgovori Gunan. — Samo, pripremite veliku jamu za ljudoždera.

Osedla, tada, Bator svoje riđe ždrebe, uzme ukrjuk(22) dugačak sto pedi i otputuje na južnu stranu. Gde je drugima trebalo godinu dana, Bator je stizao za mesec, gde je drugima trebalo mesec, njegovo ždrebe je stizalo za jedan dan.

Juri Bator po stepi da mu sve vetar kroz uši zviždi. Najednom, stane ždrebe na sred puta, uzmakne i digne se na zadnje noge.

Gunan ga upita:

— Zašto si stao, što ne letiš po stepi?

Ždrebe mu odgovori:

— Vidiš li u daljini, tamo gde se nebo spaja sa zemljom, neku crnu tačku?

— Vidim, — reče Gunan. — To je veliko brdo.

— To nije nikakvo brdo, nego mangus desetoglavi sedi na svome konju.

— Juri na njega, — naredi Gunan i skide sa ramena luk.

— Ne, usprotivi se ždrebe. — Dok god mangus sedi na konju, niko ga ne može pobediti. Treba da siđe s konja! Poslušaj šta ću ti reći. Uzmi ukrjuk od deset stopa i sakri se na neko drvo!

Gunan tako i uradi. Uspuza se na jedno drvo, uze ukrjuk u ruke i čekajući šta će dalje biti.

A mangus ugleda samo ždrebe kako trči, pojuri na svome konju i za jedan minut pređe put od tri dana.

Riđe ždrebe je pritrčalo drvetu i stalo, ne mičući se s mesta.

Siđe onda mangus sa svoga konja, zauzda riđe ždrebe, ali tada Gunan baci na njega svoj ukrjuk i polete brže od vetra ka stepi.

I tako pođe Gunan vukući za sobom mangusa.

Uskoro se u kanskoj jurti začula takva buka da su konji stali da se propinju, krave su zamukale, ovce zablejale, a brda u daljini počela da se ruše.

Kan se uplašio i stari savetnik ga upita:

— Da li znaš, silni kane, kakva je to buka u tvome kanstvu?

— To je, sigurno, zemljotres. Vidiš kako se brda ruše.

— Nije to, — odgovori mu savetnik — Nego se mangus primiče tvojoj kolibi.

Još savetnik nije ni završio, a već eto mangusa: kako leži ispred jurte. Koprca se ljudožder, šišti iz svih deset glava, riče, ali ne može da se istrgne,. jer ga u svojoj železnoj ruci drži GunanBator.

Kada su mangusa bacili u duboku jamu od trideset hvati, kan reče Gunanu:

— Takvog Batora nema u celom mom kanstvu, zato ostani u mojoj jurti da budeš nojon. Daću ti ergelu konja, stado krava, tor ovaca, kamile, a i svoju ću ti kćer dati za ženu.

Gunan onda odgovori kanu:

— Kanska jurta je dobra, ali je roditeljski dom još bolji. Bogatstvo je lepo, ali je sloboda još lepša.

To reče i pojaha svoje riđe ždrebe i uputi se roditeljskoj jurti.

Tako je pet dana proveo Gunan u roditeljskoj jurti, a šestog dana već su za njega došli kanovi glasnici.

— Zove te kan da odmah dođeš k njemu. Moramo da te povedemo.

Kada je stigao pred kana, ovaj mu reče:

— U mome carstvu nema hrabrijeg batora, niti bržeg konja od tvog riđeg ždrebeta. Dovedi mi za ženu kćer moćnoga Irbsinkana i onda ćeš postati moj naslednik. Ako li to ne uradiš, ja ću te baciti psima, neka te rastrgnu!

Okrenu Gunan svoje ždrebe i pođe da se oprosti sa svojim roditeljima pred polazak na daleki put. Stari pastir ovako reče svome sinu:

— Nećeš ti stići do carstva Irbsin-kana. Na putu ćeš naići na mrtvu reku. Nju ne može da prepliva ni čovek ni konj. Na koga padne makar i kap te vode, odmah umire. Iza mrtve reke se nalazi crveno more. Na koga padne kap toga mora, živ izgori.

Ali ničega se nije uplašio hrabri Gunan. Seo je na riđe ždrebe i krenuo na put: gde su drugi putovali godinu, on je putovao mesec dana, gde su drugi putovali mesec dana, on je prelazio za jedan dan.

Ubrzo je ugledao mrtvu reku. Otkinuo je trsku i zavukao je u reku, a ona je namah uvenula.

— Istinu je govorio otac, — reče ždrebe Gunanu, — ova se reka ne može preplivati.

Ražalostio se mnogo Gunan.

Riđe ždrebe poče da ga teši:

— Nemoj da tuguješ. Pozvaću u pomoć svog starijeg brata, pa će nam on pomoći!

— A ko je tvoj stariji brat? — zapita Gunan.

— Drugima nisam govorio, ali tebi ću reći: moj stariji brat je stepski vetar.

Okrenulo je tada riđe ždrebe glavu na istok i zarzalo.

Doleteo je vetar do mrtve reke, brže nego što oko može da trepne, podigao riđeg ždrepca i njegovog konjanika, pa ih preneo na drugu obalu.

Nastavio je Gunan put. Gde su drugi jahali godinu dana, on je prelazio za mesec, gde drugi za mesec on je prelazio za dan.

Tako su brzo stigli do crvenog mora.

Otkinuo je Gunan jednu trsku i spustio je u more: trska je za trenutak izgorela.

— Istinu ti je govorio otac, — reklo je ždrebe.

— Ovo more se ne može preplivati.

Opet se ražalostio Gunan.

Opet je riđe ždrebe okrenulo glavu prema istoku i zarzalo jače nego ranije.

Prošao je ceo čas, a starijeg brata nema. Prošao je i drugi čas, a pomoć nikako ne stiže.

Najednom je Gunan ugledao na nebu crni oblak. Zaplivao je oblak prema Gunanu i počeo da raste.

— Taj oblak ka nama tera moj brat, — reče riđe ždrebe.

I zaista, kada je crni oblak doplivao do Gunana, spustio se na obalu i prekrio je kao mekom debelom prostirkom. Ždrebe i Gunan skoče na oblak i vetar ih ponese visoko u nebo preko crvenog mora.

Kada im je more izmaklo ispod očiju, oblak ih spusti u sredinu daleke stepe, Onda je Gunan odjahao dalje na svome ždrepcu i ujutru stiže u zemlju Irbsin-kana, gde vide mnogo jurti i gomilu raznih Ljudi.

— Kakav je to praznik. Zašto su se okupili ovoliki Ljudi? — pitao je Gunan.

Neki Ljudi mu odgovoriše:

— Danas je kod nas veliki praznik. Takmičiće se dva batora: Samdagaj i Urtu. Ko od njih dvojice pobedi, njemu će Irbsin-kan dati svoju kćer za ženu.

Prišao je Gunan onda kanskoj jurti i javio se kanu:

— Šta ti želiš? — zapita ga ljutito Irbsinkan.

— Hoću da se takmičim sa tvojim batorima, — odgovori Gunan.

— Tja, — začudi se kan. — Idi, takmiči se!

Oko podne otpoče takmičenje. U početku se nišanilo u cilj. Zaboli su iglu u jedan hrastov panj i udaljili se mesec dana hoda od tog mesta, pa počeli da streljaju.

Prvi je gađao Samdagaj. Dva dana je natezao tetivu i trećeg dana u zoru ispustio je strelu. Za jedan palac strela nije pogodila cilj, nego je pala kraj panja. Jauiknuo je Samdagaj od muke i slomio svoj luk o koleno.

Izjutra je stao da nišani Urtu. Cetiri dana je Urtu natezao tetivu, i tek petog ispustio je strelu. Za jedan prst je prošla strela pokraj cilja, pala je do samog panja. Jauknuo je od jeda i Urtu i izlomio o koleno svoju strelu.

Tada je izašao Gunan sa očevim lukom. Tri dana je natezao tetivu i četvrtog dana u zoru ispustio je strelu. Pravo u iglene uši pogodila je Gunanova strela.

Posle toga su počele borbe. Tri dana se borio Samdagaj sa Urtom, tri dana su oni bacali jedan drugog na zemlju. Na onom mestu gde je Samdagaj pritisnuo Urta ostala je jama pet pedalja duboka. Samdagaj stoji iznad jame i ovako se hvali:

— Nema jačeg batora od mene. Moraće kan da mi da svoju kćer za ženu.

Tada se javi Gunan:

— Ja bih hteo da se oprobam sa tobom. Hoću da vidim da li ti čvrsto stojiš na nogama.

I počnu da se bore. Pet dana su jedan drugoga bacali na zemlju. Lupnuo je Gunan nogom i odmah se na tom mestu stvorila pukotina. Upadne Samdagaj u tu pukotinu, i jedva ga izvuku polumrtvog.

Nastupio je i dan određen za poslednju igru.

Izjutra pojašu Samdagaj, Urtu i Gunan na svojim konjima. Ispod Samdagaja je vatren konj, sve mu varnice iz očiju iskaču. Ispod Urta je svirep konj, sve mu plamen iz nozdrva iskače. A ispod Gunana je malo, smireno riđe ždrebe.

Ljudi se podsmevaju Gunapu:

— Ovakav konj može samo za ovcama da juri!

Izašao je da posmatra trke i sam Irbsinkan sa svojom kćeri, lepoticom Ceceg (,,Cvetak“).

Čim je pastirov sin ugledao lepoticu Ceceg, odmah se zaljubio u nju. A kanska kći kada je ugledala Gunana reče:

— Ja ću postati žena onog batora koji ima riđeg ždrepca.

Kan se naljuti i viknu na nju:

— Ne možeš ti da biraš muža! Onaj ko prvi stigne na brdo biće tvoj muž.

Kan dade znak mahnuvši rukavom i tri batora pojuriše na svojim konjima. Napred je išao doratasti konj, a za njim kulaš. Poslednji je bio riđi ždrebac.

Kada je to videla, Ceceg zaplaka i pobeže u jurtu od žalosti za Gunanom.

Onda se Gunan naže nad ždrebe i reče mu na uho:

— Prestigli su te i dorat i kulaš, neće, znači, Ceceg postati moja žena, a ja bez nje ne mogu da živim.

A riđi ždrebac odgovori:

— Nemoj da se brineš. Razagnaj tugu!

To izgovori, okrete glavu na istok i zarza.

Istog trenutka iz stepe nalete uragan i poče da duva u susret doratu i kulašu. Udaraju Šamdagaj i Urtu svoje konje, ali oni ni smesta da se pomere. Tada ih prestiže riđi ždrebac i dospe prvi na cilj. Svi Ljudi koji su to posmatrali zaklikću od radosti. Na njihovo klicanje izađe Ceceg da vidi šta je to i da sazna kome će pripasti: Šamdagaju ili Urtu. Ali, vide da joj u susret ide Gunan, a ona dvojica nisu još ni dospela na brdo.

Namrštio se kan pa kaže Gunanu:

— Ti si bator iz tuđe zemlje, ne znam ni od koje si loze. Ali moja reč ostaje: uzmi moju kćer za ženu. Samo znaj da ti ne dam u miraz ništa: ni zlata, ni srebra, ni odeće, ni konja, ni krave, ni kamile, ni ovce ni pašnjake. A ostalo traži šta god hoćeš.

Stavi Gunan nevestu iza sebe na riđeg konja i ovako odgovori kanu:

— Ne tražim ti ja ni zlata, ni srebra, niti odela, ni konja ni ovce. Umesto konja, daj mi samo ždrebad, umesto krava daj mi samo telad, umesto ovaca

daj mi samo jagnjad, a umesto kamila, daj mi samo kamilice.

Kan naredi da se tako i uradi.

Gunan se onda pozdravi sa njim i zajedno sa Cecegom potera ispred sebe ždrebad, telad, jagnjad i kamilice. Nisu daleko otišli, kad začuju za sobom veliku buku. Okrenu se i vide veliku ergelu konja, ovaca, krava i kamila.

Tome se začudi Ceceg, ali joj Gunan objasni:

— Pastirov sin bolje poznaje od kana ćudi životinja. Uvek je bilo tako: kuda krene jagnje tamo ide i ovca, kuda krene kamila tamo ide i kamilica. Ta velika ergela i krdo ide za svojom decom. Kan ih sada ne može nikako povratiti.

I onda otputuje Gunan sa Cecegom u daleku nepoznatu zemlju gde još nije bilo ni kana. A kada je došla jesen, on se uputi na riđem ždrebetu ka onom mestu gde je bila jurta njegovih roditelja. Kad je ispred jurte ugledao oca i majku reče im:

— Spremite se da živite sa mnom!

Starci se spreme i pođu zajedno sa svojim sinom. I do kraja života su živeli u ljubavi i sreći.

A Gunan i njegova žena su se uvek brinuli da za njihovo riđe ždrebe bude dosta ovsa i sveže trave..

POGOVOR

Iako su Mongoli u svetskoj istoriji poznati kao tipičan nomadski narod, oni su, ipak, stvorili bogatu i raznovrsnu usmenu narodnu književnost. Štaviše, u zapadnom delu Mongolije otkriveni su i izvesni tragovi stare pismenosti koji takođe govore o postojanju ustaljene i bogate usmene tradicije.

Mongolske narodne bajke, kao i usmenu narodnu književnost treba posmatrati, ujedno, i u tesnoj vezi s velikim uticajem koji je na sve srednje azijske, i dalje zemlje izvršila indijska literatura.

Sanskritski jezik i literatura napisana na njemu išli su direktno u Tibet, Kinu, Iran, Siriju, sve do Turske, a preko ovih zemalja i u Mongoliju. No, treba odmah istaći da su mnogobrojne pripovetke, rukopisi i zbornici bili ne samo prevođeni nego su doživljavali korenitu izmenu u skladu sa specifičnim uslovima života i posebnim umetničkim zahtevima mongolskog pripovedača i naroda uopšte.

U indijskoj literaturi, kao i literaturi onih naroda koji su sa njom imali tesne kulturne i duhovne veze, naročito se usvaja »okvir« koji su stvorili pojedini zbornici ili ciklusi narodnih bajki. Ne treba misliti da se bajke azijskih naroda pričaju ili kazuju na drukčiji način nego kod nas. Naprotiv, narodna bajka u bilo kojoj azijskoj zemlji ima bitnu podudarnost, u svim elementima koji bajku čine umetničkom narodnom tvorevinom, sa ovim oblikom narodnog stvaralaštva u bilo kojoj evropskoj ili, bliže rečeno, balkanskoj zemlji.

Indija je vrlo značajna kao rasadnik mnogih zbornika, mnogih ciklusa i celina umetničke i narodne književnosti. Povezivanje pripovetki i bajki u jednu celinu, smatra se indijskom pojavom.

Indijska literatura, bilo pisana bilo usmena, izvršila je snažan uticaj na susedne narode; preko

Arabljana, Persijanaca, Turaka i Sirijaca ona je preneta i evropskim narodima, pa se pojavljuje i u literaturi evropskih naroda, u grčkoj i latinskoj, a potom i francuskoj nemačkoj i slovenskoj,

Što se tiče »okvira« koji je pojedini zbornik imao, treba istaći da se i on menja u skladu sa ciljem koji se želeo postići zbornikom ili njegovom namenom. Ovde su veliku ulogu odigrale kaste kojima je on bio namenjen, jer su one menjale poglede, opšti stav, u skladu sa svojim interesima i shvatanjima. U dugoj sredini, naravno, dolazilo je do bitnih promena, koje su odgovarale novim uslovima i nacionalnim osobinama. Indijske bajke, njihov »okvir« i način povezivanja u zbornike prodro je u najrazličitije azijske zemlje: Kinu,' Japan, Indoneziju. Cak se i tako omiljeni zbonik arapskih bajki poznat u svetu pod nazivom »Hiljadu i jedna noć« smatra indijskog porekla.

Tako se mongolski zbornik »Čarobni mrtvac« po svome »okviru« može smatrati indijskog porekla. No, naravno, ovaj »okvir« nije smetao narodnom stvaraocu da u njega unese specifične mongolske osobine i bajke koje su u toku istorijskog razvoja nastale na mongolskom tlu ili, bolje rečeno, u mongolskoj sredini.

U čemu se sastoji okvir zbornika »Čarobni mrtvac«?

Posle uvodne bajke u kojoj se jedan carević, koji dobija ime Amugulang-Edlegči (»Onaj koji uživa milost«), zavetuje da će doneti Čarobnog mrtvaca sa Hladnog groblja i prihvata uslov da za to vreme ne izusti ni reč, nastaje niz od 27 narodnih bajki i priča koje sve počinju na taj način što carević Amugulang-Edlegči dolazi na Hladno groblje i domami Čarobnog mrtvaca. Onda carević, prema uputstvima učitelja Nagardžuna — koji smatra da će Čarobni mrtvac, kada ga carević donese, doneti sreću i blagostanje njegovoj zemlji — natovari Čarobnog mrtvaca, u jednom džaku, na leđa i krene na put. Čarobni mrtvac kaže da im predstoji dalek put i da carević treba da odgovori da li će da priča bajku ili da to učini Čarobni mrtvac, da bi skratili uz put dosadu. Carević zna da ne sme da progovori ni reč, i onda mu Čarobni mrtvac predloži da samo glavom da znak, ako pristaje da on, Čarobni mrtvac, priča. Carević klimne glavom i Čarobni mrtvac, počinje svoju priču.

No, na kraju svake bajke carević, zanet njenom sadržinom, uvek nešto uzvikne, kao komentar bajci, i Čarobni mrtvac odmah iščezava i odlazi na svoje groblje, gde ga carević ponovo nalazi i kreće sa njim na put.

Ovaj mongolski zbornik bajki, poznat pod imenom »Sidi-Kir« (»Čarobni mrtvac«), koji je najrasprostranjeniji i najomiljeniji kod Mongola, ima bliske veze sa indijskim zbornikom »Dvadeset i pet priča vetale«, gde se, takođe, u »okviru« jedan car bori sa naj raznovrsnim preprekama da bi ispunio određeni zadatak.

S druge strane, pomenuti mongolski zbornik ima dosta elemenata koji se mogu tumačiti tibetskim uticajem, naročito u pogledu izvesnih moralnih normi, koje su, očigledno, budističkog porekla. Od stranih uticaja oseća se i duh iranske i sirijske usmene tradicije, kao 1 tradicije još nekih susednih azijskih zemalja. Ali, kao što smo već istakli, mongolske bajke uopšte, kao i u zborniku »Čarobni mrtvac«, nose specifične mongolske crte i osobine, koje najbolje odražavaju istoriju, način života i shvatanja mongolskog naroda.

U čemu su te specifične osobine?

Već smo napomenuli da su Mongoli tipičan nomadski narod, koji se i sam mnogo kretao, a i druge, manje ratoborne, narode primoravao na kretanja i seobe. Zbog toga gotovo i nema mongolske bajke u kojoj njeni junaci ne lutaju i odlaze u »nepoznatu zemlju«. Već sam taj odlazak nagoveštava neobične avanture i neočekivane obrte, jer svaki nepoznati kraj krije u sebi neočekivana iznenađenja i promene. Mašta mongolskog naroda je onda beskrajna, reklo bi se neiscrpna. Konj je za jedan ovakav pokretan, jahački narod nešto što ima posebnu vrednost. U bajkama se susreće mnogo bogatstva: dijamanata, zlata, srebra, dragocenosti, riznica, koje se skrivaju po pećinama ili dobro čuvanim carskim, odnosno kanskim riznicama. Zar je čudo što pri mnogim lutanjima na razne strane junaci, često, zažele da imaju nekakav čarobni predmet koji će im uvek. u svim okolnostima, ispunjavati želju. Zato se u mongolskim bajkama obavezno pojavljuje čarobni predmet, koji omogućuje junaku da se onda kada je u najtežim okolnostima može izvući i okrenuti situaciju u svoju korist.

lako ama, pod uticajem tibetskih običaja, i koja su verovatno ima svoje korene u ranijim primitivnim običajima azijskih naroda — žena-lepotica je čest predmet zapleta i raspleta u mongolskoj bajci. I pored uticaja koji su imali susedne religije, učenja. običaji i shvatanja, mongolske narodne bajke su bar iz dosad poznatih zbornika, prevedenih na nama pristupačne jezike, stvorile jedan poseban moral časti, pravde, istinoljubivosti i pobede dobroga nad zlim, koji je, uostalom, odlika svake narodne tradicije i književnosti.

Jedna od značajnih osobina koju narodna mašta mongolskog naroda pripisuje svojim junacima jeste hrabrost. Njihov junak ima ispred svoga imena reč »bator«, što znači: junak. No, junak mora da ima i čast, koja mu je milija od života, i tek onda on ima čarobnu moć i može da usreći ljude. Zbog toga smo pored ciklusa o »Čarobnom mrtvacu«, u zbirnku uneli i tri »junačke bajke« o mongolskim »batorima«junacima, da bi se dobila što potpunija slika o narodnom stvaralaštvu ovog dalekog naroda.

Čitalac će, isto tako, susresti mnoge osobine i detalje slične sa moralnom politikom naše narodne književnosti i tradicije, što će samo potvrditi duhovnu vezu koja postoji među različitim narodima sveta, ma koliko oni bili udaljeni, jer je čovek svuda osnovna svrha umetničkog stvaranja.

D. M.

EDICIJA BISERI

U EDICIJI »BISERI« OBJAVLJUJEMO BAJKE SVIH NARODA SVETA. DOSAD SU IZAŠLE:

I KOLO

BURMANSKE NARODNE BAJKE
INDONEZANSKE NARODNE BAJKE
CRNAČKE NARODNE BAJKE
INDIJSKE NARODNE BAJKE
JAPANSKE NARODNE BAJKE
KINESKE NARODNE BAJKE

II KOLO

AVGANISTANSKE NARODNE BAJKE
MONGOLSKE NARODNE BAJKE
VIJETNAMSKE NARODNE BAJKE
BAJKE S JUŽNOG MORA
ESKIMSKE NARODNE BAJKE
KOREJSKE NARODNE BAJKE

U ŠTAMPI: (U OBRADI :)

III KOLO

ŠVEDSKE NARODNE BAJKE
NORVEŠKE NARODNE BAJKE
LETONSKE NARODNE BAJKE
FINSKE NARODNE BAJKE
ESTONSKE NARODNE BAJKE
DANSKE NARODNE BAJKE

1 Naročiti ikolač od brašna, koji se priprema na žrtvenik. — Prim. prev.

2

3 U Tibetu i nekim susednim zemljama, kao što je poznato, postojala je i postoji i sada poliandrija — Prim. prev.

4 Đavoli — u induskoj mitologiji natprirodna bića. — Prim. prev.

5 Mongoli, kao i mnogi drugi narodi, računaju vreme po ciklusima od đvanaest godina: svaka godina ćiklusa ima ime neke životinje. — Prim. prev.

6 Po budističkom verovanju slugeposlanici gospodara smrti. — Prim. prev.

7 Bodisatva, biće koje po budistiokoj predstavi žrtvuje sebe radi spasa drugih. Kod Mongolaca i Tibetanaca HonšimBodisatva je oitelotvoiren u Dalajlami. — Prim. prev.

8 Vrhovno božanstvo staroindijske religije — brahmanizma. — Prim. prev.

9 Ženska božanstva koja imaju veliki značaj u budizmu tibetanske mistike. — Prim. prev.

10 Kameni poluloptastii sud u koji budisti ostavljaju svoje svete stvari na čuvanje. — Prim. prev.

11 U Tibetu i Mongoliji se smatra da ljudsko znanje ima pet oblasti a) jezik, b) logika, c) medicina, d) mehanika, e) filozofija. — Priim. prev.

12 Kus — vrsta trave koja se smatrala svetom. — Prim. prev.

13 Kći isposnika i srne. Legenda o vezi između isposnika, eara i s'liično sa šumskom žiivotinjom često se sreće u iknjiževnosti naroda Azije. —Prim. prev.

14 Drvo koje pušta boje. — Prim. prev.

15 Isposnica koja primenjuje sistem joga. — Prim. prev.

16 To jest učenje Bude. — Prim. prev.

17 Tako se nazivaju, po budističkom učenju, tri svetinje: Buda, njegovo učenje i opština sveštenika. — Prim. prev.

18 Po mongolskom i tibetanskom verovanju, svaka pokrajina ima svoje božanstvo. — Prim. prev.

19 Religioznoduhovni zavet. — Ptrim. prev.

20 To jest da roditelji treba da izaberu neveste i mladoženje svojoj deci. — Prim. prev.

21 Albini- zli duhovi — Prim. prev.

22 Palica kojoj je na jednom kraju omča od kajiša. Upotrebljava se za hvatanje konja. — Prim. prev.